

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

T.C

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM DALI

TÜRK EXİMBANK UYGULAMALARINDA

RİSK YÖNETİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SILANUR ÇIRAK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi V. Ferhan BENLİ

İstanbul, 2018

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DİS TİCARET ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Uluslararası Ek Hukuku uz AB
Yüksek Lisans programı öğrencisi Flavien Guez

Türk Envanerik Uygulanmasında Risk Yönetimi başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 27.06.2018 tarih ve 119-S sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

UNVANI, ADI SOYADI

İMZA

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Beşli

JÜRİ ÜYESİ

Dr. Öğr. Üyesi Bülent Güncel

JÜRİ ÜYESİ

Doç. Dr. Figen Yıldırım

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

ÖNSÖZ

Çalışmalarım sırasında benden manevi desteklerini esirgemeyen sevgili babam Hayati ÇIRAK'a, annem Şükran ÇIRAK'a, kardeşim Emrah ÇIRAK'a ve arkadaşım Gökhan ÖZEN'e en içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

ÖZET

Risk Yönetimi temel olarak işletmelerin varlığını sürdürmeye yönelik olası tehditleri tespit edip değerlendirerek önlemeyi veya minimize etmeyi amaçlayan bir sistemler bütünüdür. Bu kavram hayatımıza, 2001 yılında ülkemizde yaşanan Bankacılık Krizi ile girmiş ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun(BDDK) benimsediği uluslararası Basel Kriterleri ile tanınır hale gelmiştir.

Türk Eximbank'ın ana hedef kitlesi Türkiye'de yerleşik ihracatçılar, ihracat odaklı üretim yapan imalatçılar ile yurtdışında etkinlik gösteren müteahhitler ve girişimciler olmakla birlikte Banka, ilgili gruplara kredi, sigorta ve garanti hizmetleri vermektedir. Bu çerçevede geniş yelpazede hizmet sunan Türk Eximbank'ta olası risklere karşı bütüncül ve uluslararası normlara uygun politikalar belirlenerek banka faaliyetleri ile ilgili riskler yönetilmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmada ilk bölümde; Eximbank'ların Dünya Ticaret Finansmanındaki Rolü ve Önemi, Türk Eximbank'ı ticari bankalardan ayıran ve iş modeli ile risk yönetimi politikasını doğrudan etkileyen özellikleri ve Basel prensipleri incelenmiştir. Ayrıca Basel düzenlemelerinin bankacılık sektörüne etkileri bir tarihsel yaklaşımla ele alınmıştır. İkinci bölümde ise; risk yönetiminin doğuşu, bankacılık sektöründe karşılaşılan risklerden ve Türk Eximbank'ın gerçekleştirdiği hizmetlerden ötürü maruz kaldığı risklere karşı benimsediği risk politikası açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Türk Eximbank, Risk Yönetimi, Basel*

ABSTRACT

Risk management is a set of systems that basically aims to minimise or prevent the probable threats towards the viability and sustainability of financial institutions and corporations. Turkey has become acquainted with the concept of risk management due to the banking crisis in 2001 for the first time and it has become more renowned thanks to the international Basel criteria adopted by Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA).

Export Credit Bank of Turkey provides short-medium and long term loan programs, export insurance and guarantee transactions to exporters, export oriented manufacturers, contractors and entrepreneurs who operate abroad. In terms of management of related risks emanated from the wide range of services, comprehensive policies in compliance with international standards have been conducted to the best interests of clients.

In the first part of this study; The Role and Importance of Eximbank in World Trade Finance, Features that distinguish Turkish Eximbank from commercial banks and directly affect business model and risk management policy and basel principles are examined. Moreover, the effects of Basel regulations on the banking sector have been handled with a historical approach. In the second part; origin of risk management, banking sector risks and Due to the services provided by Türk Eximbank, the risk policy adopted against the risks that it is exposed to is explained.

Keywords: *Türk Eximbank, Risk Management, Basel*

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR CETVELİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
GİRİŞ	9
1. EXİMBANK'LARIN DÜNYA TİCARET FİNANSMANINDAKİ ROLÜ VE ÖNEMİ.....	11
1.1 Eximbank'ların Ekonomideki Yeri.....	11
1.2 Türk Eximbank'ın İhracat Finansmanındaki Rolü	12
1.2.1 Kredi Programları.....	16
1.2.1.1 Kısa Vadeli İhracat Kredileri.....	16
1.2.1.1.1 Reeskont Kredisi.....	18
1.2.1.1.2 Sevk Öncesi İhracat Kredileri.....	18
1.2.1.1.3 İhracata Hazırlık Kredisi.....	19
1.2.1.1.4 Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi (DTŞ).....	19
1.2.1.1.5 KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri	19
1.2.1.1.6 Sevk Sonrası Reeskont Kredisi.....	20
1.2.1.2 Orta-Uzun Vadeli İhracat Kredileri.....	20
1.2.1.2.1 İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi	20
1.2.1.2.2 İhracata Yönelik Yatırım Kredisi	21
1.2.1.2.3 Marka Kredisi	21
1.2.1.2.4 Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kredisi	22
1.2.1.2.5 Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi	22

1.2.1.2.6 Özellikli İhracat Kredisi.....	22
1.2.1.2.7 Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı	22
1.2.1.3 Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler	23
1.2.1.3.1 Turizm Kredisi	23
1.2.1.3.2 Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi	23
1.2.1.3.3 Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı	23
1.2.1.3.4 Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi.....	24
1.2.1.3.5 Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisi	24
1.2.1.3.6 Yurtdışı Fuar Katılım Kredisi	24
1.2.1.4 Alıcı Kredileri.....	24
1.2.1.4.1 Uluslararası Proje Kredileri	24
1.2.1.4.2 Uluslararası Ticaretin Finansmanı	25
1.2.2 Sigorta Programları	25
1.2.2.1 Kısa Vadeli Alacak Sigortası.....	27
1.2.2.2 Orta ve Uzun Vadeli Alacak Sigortası.....	29
1.2.2.2.1 Spesifik İhracat Kredi Sigortası Sevk Sonrası Risk Programı.....	29
1.2.2.2.2 Spesifik İhracat Kredi Sigortası Sevk Öncesi Risk Programı.....	29
1.2.2.2.3 Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektuplarının Haksız Nakde Çevrilmesi Sigortası.....	29
1.3 Türk Eximbank'ı Diğer Ticari Bankalardan Ayıran Özellikler.....	30
1.3.1 Genel Kredi Sınırlamaları.....	31
1.3.2 Likidite Karşılama Oranı	31
1.3.3 %100 Banka Teminatı	32
1.3.4 İhracat Sigorta Hizmeti	32
1.4 Basel Sermaye Uzlaşısı	33
1.4.1 Basel Düzenlemelerinin Bankacılık Sektörüne Etkileri	33
1.4.2 Basel Düzenlemeleri	35

1.4.2.1 Basel I	37
1.4.2.2 Basel II.....	39
1.4.2.2.1 I. Yapısal Blok- Asgari Sermaye Yükümlülüğü.....	40
1.4.2.2.2 II. Yapısal Blok- Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi.....	41
1.4.2.2.3 III. Yapısal Blok- Piyasa Disiplini.....	41
1.4.2.2.4 Ticaretin Finansmanı Kapsamında Basel II Uygulamaları.....	41
1.4.3. Basel III ve Planlanan Değişiklikler	42
2. RİSK YÖNETİMİ VE ÖLÇÜMÜ	48
2.1 Risk Yönetimi Kavramı ve Bankacılık Sektöründe Karşılaşılan Riskler	48
2.1.1 Kredi Riski	48
2.1.2 Karşı Taraf Kredi Riski	49
2.1.3 Piyasa Riski	49
2.1.4 Kur Riski	49
2.1.5 Faiz Oranı Riski.....	50
2.1.6 Likidite Riski	50
2.1.7 Operasyonel Risk	50
2.1.8 Ülke Riski.....	51
2.1.9 Yoğunlaşma Riski	51
2.1.10 Korelasyon Riski	51
2.1.11 Yasal Risk.....	52
2.2 Bankalarda Risk Yönetimi	52
2.2.1 Risk Yönetiminin Bankalardaki Organizasyonu	55
2.2.1.1 Yönetim Kurulu	56
2.2.1.2 Aktif-Pasif Komitesi	56
2.2.1.3 Kredi Komitesi.....	57
2.2.2 Risklerin Ölçümü	57
2.2.2.1 Kur ve Faiz Risklerinin Ölçümü ve Gap Analizi	57

2.2.2.2 Süre (Duration) Analizi	58
2.2.2.3 Faiz Riskinden Türev Araçlarla Korunma.....	58
2.2.2.4 Kur Riski Yönetimi.....	59
2.3 Türk Eximbank'ta Risk Yönetimi	59
2.3.1 Ülke Riski.....	60
2.2.2 Kredi Riski	68
2.2.3 Piyasa Riski	69
2.2.4 Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riski	70
2.2.5 Kaldıraç Oranı	70
2.2.6 Likidite Riski, Likidite Karşılama ve Yeterlilik Oranı.....	71
2.2.7 İSEDES/ Stres Testleri ve Sermaye Yeterlilik Oranı	71
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	82
EK-1	82

KISALTMALAR CETVELİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BHFOR	: Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riski
BIS	: Bank for International Settlements
CDO	: Teminatlı Borç Yükümlölükleri
CDS	: Borç Temerrüt Takas
DTŞŞ	: Dış Ticaret Sermaye Şirketleri
ECA	: İhracat Destek Kuruluşu
ISEDES	: İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci
KRET	: Kredi Riskine Esas Tutar
MIGA	: Çok Taraflı Yatırımlar Garanti Ajansı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
ORET	: Operasyonel Riske Esas Tutar
PRET	: Piyasa Riskine Esas Tutar
SDTŞ	: Sektörel Dış Ticaret Şirketleri
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THK	: Temerrüt Halinde Kayıp
TO	: Temerrüt Olasılığı

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: 31.03.2016 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması	14
Tablo 2: Türk Eximbank'ın 2003-2016 yılları arasındaki toplam kredi kullandırım tutarları	15
Tablo 3: Kredilerin 2012-2016 yılları arasındaki sektörel dağılımı	17
Tablo 4: Kredilerin 2012-2016 yılları arasındaki ülke gruplarına göre dağılımı	17
Tablo 5: Kredilerin 2006-2016 yılları arasındaki kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyat tutarı	27
Tablo 6: 2012-2016 yılları arasındaki kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyatın ülke gruplarına göre dağılımı	28
Tablo 7: Kredilerin 2012-2016 yılları arasındaki kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyatların sektörel dağılımı	28
Tablo 8: 2006-2016 yılları arasında Orta ve Uzun Vadeli İşlemlerde Sigortalanan İşlem Tutarları	30
Tablo 9: Basel III Geçiş Takvimi	44
Tablo 10: Sermaye Yeterlilik Rasyosu	47
Tablo 11: Ülke Riskine Göre Alıcı Notlandırılması	62
Tablo 12: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi	63
Tablo 13: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi	64
Tablo 14: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi	65
Tablo 15: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi	66
Tablo 16: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi	67
Tablo 17: SYR ve LCR Düzenlemelerine Göre İhracat Destek Kuruluşları	73
Tablo 18: Başlıca ECA Kuruluşları	82
Tablo 19: Başlıca ECA Kuruluşları	83
Tablo 20: Başlıca ECA Kuruluşları	84
Tablo 21: Başlıca ECA Kuruluşları	85

GİRİŞ

Ülkemizde 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler, ciddi sonuçlar doğurmuştur; dolayısıyla bankacılık sisteminde büyük değişimlere sebep olmuştur. Bu dönemde birçok banka iflas ederken bir kısmı devletleştirilmiş, ekonomi bir yıl içerisinde %8,4 oranında küçülmüş, enflasyon ve kurlar artarken politik kriz ile ortaya çıkan likidite sorunları sonucunda ülkenin küresel piyasalardaki itibarı zarar görmüştür. Bankacılık Kanunu çerçevesinde oluşturulan yeni düzenlemeler; krizlerin sebep olduğu ekonomik zararın hafifletilmesi ve Avrupa Birliği (AB) müktesebatı kapsamında bankacılık sisteminin Avrupa Birliği ve Basel standartları ile senkronize hale getirilmesi başlıkları kapsamında yoğunlaşmıştır.

Uluslararası finansal stabilizasyonun sağlanması ve uluslararası bankalar arasında serbest rekabet ortamı oluşturmak üzere bankaların ortak ölçülerde çalışmalarını sağlamak için 1930 yılında (BIS - Bank for International Settlements) Uluslararası Ödemeler Bankası oluşturulmuştur. 1974 yılında ise Almanya'daki batık banka sorunlarının ardından G-10 ülkelerinin merkez bankalarının katkılarıyla BIS yapısında Basel Bankacılık Düzenleme ve Denetim Komitesi inşa edilmiştir.

1987 yılında yayımlanan Basel I Sermaye Uzlaşısında ilk defa belirtilen "Risk Ağırlıklı Varlıklar" kavramı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizler sonrasında önemli değişimler kaydetmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosu ile Basel'in ileri versiyonlarında tanımlanan likidite ve kaldıraç oranları, bankaların reel sektörü fonlarken sağlayacakları gelirden bağımsız olarak kendi ödeme kapasitelerini gözlemleyebilecekleri ölçütler olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece sınırsız risk almanın önüne geçilmektedir.

Krizlerden kazanılan tecrübeler ile risk yönetimi kavramı BDDK'nın yoğun çabası sonucunda Türk Bankacılık sektörünün ana gündem maddesi olurken, Türk Eximbank ülkenin ihracat hedeflerini gerçekleştirmesi noktasında üstlendiği ihracat kredileri misyonunu yerine getirmekle birlikte bankanın piyasa, kredi, operasyonel, likidite vb. risklere karşı korunması için önemli politikalar geliştirmiştir. Basel kriterlerini takip eden BDDK'ya Risk Yönetim Birimi tarafından dönemsel raporlamalar yapılmasının yanında belirli faaliyet alanlarında getirilen içsel limitler ile kontrol fonksiyonu yerine getirilmektedir. Öte yandan, Türk Eximbank'ın

yurtdışında bulunan muadillerinden bir kısmı yerel ve uluslararası otoriteler ile yapılan müzakereler sonucunda bazı risk düzenlemelerinden muaf tutulmuşlardır. Bu durum, ihracat kredi ajanslarının devlet politikalarındaki konumları ile örtüşen bir durumdur. Benzer şekilde, BDDK'nın mümkün kıldığı bazı muafiyetler Türk Eximbank'ın da hareket alanını genişletmesine yardımcı olmuştur.

Bu çalışmada ilk bölümde; Eximbank'ların Dünya Ticaret Finansmanındaki Rolü ve Önemi, Türk Eximbank'ı ticari bankalardan ayıran ve iş modeli ile risk yönetimi politikasını doğrudan etkileyen özellikleri ve Basel prensipleri incelenmiştir. Ayrıca Basel düzenlemelerinin bankacılık sektörüne etkileri bir tarihsel yaklaşımla ele alınmıştır. İkinci bölümde ise; risk yönetiminin doğuşu, bankacılık sektöründe karşılaşılan risklerden ve Türk Eximbank'ın gerçekleştirdiği hizmetlerden ötürü maruz kaldığı risklere karşı benimsediği risk politikası açıklanmıştır.

1. EXİMBANK'LARIN DÜNYA TİCARET FİNANSMANINDAKİ ROLÜ VE ÖNEMİ

1.1 Eximbank'ların Ekonomideki Yeri

Dünyadaki Eximbank'lara baktığımız zaman her birinin görevi; kar amacı gütmeyen, kendi ülkelerinde bulunan ihracatçılara çeşitli programlar sunarak, finansman desteği sağlayıp, milli ihracat seviyelerini arttırmaktır.

"Ticari bankalarca açılan (sevkiyat öncesi ve sonrası) ihracat kredilerinin, ilgili finans kuruluşlarına geri ödenme garantisinin sağlanması ve/veya sigortalanması ile, finans kuruluşları riskten korunmakta ve bu faaliyetlere uygun koşullarla kredi sağlamaya daha istekli hale getirilmektedirler. Ayrıca, yabancı ülke ithalatçılarına sağlanan alıcı kredilerinin geri dönüşünün garanti edilmesi ile alıcıların uygun koşullarla finansman kolaylığına kavuşturulması ve tercihlerini bu ülkelerin mallarına kaydırmaları temin edilmeye çalışılmaktadır"¹. Eximbank'lar kredilerini direkt kendileri kullandıkları gibi ticari bankalar aracılığıyla da kullanılmaktadırlar. Sundukları söz konusu programlar, piyasa faiz sınırlarının altında faiz oranlarına sahiptir.

Türk Eximbank muadili diğer ihracat destek kuruluşları sorumlulukları ve risk yönetim anlayışlarına göre farklılık göstermektedir. Bir kısmı yalnızca kredi desteğinde bulunurken bir kısmı da ihracat şirketlerine belirli alanlarda garanti sağlamaktadır. Ayrıca her ülkenin ilgili ajanslarının bağlı olduğu denetim otoriteleri ihracat destek kurumlarının Basel kriterlerine uyumlulukları noktasında farklı kararlar verebilmektedir.

En muteber uluslararası ihracat kredi ve/veya sigorta kuruluşlarından en bilinenler; Almanya menşeli kamu ağırlıklı özel bir şirket olan ve sigorta ile garanti hizmetleri sunan Hermes, tamamen kamuya ait olan ve ihracatçı şirketlere kredi ve sigorta faaliyetlerinde bulunan Güney Kore Eximbank, sigorta ve garanti konularında ihracata destek olan ve sadece kamu kaynaklarından beslenen Avustralya Eximbank (EFIC) ile 1934 yılında kurulan, kredi ve garanti faaliyetlerinde bulunan Amerika Eximbank (US Eximbank)'tır.

¹ S.İpek Erel, DÜNYADA EXİMBANK'LAR "26 Ülkenin İhracat Kredi, Sigorta ve Garanti Kuruluşlarına Genel Bir Bakış", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/462/5261.pdf>

1.2 Türk Eximbank'ın İhracat Finansmanındaki Rolü

"Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş./Türk Eximbank, 31 Mart 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 3332 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye istinaden 21 Ağustos 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 87/11914 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile"² Devlet Yatırım Bankası'nın yapı değiştirmesi ve yeniden örgütlenmesi ile kurulmuştur.

Türk Eximbank; ihracatçıları, ihracata yönelik üretim faaliyetinde bulunan imalatçıları ve yurt dışında faaliyette bulunan girişimcileri desteklemek amacı ile kısa, orta, uzun vadeli nakdi ve gayri nakdi kredi programları sunmaktadır. Bunun yanında vadeli satış işlemlerini teşvik etmek ve bu yol ile ihracat hacmini arttırmak, yeni ve hedef pazarlara girilmesini kolaylaştırmak amacı ile vadeli ihracat alacaklarını iskonto etmektedir.

Türk Eximbank'ın amacı; ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen malların/hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihracatçıların rekabet gücü kazanması, ihracatta pazar payı artışının sağlanması, yurt içi ve yurt dışı finansman kurumlarının iç ve dış satım finansmanında aktif rol oynayabilmeleri için garantiler vermek, mal veya hizmetlerin ihracatından doğan alacakları ticari ve politik risklere karşı sigortalamaktır. Tüm bu aktiviteler, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2023 hedefleriyle ve orta vadeli mali plan ile uyumlu şekilde gerçekleştirilmektedir³.

Kredi programları; kısa vadeli ihracat kredileri, orta-uzun vadeli ihracat kredileri, döviz kazandırıcı hizmetler kapsamındaki krediler ile alıcı kredileri olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Söz konusu kredileri Türk Eximbank kendi kriterleri çerçevesinde doğrudan kullandığı gibi aracı banka vasıtasıyla da kullanılmaktadır, böylece Türk Eximbank aracı bankayı kredilendirmiş olurken aracı bankada ihracatçıyı kredilendirmiş olur.

"Kısa vadeli ihracat kredileri; Reeskont Kredisi, Sevk Öncesi İhracat Kredileri, İhracata Hazırlık Kredileri, Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi, KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri, Sevk Sonrası Reeskont Kredisi'dir. Orta-uzun vadeli ihracat

² Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/hakkimizda/kurumsal/bankamiz-hakkinda>

³ Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Orta Vadeli Mali Plan ve Ekleri, <http://www.bumko.gov.tr/TR,43/orta-vade>

kredileri; İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi, İhracata Yönelik Yatırım Kredisi, Marka Kredisi, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kredisi, Yurtdışı Mağazalar Yatırım Kredisi, Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı'dır. Döviz kazandırıcı hizmetler kapsamındaki krediler ise; Turizm Kredisi, Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi, Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisi, Yurtdışı Fuar Katılım Kredisi'nden oluşmaktadır"⁴. Öte yandan, Alıcı kredileri çerçevesinde Türk Eximbank tarafından Türkiye'den ithalat işlemi gerçekleştirecek yabancı alıcılara ve şirketlerin yurtdışında üstlendiği taahhütlü projelerin işverenlerine mali destek sağlanmakta olup bu tür krediler Uluslararası Proje Kredileri ile Uluslararası Ticaretin Finansmanı⁵ programları olarak ifade edilmektedir. Sigorta programları ise "Kısa Vadeli Alacak Sigortası ile Orta ve Uzun Vadeli Alacak Sigortası"⁶ bölümlerini kapsamaktadır.

Türk Eximbank'ın toplam varlıkları 2016 yılında %54 artış göstermiş ve 68,3 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu değişim ile ivme kazanan Türk Eximbank, Türk bankacılık sektöründe aktif büyüklüğü açısından 2015 yılına göre bir basamak yükselerek 2016 yıl sonu itibarıyla 11'inci sıraya yerleşmiştir. Bu dönem sonucunda aktiflerdeki kredi tutarı %43 oranında artmış ve 62 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kredilerdeki bu yükselişin sektördeki diğer oyuncuların farklılaşmasındaki ana etkenler Türk Eximbank'ın uyguladığı cazip faiz politikası ve TCMB tarafından sağlanan yüksek Reeskont Kredi limitidir. Bankacılık sektörünün verdiği toplam ihracat kredilerinin %42'si sadece Türk Eximbank tarafından sağlanmıştır. 2016 yıl sonu itibarıyla bankacılık sektöründe ortalama %3,2⁷ olan takipteki alacak oranı Türk Eximbank için aynı dönemde %0,4 olarak gerçekleşmekle birlikte ilgili alacakların %62'sine karşılık ayrılmıştır. Banka sermayesi 2016 yıl sonunda 5,2 Milyar TL'ye yükselirken, sermaye yeterliliği standart oranı 2015'teki %18,9'dan 2016 yılında kredilerde yaşanan yüksek artış sebebiyle %13,4'e gerilemiştir.

⁴ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/krediler>

⁵ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/krediler>

⁶ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/alacak-sigortasi>

⁷ Dünya Gazetesi, <http://dunya.com/amp/ekonomi/takipteki-krediler-alarm-verir-mi-haberi>

Tablo 1 31.03.2016 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

Milyon)											
	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar*	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Karı/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar	Şube Sayısı (Adet)	Personel Sayısı (Adet)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	310.022	193.159	191.846	33.956	5.000	1.609	921.088	1.813	25.660
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	276.020	176.237	157.795	33.387	4.500	969	592.244	1.378	25.079
3	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	264.330	163.990	149.021	31.640	4.200	1.041	1.330.396	981	19.854
4	Akbank T.A.Ş.	1948	241.041	142.647	140.476	27.494	4.000	1.007	1.128.310	899	13.949
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	223.066	150.917	133.628	23.709	4.347	704	848.748	997	18.473
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	195.328	132.720	125.862	20.396	1.250	680	711.583	956	17.158
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	189.829	125.638	115.506	17.371	2.500	517	1.493.878	920	15.314
8	Finans Bank A.Ş.	1987	87.354	58.408	50.572	9.166	3.000	162	761.038	642	12.903
9	Denizbank A.Ş.	1997	86.912	53.751	50.501	8.770	1.816	298	537.680	695	12.945
10	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	74.886	54.884	46.495	7.218	2.204	283	306.689	536	9.984
11	Türk Eximbank	1987	48.502	45.638	0	4.889	2.500	110	52.014	3	556
12	ING Bank A.Ş.	1984	46.828	34.853	22.484	4.487	3.486	102	309.891	285	5.449
13	HSBC Bank A.Ş.	1990	30.443	18.853	18.172	2.617	652	-65	228.115	284	4.797
14	Odea Bank A.Ş.	2011	29.457	21.469	23.049	2.289	2.380	23	107.958	55	1.563
15	Şekerbank T.A.Ş.	1953	23.049	15.869	13.817	2.560	1.158	11	471.072	301	3.888
16	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	20.885	13.780	0	2.598	1.750	132	213.317	3	329
17	İller Bankası A.Ş.	1933	18.819	13.016	0	12.688	10.931	191	16.114	19	2.617
18	Alternatifbank A.Ş.	1991	12.805	8.290	6.487	970	620	-40	66.914	57	945
19	Fibabanka A.Ş.	1984	12.111	9.036	7.621	1.068	848	24	100.325	68	1.363
20	Burgan Bank A.Ş.	1991	11.207	8.489	6.799	1.018	900	6	61.639	51	989
21	Anadolubank A.Ş.	1996	10.553	6.944	7.196	1.431	600	52	66.920	106	1.700
22	Citibank A.Ş.	1981	8.723	4.169	6.614	1.330	34	67	78.211	8	487
23	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1998	7.884	4.655	0	978	863	23	50.552	8	666
24	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	7.509	89	0	897	600	66	2.095.268	1	290
25	ICBC Turkey Bank A.Ş.	1986	7.116	4.446	2.402	598	420	-4	5.844	44	835

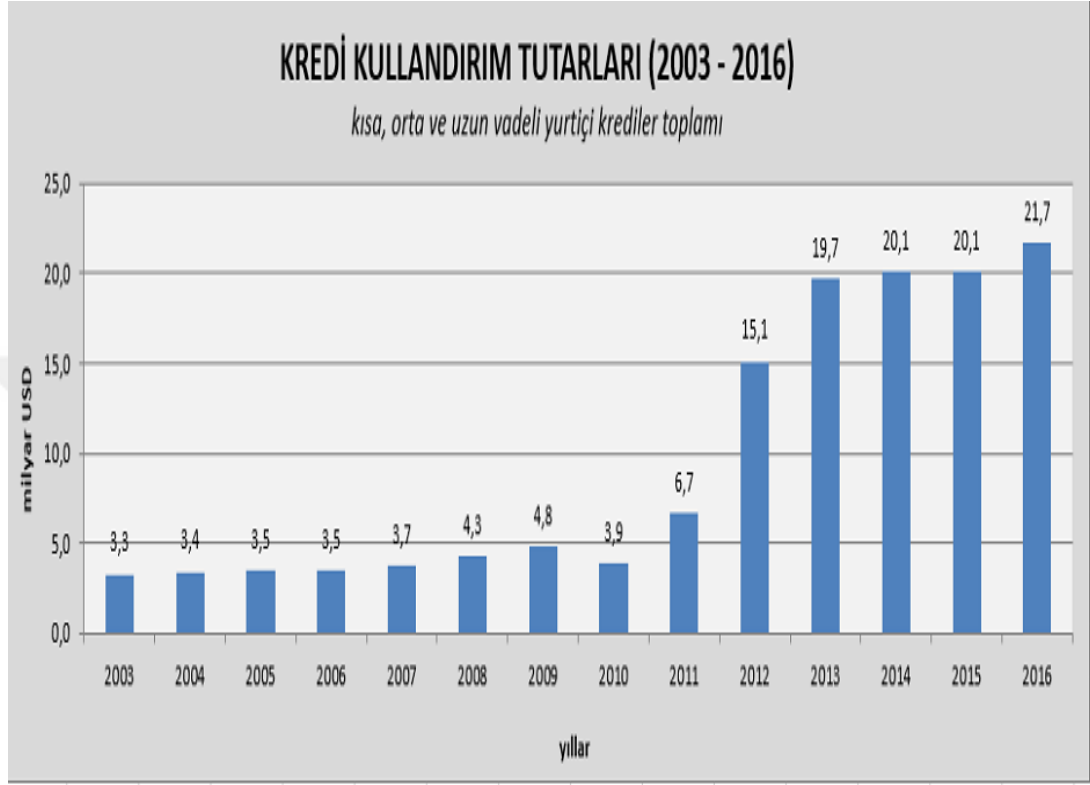
Tablo 1: 31.03.2016 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması⁸

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2016.

Aktif büyüklüklerine göre Banka sıralamasını gösteren tablo incelendiğinde, ilk 7 bankanın piyasadaki konumu dikkate alınarak Türk Eximbank'ın aktif büyüklüğü ile kredilerinin rekabetçi bir yapıda olduğu yargısına ulaşılabilir. Öte yandan ilgili veriler Mart 2016 itibariyle hazırlanmış olup 30 Haziran 2018 itibariyle Türk Eximbank verilen krediler bazında 8. sıraya yükselmiştir. Bu değişimde Türk Eximbank'ın döviz cinsinden kredilerinin toplam krediler içerisindeki payının

⁸ Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/4>

%70'ten fazla olması sebebiyle kredi büyüklüğünün TL cinsinden artışının da etkisi olmuştur.

Tablo 2: Türk Eximbank'ın 2003-2016 yılları arasındaki toplam kredi kullandırım tutarları⁹

Türk Eximbank tarafından kullandırılan toplam kredi tutarlarını gösteren yukarıdaki tablo incelendiğinde özellikle 2011 yılından sonra yurt içi kredilerdeki keskin artış göze çarpmaktadır. Ayrıca son yıllarda dolar kurunda yaşanan artışa rağmen kredi nominal tutarları yükselmeye devam etmiştir.

"Türk Eximbank ile diğer bazı ihracat kredi ve sigorta kurumları ve uluslararası finansman kuruluşları (US Eximbank/ABD, EDC/Kanada, COFACE/Fransa, EulerHermes/Almanya, ECGD/İngiltere, ONDD/Belçika, ASHRA/İsrail, Eximbank of China, SINOSURE ve TEBC/Çin Halk Cumhuriyeti, Czech Export Bank/Çek Cumhuriyeti, Hungarian Export - Import Bank/Macaristan, MECIB ve MEXIM/Malezya, Bancomext/Meksika, NEXI/Japonya, SID/Slovenya, KUKE/Polonya, EDBI ve EGFI/ İran, ECGE ve Export Development Bank of Egypt/

⁹ Türk Eximbank 2003-2016 Faaliyet Raporları

Mısır, Eximbanka SR/Slovakya, Eximbank Romania/Romanya, Eximbank of Russia ve Vnesheconombank/Rusya, KSURE/Güney Kore, EKF/Danimarka, HBOR/Hırvatistan, MBDP/Makedonya, JLGC/Ürdün, GARANT ve OeKB/Avusturya, SACE/İtalya, CAGEX/Cezayir, ICIEC, DHAMAN, MIGA, Asya Kalkınma Bankası, EBRD) arasında imzalanan iş birliği anlaşmaları çerçevesinde bu kuruluşlar ile yakın iş birliğine 2017 yılında da devam edilmiştir"¹⁰.

"İhracat kredi kuruluşlarının uyguladığı programların Resmi Destekli İhracat Kredilerine İlişkin OECD Düzenlemesine uygunluğunu sağlamak, üye ülkelerin ilgili kurumları arasında bilgi ve görüş alışverişini kolaylaştırmak ve politika birliğini sağlamak amacıyla oluşturulan ve Türkiye'nin Nisan 1998'de asil üyesi olduğu OECD İhracat Kredileri Grubu'nun bir alt grubu olan ve proje ilişkili çevresel ve sosyal etkiler ile insan haklarına ilişkin konuların görüşüldüğü Çevre Uygulayıcıları Grubu'nun 33. Toplantısı 3-5 Kasım 2016 tarihleri arasında Türk Eximbank ev sahipliğinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir"¹¹.

1.2.1 Kredi Programları

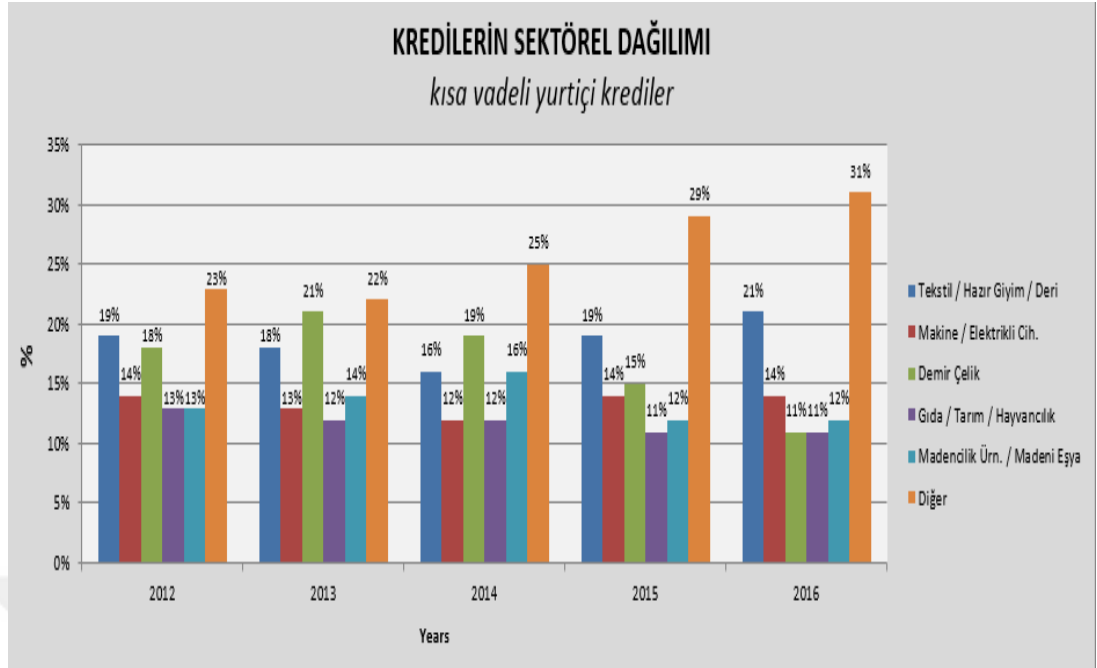
1.2.1.1 Kısa Vadeli İhracat Kredileri

En güncel Faaliyet Raporu'ndan derlenen bilgiler ışığında, "2016 yılında Türk Eximbank'ın kullandığı kısa vadeli TL ve döviz kredilerinin tutarı 67,5 milyar TL (21,7 milyar ABD Doları) olarak gerçekleşmiştir. Kısa vadeli kredilerin %20'si TL kredilerden, %80'i döviz kredilerinden oluşmuştur. Kısa vadeli krediler içerisinde en yüksek payı %83,4 ile Reeskont Kredisi alırken, ticari bankalar aracılığıyla kullanılan Sevk Öncesi İhracat Kredisi'nin payı %12 olmuştur"¹².

¹⁰ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.54

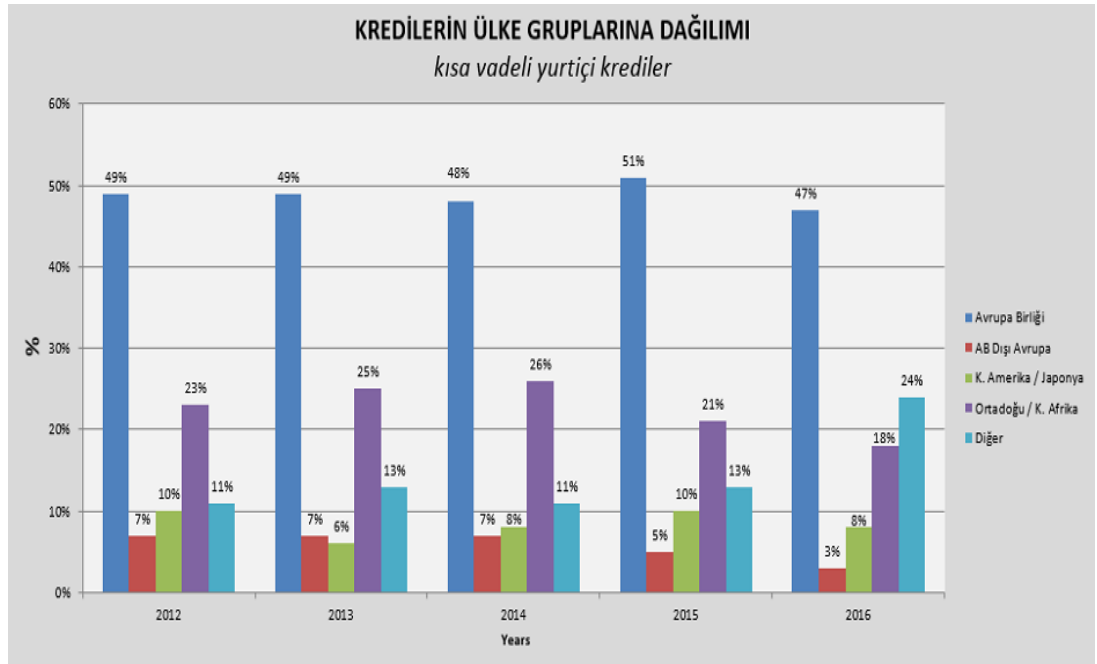
¹¹ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.54

¹² Türk Eximbank, 2016 Faaliyet Raporu, s.32

Tablo 3: Kredilerin 2012-2016 yılları arasındaki sektörel dağılımı ¹³

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2016 yılına gelinceye kadar Türk Eximbank kısa vadeli kredileri arasında demir-çelik sektörünün payı düşerken, tekstil ile diğer sektörlerin payı artmaktadır.

Tablo 4: Kredilerin 2012-2016 yılları arasındaki ülke gruplarına göre dağılımı ¹⁴

¹³ Türk Eximbank, 2012-2016 Faaliyet Raporları

Yukarıdaki tablo Türkiye'nin en büyük ihracat pazarının AB olduğunu teyit etmektedir. Son dönemde Orta Doğu'da tırmanan jeopolitik riskler ülkenin ihracat pazar çeşitliliğini arttırmaya yöneltmiştir. Tablodan görüldüğü üzere verilen kredilerde diğer ülkelerin payı gittikçe yükselmiştir.

1.2.1.1.1 Reeskont Kredisi

Türk Eximbank ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın değerlendirmeleri sonucu uygun bulunan şirketler, ihracata veya döviz kazandırıcı hizmet ihracına hazırlık etabındaki finansman ihtiyaçlarını gidermek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası onayıyla bu krediden faydalanabilmektedir.

Program çerçevesinde şirket limiti en çok 350 Milyon ABD Doları (Dış Ticaret Sermaye Şirketleri hariç) olarak, Dış Ticaret Sermaye Şirketleri için şirket limiti 400 Milyon ABD Doları olarak, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme statüsüne sahip şirketler için işlem alt limiti en az 50.000 ABD Doları olarak belirtilmiştir. Müşterilerin kredi kullanımı öncesi taahhüt ettiği işlemlerin gerçekleşmemesi halinde kullanılmak üzere; önceden getirilen Bono tutarı üzerinden 0-120 gün arası vadeli kredilerde %1,5 oranında, 121-240 gün arası vadeli kredilerde %3 oranında, 241-360 gün arası vadeli kredilerde % 3,35 oranında nakit blokaj veya avalli bono veya banka teminat mektubu alınmaktadır (DTSS Hariç).

1.2.1.1.2 Sevk Öncesi İhracat Kredileri

Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS) dışında Türkiye'de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yada Türkiye'de kurulu serbest bölgelerde ikamet eden; imalatçı-ihracatçı, ihracatçı ve ihracata yönelik üretim yapan imalatçı şirketler, turizm faaliyeti gerçekleştiren turizm kuruluşları ve seyahat acenteleri, uluslararası taşımacılık yapan şirketler, yurt içinde, karşılığı döviz olarak tahsil edilmek üzere yabancılara sağlık hizmeti sağlayan şirketler, yurt dışına yönelik çalışan müteahhitlik, müşavirlik, yazılım ve mühendislik işletme şirketleri, yurt dışına yönelik gemi bakım ve onarımı gerçekleştiren şirketler, yurt dışına yönelik yayın

¹⁴ Türk Eximbank, 2012-2016 Faaliyet Raporları

organlarına görüntülü veya görüntüsüz haber satışı yapan işletme şirketleri Sevk Öncesi İhracat Kredileri'nden faydalanabilmektedirler.

Kredi çeşitleri ise; Sevk Öncesi Türk Lirası veya Döviz İhracat Kredisi, Sevk Öncesi Türk Lirası Yatırımda Öncelikli Bölgeler İhracat Kredisi, Serbest Bölgeler Sevk Öncesi Döviz İhracat Kredisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sevk Öncesi Türk Lirası İhracat Kredisi'dir. Krediyeye aracılık eden bankalara, Türk Eximbank tarafından limit tanımlanmaktadır. Tanımlanan limit çerçevesinde, şirketlerin limiti 25 Milyon ABD Doları olarak belirtilmiştir (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşik işletme şirketlerine belirlenen limit 5.000.000 TL'dir).

1.2.1.1.3 İhracata Hazırlık Kredisi

Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS), Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDTŞ) dışında; İmalatçı-İhracatçı, İhracatçı, İhracata yönelik üretim yapan imalatçı şirketler İhracata Hazırlık Kredisi'nden faydalanabilmektedirler. İşletme limiti, döviz ve Türk Lirası kredileri olarak en çok 25 milyon ABD Doları olarak belirtilmiştir.

1.2.1.1.4 Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi (DTŞ)

İhracatçıların Türk Eximbank'tan doğrudan kredi kullanımına olanak sağlayan Dış Ticaret Şirketleri(DTŞ) Kısa Vadeli İhracat Kredisi ile Dış Ticaret Sermaye Şirketleri(DTSS) ve Sektörel Dış Ticaret Şirketleri(SDTŞ)'nin ihracata hazırlık periyotlarının finansman gereksinimlerini uygun süre ve maliyet ile karşılanması, bunun neticesinde ihracat başarılarının artması amaçlanmıştır.

"Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi Türk Lirası ve Döviz Cinsinden, Türk Eximbank Genel Müdürlüğü, Ankara Genel Müdürlüğü ve İzmir Şubesi tarafından direkt olarak kullanılmaktadır"¹⁵.

1.2.1.1.5 KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri

KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri'nden, Küçük ve Orta Boy İşletme tanımına giren; İmalatçı-İhracatçı, İhracatçı, İhracata yönelik üretim yapan imalatçı şirketler

¹⁵ Türk Eximbank Web Sitesi, <http://www.eximbank.gov.tr/TR,207/dis-ticaret-sirketleri-ihracat-kredisi-dts.html>

krediden faydalanabilmektedirler. Belirlenen şirket limiti, döviz ve Türk Lirası kredileri olarak en çok 5 milyon ABD Doları'dır.

1.2.1.1.6 Sevk Sonrası Reeskont Kredisi

Sevk Sonrası Reeskont Kredisi, vadeli ihracat alacaklarının önceden firmalara ödenmesi vasıtasıyla gerçekleşen bir kredilendirme yoludur. Söz konusu kredi; ihracatçı, imalatçı-ihracatçı, ihracata yönelik üretim yapan imalatçı, ülke riskinden arındırılmış vaziyette yeni pazarlara yönelmelerini ve bu pazarlarda vadeli satış imkanları neticesiyle rekabet performanslarının artırılmasına yönelik programlanan kısa vadeli ve sevk sonrası finansman destek kredisidir. Program çerçevesinde firma limiti en çok 350 Milyon ABD Doları'dır. Dış Ticaret Sermaye Şirketleri için ise 400 Milyon ABD Doları'dır. Şirket kredibilitesinin uygun bulunması halinde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası reeskontuna iletilmesi yoluyla iskonto edilerek kredilendirilmektedirler. Süreli, herhangi bir ödeme aracına bağlanmamış, akreditif, mal mukabili veya vesaik mukabili ihracat alacakları kredilendirilebilmektedir ve yine bu alacaklar iskonto edilebilmektedir.

1.2.1.2 Orta-Uzun Vadeli İhracat Kredileri

2016 Faaliyet Raporu'nda açıklanan Orta-Uzun Vadeli Kredilerle ilgili yıllık istatistiklere aşağıda yer verilmektedir:

"Orta- uzun vadeli kredilerin ise %10'u TL kredilerden, %90'ı döviz kredilerinden oluşmuştur. Orta-uzun vadeli krediler içerisinde en yüksek payı %21 ile İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi alırken, Dünya Bankası kuruluşu olan MIGA kaynağının ihracatçılara 3 yılı geri ödemesiz olarak 10 yıl vade ile sunulduğu Özellikli İhracat Kredisi'nin payı %24 olmuştur"¹⁶.

1.2.1.2.1 İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi

İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi; işletme sermayesi harcamalarına istinaden kullanılan kredi programıdır. İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi ile; Türk ürünlerinin ihracatına yönelik üretim yapan imalatçıların, imalatçı-ihracatçıların ve ihracatçıların işletme sermayesi gereksiniminin finansmanı amaçlanmıştır. Söz konusu krediden ihracatçı, imalatçı-ihracatçı veya ihracata

¹⁶ Türk Eximbank, 2016 Faaliyet Raporu, s.32

yönelik mal üreten imalatçı niteliğine sahip aynı zamanda Türkiye’de yerleşik olan şirketler faydalanabilmektedir. Bu kredinin kullandırım alanları temel giderler, hammadde, ara malı, son mal, son ürün ile son 1 aylık elektrik, su, doğal gaz, personel giderlerini içerir. Öte yandan şirketlerin arsa, bina ve kullanılmış mal alımları finanse edilmez¹⁷. Bu kredi programı çerçevesinde kredilendirilecek işlemler için belirtilen şirket limiti en çok 50.000.000 ABD Doları'dır.

1.2.1.2.2 İhracata Yönelik Yatırım Kredisi

İhracata Yönelik Yatırım Kredisi ile; Türk ürünlerinin ihracatına yönelik olarak üretim yapan imalatçıların, imalatçı-ihracatçıların, makine, teçhizat ve diğer yatırım unsurlarının finansmanı amaçlanmıştır. Söz konusu krediden imalatçı-ihracatçı veya ihracata yönelik üretim yapan imalatçı niteliğine sahip Türkiye’de yerleşik şirketler yararlanabilmektedir. Kredi Programı çerçevesinde uygun bulunan makine, teçhizat ve diğer yatırım unsurları harcama belgeleri karşılığında finanse edilmektedir. Bu program doğrultusunda şirket limiti en çok 50 Milyon ABD Doları'dır. Kredi Euro veya TL olarak kullanılabilir.

1.2.1.2.3 Marka Kredisi

Marka Kredisi, Türkiye’de yerleşik müşterilerin yurt dışında marka alımlarının finansmanını temin etmesi amacıyla kullandırılan kredi programıdır. Bu programın amacı Türk Eximbank Web Sitesi'nde şu şekilde belirtilmektedir: "Marka Kredisi kapsamında Türkiye’de yerleşik firmaların gerçekleştirdiği, yurt dışında yerleşik marka satın alınması, yurt dışında var olan marka, şirket ve/veya marka ile ilgili mağaza, tesis satın alınması, Türk malı/markası imajının geliştirilmesi ile moda yaratmaya veya Türk markasını yerleştirmeye yönelik yurt dışına açılma ve yerleşme faaliyetlerinin finanse edilmesi amaçlanmaktadır"¹⁸. Bu program için herhangi bir üst limit bulunmamakla birlikte şirkete kullanılacak kredi tutarı, yeni marka oluşturmak için yapılan giderlere ve alımlara yönelik sözleşmeler çerçevesinde belirlenmektedir.

¹⁷ Türk Eximbank Web Sitesi, <http://www.eximbank.gov.tr/TR,533/genel-bilgi.html>

¹⁸ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.37

1.2.1.2.4 Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kredisi

Türk Eximbank ile Avrupa Yatırım Bankası arasında imzalanan sözleşme kapsamında belirli sektörlere (sanayi, turizm ve hizmet) yatırım yapan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) işletme sermayesi ihtiyaçlarının ve ihracat ile döviz kazandırıcı hizmetlere dönük yurt içi yatırım projelerinin karşılanması amaçlanmaktadır. Söz konusu bu program Dolar veya EURO cinsinden kullanılabilmekte olup ilgili döviz cinsine Türk Eximbank tarafından karar verilebilmektedir. Firmanın alabileceği kredi tutarı 12,5 Milyon EURO ve kredilendirilen projeler de 25 Milyon EURO'yu aşmamaktadır.

1.2.1.2.5 Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi

İhracatta kalıcı pazarlar edinilmesi ve net döviz girdisinin artırılması ile Türk firmalarının yurtdışında marka tanıtım faaliyetlerinin desteklenerek kendi markası ile yurt dışında açacakları mağazaların yatırım harcamaları ile değişik pazarlarda Türk menşeli her türlü tüketim malı niteliğindeki ürünleri doğrudan pazarlamaları maksadıyla değişik ürün gruplarının sergilendiği çeşitli bölümleri içeren satış mağazaları veya bir ya da birden fazla firmanın biraraya gelerek kuracakları alışveriş merkezleri oluşturulmasına yönelik yatırımlara destek vermektir. "Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi kapsamında, Türk ürünlerinin yurt dışında markalaştırılması ile olumlu bir Türk malı imajının oluşturulabilmesine, yurt dışında yapılacak mağaza/alışveriş merkezi yatırımları ile moda yaratmaya ve Türk markasını yerleştirmeye yönelik yatırımlar finanse edilmektedir"¹⁹.

1.2.1.2.6 Özellikli İhracat Kredisi

Özellikli İhracat Kredisi çerçevesinde, Türkiye'deki ihracata yönelik üretim yapan şirketler ile yurt dışı müteahhitlik şirketlerinin Türk Eximbank'ın bulunan kredi programları kapsamında kredi sağlanamayan fakat, banka tarafından uygun görülen mal ve hizmet projelerine kısa ve orta vadeli finansman sağlanmaktadır.

1.2.1.2.7 Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı

İlgili program ile; gemi inşa/ihraç edecek Türk şirketlerinin bu evredeki finansman gereksinimlerinin giderilmesi, rekabet güçlerinin desteklenmesi, yurt dışındaki müşteriler ve kreditor kuruluşlar nezdindeki itibarının yükseltilmesi

¹⁹ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.36

hedeflenmektedir. "Proje konusu gemiye firma özkaynak katkısının sağlanmasını teminen, proje genelinde gemi kontrat bedelinin en az %15'ine tekabül edecek tutarda harcamanın firma özkaynaklarından yapılması ve proje konusu geminin yerli katkı oranı ya da katma değer oranının asgari %25 olması hususları aranmaktadır"²⁰.

1.2.1.3 Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler

1.2.1.3.1 Turizm Kredisi

"TÜRSAB üyesi A grubu işletme belgesi sahibi seyahat acentaları ile tur operatörleri, yurt dışından getirilen turistlere yurt içi ve yurt dışında verilen her türlü acentalık faaliyetlerine ilişkin hizmetler karşılığında, özel havayolu şirketleri, yurt dışından taşınan yolculara verilen her türlü ulaşım faaliyetine ilişkin hizmetleri karşılığında, turizm işletmeleri, yurtdışından getirilen turistlere yurtiçinde verilen her türlü konaklama, yeme-içme, ulaşım, yurt dışı tanıtım ve pazarlama vb. hizmetleri karşılığında kredi imkanından yararlanırlar"²¹. Kredi limiti 25 Milyon ABD Doları'nı geçmemektedir.

1.2.1.3.2 Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi

Bu kredi programı ile uluslararası nakliyat hizmeti veren şirketlerin sermaye gereklerinin giderilmesine yardımcı olunarak ihracatçı firmaların ulaştırma maliyetlerinin kısılması hedeflenmektedir.

1.2.1.3.3 Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı

Müteahhitlik sektöründe hizmet veren şirketlerin hali hazırdaki pazarlarda mevcut koşullarını korumaları ve yeni pazarlarda faaliyet göstermeleri amacıyla şirketleri teminat mektubu ile destekleyen bir programdır. Belirlenen şirket limiti 25 Milyon ABD Doları'dır. Program çerçevesinde Türk Eximbank tarafından yıllık %0,5 (Binde Beş) oranında prim alınmaktadır. Söz konusu prim miktarı 3'er aylık periyotlar halinde müteahhit adına ilgili Türk bankalarından peşin olarak toplanmaktadır. Yurt dışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı çerçevesinde Türk

²⁰ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/krediler/orta-uzun-vadeli-ihracat-kredileri/gemi-insa-ve-ihracati-finansman-programi>

²¹ Türk Eximbank Web Sitesi, <http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/krediler/31-turizm/turizm-GenelBilgi.pdf>

bankalarının karşı teminatı karşılığında, şirket adına düzenlenen toplam garanti tutarı 25 Milyon ABD Doları'nı geçmemektedir.

1.2.1.3.4 Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisı

2016 Faaliyet Raporunda ilgili programın kapsamı, amacı ve hedef kitlesine şu şekilde yer verilmektedir: "Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisı Programı ile uluslararası piyasalarda yaşanan mali krizlerin Türk müteahhitlik sektörü üzerindeki etkilerinin azaltılması ve bu alanda faaliyet gösteren firmaların mevcut şantiyelerinin ve mobilizasyon-makine parkının işler durumda muhafaza edilerek bu pazarlardaki yatırımların ve mevcut rekabet gücünün uzun dönemde kalıcılığının sağlanması amaçlanmaktadır"²². Bu program için konulan kredi limiti 25 Milyon ABD Doları'dır.

1.2.1.3.5 Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisı

"Türkiye'de yerleşik firmaların yurtdışında sağlayacakları döviz kazandırıcı hizmetler ile ihraç edilecek proje niteliğindeki yazılım, projelendirme ve danışmanlık gibi hizmetlerin karşılanması amacıyla bu program uygulanmaktadır. Bu program için belirlenen firma limiti 25 Milyon ABD Doları'dır"²³.

1.2.1.3.6 Yurtdışı Fuar Katılım Kredisı

"Firmaların yurt dışı fuarlara katılımı ve sektörel özellikteki uluslararası fuarlara bireysel katılımların gerçekleşmesi ile Türk ihraç mallarının tanıtımının ve pazarlanmasının desteklenmesi hedeflenmektedir"²⁴. Bu program kapsamında belirlenen firma limiti 200 Bin TL'dir.

1.2.1.4 Alıcı Kredileri

1.2.1.4.1 Uluslararası Proje Kredileri

Bu program ile müteahhitlik ve gemi inşa sektöründe çalışan firmaların ihracata konu olan mal ve hizmetlerini talep eden yabancı alıcılara kredi kolaylığı sağlanmaktadır. Uluslararası Proje Kredileri ile müteahhitlerin yurtdışında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin hakedişleri ile gemi inşa sektöründeki şirketlerin ürettikleri gelişmiş

²² Türk Eximbank, 2016 Faaliyet Raporu, s.37

²³ İhracatı Geliştirme Merkezi Web Sitesi, <http://www.igeme.com.tr/doviz-kazandirici-hizmetler/>

²⁴ Vakıfbank Web Sitesi, <http://www.vakifbankkobodost.com>

deniz araçlarına yönelik alacakları Türk Eximbank tarafından karşılanmaktadır. Bu program için belirlenen herhangi bir müşteri ve proje limiti bulunmamaktadır. "Türkiye ve üçüncü ülkelerden yapılacak ihracat toplamının %85'ini geçmeyecek şekilde Türk mal ve hizmet ihracının %100'üne kadar finansman sağlanmaktadır. Ermenistan, Kuzey Kıbrıs Rum Kesimi ve Kuzey Kore dışındaki tüm ülkeler proje kapsamındadır"²⁵. Bu kredi kapsamında yapılan son kullandırmalardan biri Etiyopya'da gerçekleştirilen Awash-Woldia Demir Yolu Projesi'ne yönelik Etiyopya Demir Yolları Kuruluşu ile imzalanan ve Türk Eximbank'ın bir projeye tahsis etmiş olduğu en yüksek tutarlı kredi olan 300 Milyon ABD Doları tutarındaki anlaşmadır²⁶.

1.2.1.4.2 Uluslararası Ticaretin Finansmanı

Bu program 4 alt programa ayrılmıştır.

İhracat Alacakları İskonto Programı: Türkiye menşeli sermaye malı ihraç eden ve yabancı alıcısına ödeme hususunda zaman tanımak isteyen ihracatçılar ve yabancı alıcıların kullanımına sunulan Tedarikçi Kredi programıdır. Program kapsamında belirlenen alt limit 15 Bin ABD Doları'dır.

Yurtdışı Bankalar Alıcı Kredisi: Türk Eximbank tarafından kredi limiti tahsis edilen ve yurtdışında yerleşik bankaların yerine borçlanmayı kabul ettiği alıcılar bu programdan faydalanmaktadır.

Yurtiçi Bankalar Alıcı Kredisi: Yurtiçinde yerleşik bankaların yurtdışında yerleşik iştirak, şube ve muhabir bankaların yerine borçlanmayı kabul ettiği yabancı alıcılar bu programdan faydalanmaktadır.

Devlet Garantili Alıcı Kredisi: Bu program ile yabancı devlet kuruluşlarının Türkiye üzerinden gerçekleştireceği Türkiye menşeli tüketim ve sermaye mallarının alış işlemlerine devlet garantisi altında finansman sağlanmaktadır.

1.2.2 Sigorta Programları

Kredi programlarının yanında Türk Eximbank'ın ana faaliyet programlarından biri de ticari bankalardan farklı olarak sigorta hizmetidir. Bu programlar ile ihracat alacakları içsel ve dışsal faktörleri temsilen ticari ve politik risklere karşı; ayrıca

²⁵ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/alici-kredileri/uluslararasi-proje-kredileri>

²⁶ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.38

firmaların yurtiçinde yapılan işlemlerden kaynaklanan alacakları ticari risklere karşı belirli kurallar dahilinde korunmaktadır. İlgili sigorta poliçelerinin teminat gösterilerek firmaların farklı finans kuruluşlarından sağladığı kredi kolaylığı bu programın avantajlarından biridir. Faaliyet Raporu'ndan derlenen istatistikler göz önünde bulundurulduğunda, "2016 yılı sonu itibarıyla 2.410 ihracatçı firmanın sigortalı olduğu, başlangıcından günümüze ise 13.371 ihracatçı firmanın en az bir dönem sigortalı olmak suretiyle söz konusu hizmetten faydalandığı görülmektedir. 01.04.2012 tarihinden itibaren 238 ülkenin kapsam dahilinde olduğu program çerçevesinde 2016 yılında 10,1 milyar ABD Doları tutarında ihracat, sigorta teminatı altına alınmıştır. Sigorta kapsamına alınan sevkiyatlar karşılığında 33,1 milyon ABD Doları prim tahsilatı yapılmıştır. 2016 yılında sigortalanan ihracat tutarının sektörel dağılımında, %27'lik pay ile tekstil/ hazır giyim/ deri ürünleri sektörü başta gelmektedir. Söz konusu tutarın bölgesel dağılımında ise ilk sırayı %57'lik pay ile AB ülkeleri almaktadır. Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı çerçevesinde 2016 yılında kayıt altına alınarak değerlendirilen yeni alıcı sayısı 14.721 olup, 2016 yılı sonu itibarıyla kayıtlardaki toplam alıcı sayısı 225.873'e ulaşmıştır. Toplam alıcı sayısı içerisindeki aktif alıcı sayısı 39.711, tutarlı limit tahsis edilmiş alıcı sayısı ise 30.286'dır. 2016 yılında Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı çerçevesinde çeşitli ülkelere yapılan sevkiyatlardan doğan ve vadesinde tahsil edilemeyen toplam 13,5 milyon ABD Doları tutarındaki zarar, Türk Eximbank tarafından tazmin edilmiştir. Söz konusu tazminat ödemelerinin tamamı ticari riskler kapsamında gerçekleşmiştir. 2016 yılında, Türk Eximbank tarafından daha önce tazmin edilen zararların 2,4 milyon ABD Doları tutarındaki kısmı geri tahsil edilmiştir"²⁷.

"Türk Eximbank'ın kredi, sigorta ve garanti faaliyetleri nedeniyle yüklendiği politik risklerden doğan zararları 3332 sayılı Kanun'a 3659 sayılı Kanun'la eklenen 4/c maddesi ve 28 Mart 2002 tarih ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi'nin Düzenlenmesi hakkında Kanun uyarınca Hazine Müsteşarlığı tarafından karşılanmaktadır"²⁸.

Polat ve Yeşilyaprak (2017) istatistiksel modeller aracılığıyla Türkiye'de ihracat sigortaları ile ihracat miktarı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2000-2015 yılları

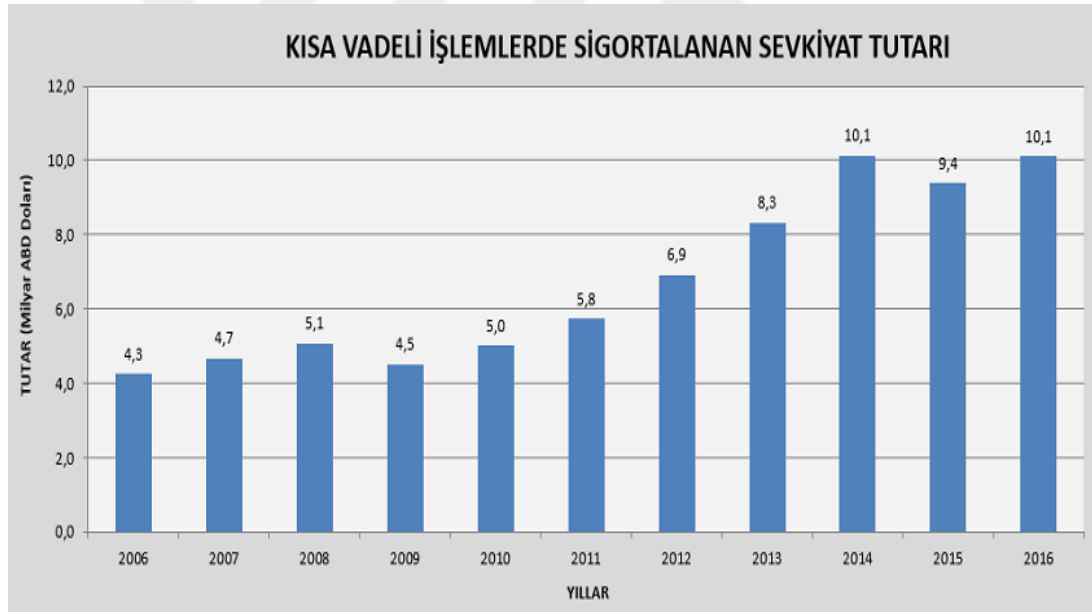
²⁷ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.45

²⁸ Türk Eximbank 31 Aralık 2017 Finansal Denetim Raporu, s.2

arasındaki dönemi dikkate alan çalışma sonucunda ihracat sigortalarında %1'lik artışın ihracatta %3 ile %17 arasında artışa etki ettiği gözlenmiştir.

1.2.2.1 Kısa Vadeli Alacak Sigortası

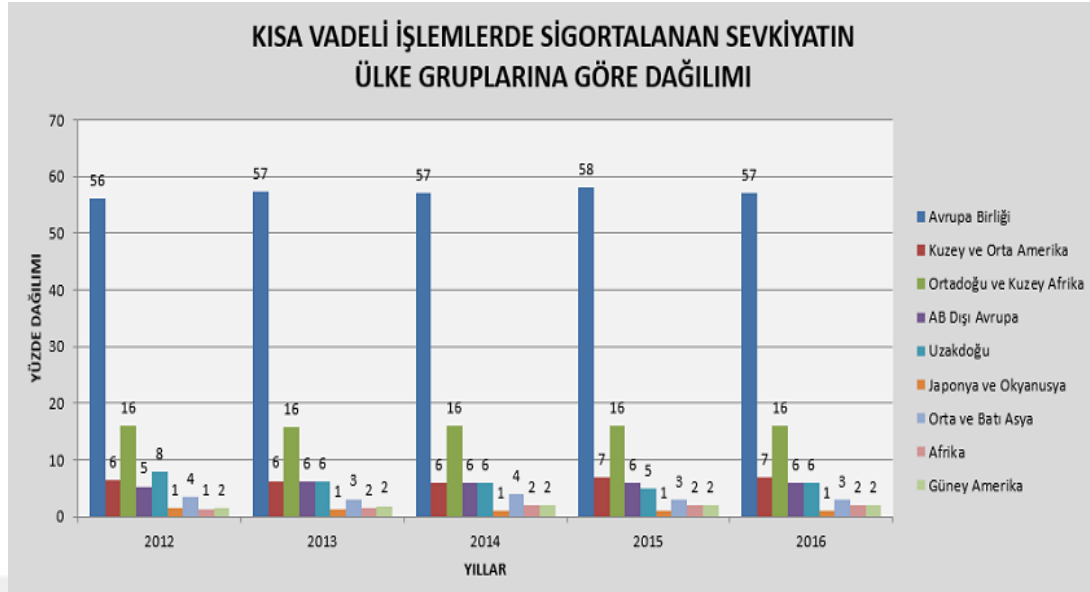
Bu programın amacı, ihracatçıların 360 güne kadarki kısa vadeli satışlarına yönelik ihracat tutarlarını ticari ve politik risklere karşı belirlenen limitler çerçevesinde garanti altına almaktır. Ayrıca poliçenin garanti olarak sunulması ile ticari bankalardan ihracat kredisi alımını basitleştirmektedir. Kısa Vadeli Alacak Sigortası Programı'nda bir limit bulunmamaktadır. Nisan 2012'den itibaren toplam 238 ülke bu program dahilinde yer almaktadır. Bu programa ek olarak ihracatçı ve grup şirketlerinin yurtiçi faaliyetlerinden ileri gelen kısa vadeli tüm sevkiyatlara konu alacakları belirli limitler çerçevesinde koruma altına alınmaktadır.

Tablo 5: Kredilerin 2006-2016 yılları arasındaki kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyat tutarı²⁹

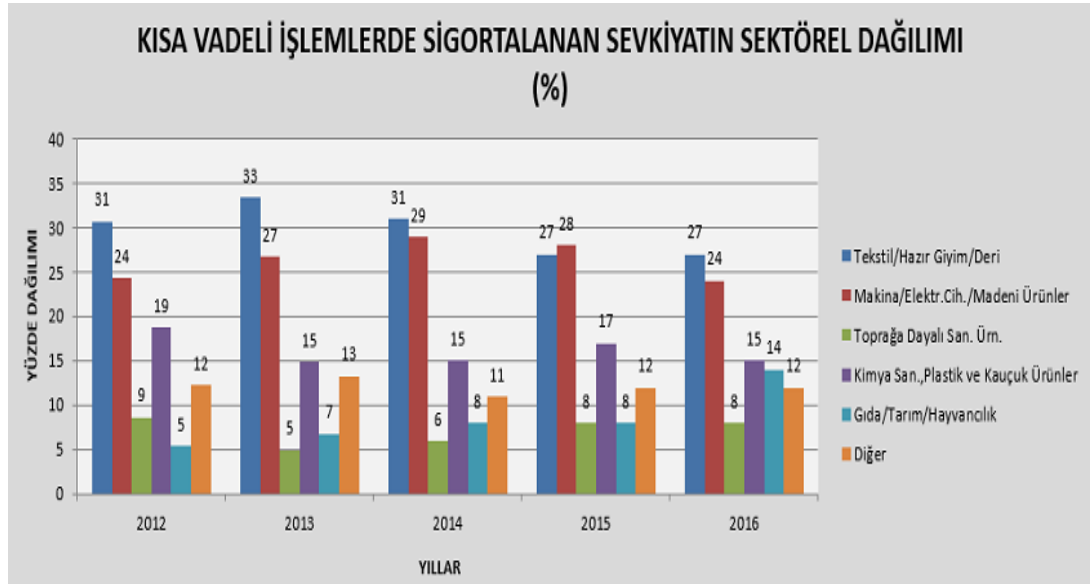
Kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyat tutarı, 2008 krizinden olumsuz etkilenmiş ve bu nedenle 2008 yılından sonra düşüş yaşamıştır; kriz etkilerinin azalmasıyla, 2011 yılında toparlanıp en büyük paylara 2014 ve 2016 yıllarında sahip olmuştur.

²⁹ Türk Eximbank Web Sitesi, 2006-2016 yılları arasındaki Faaliyet Raporları

Tablo 6: 2012-2016 yılları arasındaki kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyatın ülke gruplarına göre dağılımı³⁰

Kredi programlarının ülke gruplarına dağılımı grafiğine benzer şekilde sigortalanan sevkiyatların bölgesel dağılımında da; Avrupa Birliği 2012-2016 yılları arasında %55'in üstünde paylara sahipken, Japonya ve Okyanusya %1'lik paya sahiptir.

Tablo 7: Kredilerin 2012-2016 yılları arasındaki kısa vadeli işlemlerde sigortalanan sevkiyatların sektörel dağılımı³¹

³⁰ Türk Eximbank Web Sitesi, 2012-2016 yılları arasındaki Faaliyet Raporları

³¹ Türk Eximbank Web Sitesi, 2012-2016 yılları arasındaki Faaliyet Raporları

Sigortalanan sevkiyatların sektörel dağılımına bakıldığında lider durumda olan Tekstil ve Makina sektörlerinde son 3 yılda düşüş görülmektedir. Bunun yanında Gıda/Tarım/Hayvancılık sektöründe yükseliş göze çarpmaktadır.

1.2.2.2 Orta ve Uzun Vadeli Alacak Sigortası

1.2.2.2.1 Spesifik İhracat Kredi Sigortası Sevk Sonrası Risk Programı

İhracatçıların tek sözleşmeye bağlı olarak maksimum vadesi OECD düzenlemelerine bağlı olarak değerlendirilen alacakları ticari ve politik risklere yönelik garanti altına alınmakta; ayrıca garanti altına alınan ihracat işlemi ile İhracat Alacakları İskonto Programı aracılığıyla Türk Eximbank'tan veya ticari bankalardan finansman desteği sağlanmaktadır. Söz konusu program için belirlenen bir limit mevcut değildir.

1.2.2.2.2 Spesifik İhracat Kredi Sigortası Sevk Öncesi Risk Programı

İhracatçı ve alıcı arasında imzalanmış Satış Sözleşmesi uyarınca üretimi yapılacak yada üretilmekte olan ve daha sevkiyata hazır olmamış ürünler için sigortalının sözleşme yükümlülüklerine yerine getirmesi amacı ile yaptığı giderlerin ticari veya politik risklere yönelik belirlenmiş limitler kapsamında sigortalanmasıdır. Bu programın amacı, alıcının siparişi iptal etme riskine yönelik sigortalamaktır. Söz konusu program için belirlenen bir limit mevcut değildir.

1.2.2.2.3 Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektuplarının Haksız Nakde Çevrilmesi Sigortası

Müteahhitlik sektöründeki şirketlerin hali hazırdaki pazarlarda devamlılığının sürdürülmesi ve yeni pazarlar ile genişlemesini güçlendirmeye yönelik, yurtdışında yüklendikleri projeler için çıkarılan teminat mektuplarının poliçede belirlenen nedenlerle haksız olarak nakde çevrilmesi halinde söz konusu kaybın Türk Eximbank'tan karşılanmasına imkan tanımaktadır. Bu program çerçevesinde belirlenen bir limit mevcut değildir.

Tablo 8: 2006-2016 yılları arasında Orta ve Uzun Vadeli İşlemlerde Sigortalanan İşlem Tutarları³²

Türk Eximbank hizmetleri arasında Kısa Vadeli Alacak Sigortası'na kıyasla oldukça düşük yer kaplayan bu hizmet kapsamında son yıllarda büyük atılım gerçekleşmiş ve 2016 yıl sonu itibariyle 67 Milyon ABD Doları tutarında işlem sigortalananmıştır. Dolayısıyla katma değeri yüksek ürünlerin ihracat payının artırılması, sigortalanan işlem miktarını ve tutarını arttırmaktadır.

Öte yandan literatürde bazı çalışmalar, Türkiye'de ihracat kredi sigortaları ile ihracat hacmi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklindedir. Örneğin, Köksal (2018); 2005-2016 yılları arasındaki Berne Union'dan aldığı istatistiksel bilgilerde kısa vadeli ihracat sigortalarının ihracat payını anlamlı bir şekilde etkilemediği sonucuna varmıştır.

1.3 Türk Eximbank'ı Diğer Ticari Bankalardan Ayıran Özellikler

Türk Eximbank diğer ticari bankalardan farklı imtiyazlara sahiptir. Bunlar, Bankacılık Kanunu'nun 77. maddesine göre Genel Kredi sınırlamalarından muaf tutulması, BDDK'nın 12 Aralık 2016 tarihli ve 7123 sayılı kararı ile Kurulca aksi belirlenene kadar kalkınma ve yatırım bankaları için Basel III Likidite Karşılama Oranının %0 olarak uygulanması³³, verdiği kredilerin büyük kısmının %100 ticari

³² Türk Eximbank 2006-2016 yılları arasındaki Faaliyet Raporları

³³ Türk Eximbank Faaliyet Raporu 2016, S.144

banka teminatlı olması ile birlikte firma risklerinin banka riskine evrilmesi, son olarak kredi dışında sigorta hizmetleri de sunmasıdır.

1.3.1 Genel Kredi Sınırlamaları

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu bankaların sınırsız risk almalarını engellemek adına küresel uygulamalarla paralel olarak Bankalar Kanunu ile birlikte belirli kredi sınırlamaları getirmektedir³⁴. Örnek vermek gerekirse 54. madde bankaları bir gerçek yada tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırabilecekleri kredilerin toplamını özkaynaklarının %25'i ile sınırlamaktadır. Ayrıca ilgili taraflara özkaynakların %10'u veya daha fazlası tutarında kullandırılan krediler büyük kredi olarak adlandırılır ve toplamı banka özkaynaklarının 8 katını geçemez. Türk Eximbank bir yatırım ve kalkınma bankası olarak mevduat kabul etmemekte ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 77.maddesinde ifade edilen yukarda örneği verilen hükümlerden muaf tutulmaktadır. Buna karşın 54.maddede belirtilen genel kredi sınırlamalarına Yönetim Kurulu tarafından belirlenen esaslara uygun olarak uyum sağlamaya devam etmektedir. Dolayısıyla ticari bankaların kredi verme kapasitelerini düzenleyen bu maddelere tabi olmaması Türk Eximbank'ın ihtiyatlı risk politikası sayesinde herhangi bir kaldıraç riski yaratmamaktadır.

1.3.2 Likidite Karşılama Oranı

Küresel kriz sonrası yeni düzenlemeler ile ortaya çıkan Basel III kriterlerinin önemli bir parçasını oluşturan likidite karşılama oranı bankaların finansal sıkıntılar esnasında gerçekleştirmek durumunda oldukları nakit çıkışlarını karşılayabilecek miktarda yüksek kaliteli varlık bulundurmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple kar amaçlı çalışan ticari bankalar belirli tutarlarda menkul kıymet yatırımı yapmakta ve likidite karşılama oranı yükümlülüklerini yerine getirmektedirler. Kalkınma ve yatırım bankaları açısından ise farklı bir durum söz konusudur ilgili kuruluşlar genel olarak ülkelerin ihracat kredi ajansları olmaları sebebiyle bir misyon üstlenmekte ve ülkelerin ticaret hacimlerini arttırmaya yönelik olarak ihracat gerçekleştiren firmalara destek sağlamaktadırlar. Bu nüansı göz önünde bulunduran BDDK tarafından Türk

³⁴ 54, 55, 56, 57, 61, 63, 64, 106 ile 129'uncu maddeleri, 130'uncu maddesinin (a) bendi, 131 ile 142'nci maddeleri

Eximbank'ın aksi belirlenene kadar Likidite Karşılama Oranı'nı %0 olarak uygulamasına karar verilmiştir³⁵.

1.3.3 %100 Banka Teminatı

Ticari bankalardan farklı olarak Türk Eximbank, kredilendirme işlemlerinin büyük bölümünü aracı bankalardan gelen teminat mektupları ve aval gibi birinci kalite teminat varlıklarına dayanarak gerçekleştirmektedir. Bu durum Basel II kapsamında kredi riski ölçümünde Banka'ya kolaylık sağlamaktadır. Böylece müşterilere verilen krediler aracı banka riskine dönüşmektedir. Bu durum Türk Eximbank'ın, takibe düşen kredi oranlarının oldukça düşük seviyede gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır.

1.3.4 İhracat Sigorta Hizmeti

Türk Eximbank ihracat kredisi hizmetinin yanında ihracat kredi sigortası programları da sunmaktadır. Bu özelliği ile 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında işlemleri bulunmayan ticari bankalardan ayrılmaktadır. İlgili sigorta hizmetini kullanan müşteriler daha cazip oranlarda kredi kullanabilmektedir. Ayrıca sigorta işlemleri sebebiyle yüklenilen risklerin azaltılmasını sağlamak maksadıyla Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı'nın yarattığı risklerin %60'ı her yıl yenilenen anlaşmalar aracılığıyla bir kısım uluslararası reasürör firmalara transfer edilmektedir. Uluslararası alanda keskinleşen rekabet koşulları, garanti ve sigorta programlarının önemini giderek artırmaktadır. Sigorta programları çerçevesinde ticari ve politik risklerden arındırılmış bir ortamda çalışma imkanı bulan ihracatçıların ticari bankalardan ve diğer finansal kuruluşlardan daha kolay finansman temin edebilmeleri sağlanmaktadır.

Sigorta işlemleri için de kredilerde olduğu gibi ihtiyari olarak karşılık ayrılmaktadır³⁶.

³⁵ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.83

³⁶ Türk Eximbank 2017 Finansal Denetim Raporu, s.70

1.4 Basel Sermaye Uzlaşısı

1.4.1 Basel Düzenlemelerinin Bankacılık Sektörüne Etkileri

Global finans sistemi 1980'li yıllardan itibaren teknolojik ve politik gelişmeler sonucunda önemli finansal dev kuruluşların doğmasına şahitlik etmiştir. Barings Bank, Parmalat, Metall-gesellschaft, Long Term Capital Management ve Enron bu şirketlerden sadece bir kaçıdır. Hepsi de kendi döneminde bankacılık, emtia, sigorta, portföy yönetimi vb. sektörler üzerinden yüksek gelirler kaydetmiş ve varlıklarını sürdürdükleri zamanlar dikkate alındığında kendi alanlarında en iyi konumlara yerleşmişlerdir. Öte yandan bu firmalar finans ile ilgili ders kitaplarında artık finansal skandallar listelerinin en ön safhalarında yer almaktadır. Bu ters dönüşümün ortaya çıkmasında insan faktörünü odağına alan ve başarısız süreçlerden kaynaklanan operasyonel riskin yanında kur, faiz ve varlık fiyatları gibi piyasa koşullarında yaşanan değişimler ile sözleşmelerde yer alan karşı tarafların kredi değerliliklerini doğru ölçüp değerlendirecek sistemlerin yetersizliği etkili olmuştur. Bunların sonucunda bu kurumlar itibar kaybetmenin yanı sıra ağır zararlar yazmış, hatta iflaslar ile karşılaşmışlardır. 2000 yılından evvel uluslararası gözetim ve denetim sistemlerinin etkin olmaması bu olumsuz sonuçlara çanak tutmuştur. Bu minvalde Arthur Andersen gibi uluslararası bir denetim firmasıyla çalışan ve hesaplarda yapılan usulsüzlük nedeniyle 2002 yılında iflas başvurusunda bulunan Enron olayı sonucunda, Amerika'da muhasebesel bazda etkin gözetim ve denetim öngören kurumsal standartlar yayınlanmıştır. Tarihte "Sarbanes-Oxley" yasası olarak yerini alan kurallar aracılığıyla halka açık şirketlerde daha güçlü bir denetim fonksiyonu, tarafsız ve güvenilir bir bağımsız denetim ayağı ve sorumlu bir şirket yönetimi hedeflenmekteydi. Uluslararası iş ve ekonomi dünyası içerisinde ortak bir risk kültürünün oluşturulmasına yardımcı olmuştur. İlgili iş yapış maliyetlerine etki eden muhasebesel düzenlemelerin yanında finans sektörü gelecek dönemde sermaye ve likidite kontrollerini içeren Basel kriterleri gibi risk yönetimi standartları ile karşı karşıya kalacaktı.

Tarih boyunca işletmelerin ayakta kalmasını sağlayacak finansman kaynaklarından olan krediler için bankacılık sektörü hayati bir yere sahiptir. Dolayısıyla finans sektörünü etkileyen ufak bir değişiklik aktarım mekanizması yoluyla reel sektör firmalarına da yansımaktadır. Devletlerin ekonomi politikalarını belirlerken

gerçekleştirdikleri yasal düzenlemelerden en çok etkilenen kurumlar bankalardır. "Bankacılık, maruz kalınan risklerin, bankanın sağlıklı, güvenli ve karlı bir işletme olarak varlığını sürdürebilmesi amacıyla yönetilmesi prensibi üzerine bina edilmiştir"³⁷. Yerel ve uluslararası mevzuatların genel olarak düzenleme getirdikleri noktalar bankaların aktif-pasif yapılarında meydana gelebilecek vade, faiz ve likidite uyumsuzlukları ile kredi/sermaye oranlarının risk oluşturacak şekilde yüksek olmasıdır. Riskin öncü göstergelerinden kabul edilen sermaye yeterlilik rasyosu, uluslararası Basel standartları uyarınca ÖZKAYNAKLAR / (PRET+KRET+ORET) şeklinde hesaplanmaktadır³⁸. Bu nedenle SYR sadece bir verimlilik ve yeterlilik kriteri değil, ek olarak banka faaliyetlerinin devam edebilmesi için bir değerlendirme kriteridir.

Aracı kurum niteliğindeki bankalar özkaynaklarından ziyade dışarıdan sağladıkları fonlar ile risk üstlenirler ve sürdürülebilirliklerini bilançolarının pasif tarafındaki yabancı para cinsinden borçlarının etkin yönetimini temin ederek gerçekleştirirler. Buradan yola çıkarak terazinin iki tarafını dengede tutmak mecburiyetinde olan finansal kuruluşlar için likidite oranları, sermaye yeterlilik oranı, kaldıraç riski gibi kavramlar finans literatüründe önemli ölçütler olarak kendini göstermektedir. 2008 finansal krizinin bankalar üzerine bıraktığı yıkıcı tahribat sonrası (Amerika'nın en büyük 3. yatırım bankası olan Lehman Brothers'ın batışı, Bear Stearns gibi uluslararası bir yatırım kuruluşunun JP Morgan tarafından satın alınmak durumunda bırakılması) finans sektörü güçlü insan kaynağı, teknolojik yatırımlar ve daha birçok faktörü seferber ederek risk yönetiminin önemini kavramışlardır. Sonuç olarak Subprime Mortgage krizi sonrası şirketler, risk yönetim sistemlerini sadece bir birim olarak düşünmeyip A'dan Z'ye tüm karar süreçlerinde dikkate almaya özen göstermektedirler.

³⁷ Hasan Candan ve Alper Özün (2014), Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel 2, İstanbul, s.5

³⁸ **PRET**: Piyasa Riskine Esas Tutar (Piyasa Riskine maruz kalan varlıkların ilgili katsayılarla çarpılarak bulunan değeri)

KRET: Kredi Riskine Esas Tutar (Kredi Riskine maruz kalan varlıkların ilgili katsayılarla çarpılarak bulunan değeri)

ORET: Operasyonel Riske Esas Tutar (Bankanın son 3 yıllık brüt gelirlerinin bir katsayıyla çarpıldıktan sonra ortalaması alınarak hesaplanan tutar-Temel Gösterge Yöntemi)

1.4.2 Basel Düzenlemeleri

İlk olarak 1987 yılında ortaya çıkan Basel Düzenlemeleri bankalarda sermaye yeterliliği uzlaşmaları için tavsiye niteliği taşımaktaydı. Yaşanan ekonomik ve politik tecrübeler neticesinde zamanla uluslararası platformlarda yerel otoritelerin uymak zorunda olduğu düzenlemeler haline gelmesi, risk yönetimi anlayışının yerleşmesinde önemli bir kilometre taşıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ihracat hedeflerini kendisine görev edinen Türk Eximbank'ta risk yönetimi mekanizmasının nasıl çalıştığını anlatmaya başlamadan önce, bankaların risk kapasitelerini belirleme noktasında bir referans olan Basel sermaye uzlaşmaları kronolojik bir perspektifte anlatılacaktır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında kaybeden ülkelerden 1919 yılında imzalanan "Versailles Anlaşması"na göre alınacak savaş tazminatlarının bir merkezi otoritede toplanmasını sağlamak amacıyla 1930 yılında "Young Planı" çerçevesinde Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) kurulmuştur. Dünyanın ilk uluslararası mali kuruluşu olarak kabul edilen BIS'in temel görevleri; finansal sürdürülebilirliğin tesis edilmesi ve ulusal merkez bankaları ile diğer mali yapılar arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesidir. BIS merkez bankalarının bankası olarak da bilinmektedir. 1974 yılına dek Doğu Bloğu (Sovyet Rusya ve beraberindeki ülkeler) dışındaki ülkelerin paralarının değerlerinin ABD Doları esas alınarak belirlendiği Bretton Woods sistemi geçerli iken uluslararası ticaretin gelişmesi, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) üyesi ülkeler tarafından petrol fiyatlarına yapılan artışlar ve sabit kur rejiminin terk edilmesi etmenleri uluslararası piyasalarda dalgalanmalara yol açmış ve Bretton Woods sistemi terk edilmiştir. Yaşanan bu değişimler BIS'in görev tanımında dönüşüme neden olmuş ve küreselleşen dünyada finansal piyasalardaki düzensizliklerden az etkilenmeleri adına bankalarda sermaye yönetiminin güçlü ve esnek bir yapıya kavuşmasını hedeflemiştir.

Bankacılık literatüründe "regülasyon arbitrajı" olarak tanımlanan ve finansal kuruluşların kamu otoriteleri tarafından nispeten daha az düzenlemeye yer verilen ülkelerde yer almak istemelerini anlatan bir kavram bulunmaktadır. Özellikle 80'li yıllarda bankalar stratejik hakimiyetlerini artırmak ve karlarını yükseltebilmek için daha düşük sınırlamalara sahip ülkelerde portföylerini genişletmeye çalışmıştır. Ülke finans otoriteleri tarafından sermaye yeterliliği ile ilgili getirilen ilk düzenlemelerden

biri sermaye/aktif³⁹ oranını sınırlayan kurallar olmuştur, fakat bu kurallar ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte ortak bir ölçüt benimsenerek konulmadığından kuvvetli bir etki bırakmamıştır. Bunun sonucunda bankalar kredi verme fonksiyonlarını yerine getirirken güçlü kıstaslar ile karşılaşmamışlardır. Uluslararası normlarda yaygın bir geçerliliğe sahip sermaye çıkışının olmaması, gerçekleşen ödeme krizlerinde etkili olmuştur.

Öte yandan, küresel bankalar 90'lı yıllara dek gelişmekte olan ülkelerde (Brezilya, Meksika, Rusya) yüksek miktarda açık pozisyonlara sahipti ve ülkelerin barındırdığı risklerin yeterli olarak saptanamaması nedeniyle bankaların sermaye yeterlilikleri sorgulanır hale gelmiştir. Uluslararası ticari ağın genişlemesi neticesinde kullanılan finansal türev araçlar (opsiyonlar, takas araçları, futures ve forward işlemler) artmış olup ilgili ürünlerin varyasyonlarından türetilen sentetik araçlar (borç temerrüt takas-CDS, teminatlı borç yükümlülükleri-CDO vs.) bankalar aracılığıyla gerçekleşen işlemleri oldukça riskli hale getirmiştir. Örnek olarak, 2008 küresel finansal krizinde ipotekli konut satışlarının dayanak varlık olarak kabul edildiği CDO işlemleri risk derecelerinin tam olarak ölçülememesi sebebiyle karşı taraf kredi riski ile birlikte büyük sorun oluşturmuştur. Ek olarak, yukarıda bahsedilen ilk finansal düzenlemelerden olan sermaye/aktif oranının etkisiz kalmasının nedenlerinden biri olarak söz konusu türev araçların bilanço dışı hesaplarda yer alması gösterilebilir. 70'li yılların ortasında Almanya'da bulunan Herstadtt Bankası'nın yetersiz uluslararası standartlar sebebiyle ödemeler dengesinde meydana gelen problemler neticesinde batması, daha güçlü, kapsamlı ve tutarlı yaklaşımların uluslararası bankacılık standartları olarak kabul edilmesi ihtiyacı doğmuştur.

Yukarıda anlatılan mali ve politik sorunların çözümü olarak 1974 yılında BIS tarafından finansal piyasalarda istikrar, uluslararası finansal denetim mekanizmasındaki kaybolan derinliğin sağlanması ile adil, şeffaf ve bankalardaki mali yapıyı doğrudan yansıtan özellikle sermaye yeterliliği alanında minimum standartlar oluşturmak amacıyla Bankacılık Gözetim Komitesi (Basel Komitesi) kurulmuştur. Söz konusu Basel Komitesi halen katılımcı ülkelerin⁴⁰ merkez

³⁹ Birçok ülkede bir bankanın bilanço içi varlıklar toplamının sermayesine oranının 20'yi aşmamasını öngören kanunlar vardı.

⁴⁰ ABD, Kanada, Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İngiltere ve İsviçre

bankaları ile yerel finans otoritelerinin koordinasyonunda görevine devam etmektedir. Basel Komitesi, ülkeler arasında bankaları sermaye, krediler gibi alanlarda sınırlandıran denetim mekanizmalarının farklılığı nedeniyle çalışmalara başlamış ve 25 temel ilke belirlemiştir. Kısaca konu başlıkları; Etkin bankacılık gözetim ve denetim için ön koşullar, Bankacılık lisansı verilmesine ilişkin ilkeler, Bankaların faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmesini temine yönelik ilkeler, Bankacılık denetim ve gözetiminde kullanılacak yöntemlere ilişkin ilkeler, Bilgi gereksiniminin karşılanmasına ve kamunun aydınlatılmasına yönelik ilkeler, Denetim ve gözetim otoritesinin yasal yetkilerine dair ilkeler ve Sınır ötesi bankacılık faaliyetlerine yönelik ilkelerdir⁴¹. İlgili ilkeler doğrultusunda sermaye yeterliliğinin özünü oluşturduğu Basel kuralları uluslararası bir standart sağlamak üzere yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır.

1.4.2.1 Basel I

Bankalar bir yandan karlılıklarını artırarak rekabetçi piyasadan pay almaya çalışırken, diğer yandan likidite endişeleri yaşamadan varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. İlgili iki hedefi beraber gerçekleştirmek bir denge politikası gerektirir, fakat bankalar 80'li yıllarda düzenleyici kuralların eksikliğinden yararlanarak aşırı büyümeye devam etmişlerdir. Bir önceki paragrafta söz edilen 25 ana ilke doğrultusunda hareket eden Basel Komitesi yükselen risk iştahını dizginlemek ile değişken tutum sergileyen piyasa koşullarına kalkan oluşturmak adına 1988 yılında bir ilk teşkil eden Basel I⁴² düzenlemelerini yayınlamıştır. Basel I Sermaye Uzlaşısı, bankaların bulundurması gerektirdiği en düşük sermaye seviyelerinin oluşturulması üzerine konsantre olmuştur. Bu dokümanda büyük ölçekli uluslararası bankaları ilgilendirmekle birlikte iki önemli sınırlamaya dikkat çekilmiştir. Birincisi, banka yatırımları ile bankanın kendi sermayesi arasında bir ilişki kurarak bankaların sermayelerinin 20 katından fazla varlık bulundurmamaları önerilmektedir. Bu madde aslında ülkelerde uygulanmakta olan yerel kontrollerden biriydi⁴³. Diğer taraftan, günümüze dek belirli dönüşümlerden ve tecrübelerden geçen sermaye yeterlilik rasyosunun temellerini atan sınırlama karşımıza çıkmaktadır. Bankalar sermaye tabanlarının 12,5 katına dek risk (Risk ağırlıklı varlıklar) alabilmektedirler. Kısaca,

⁴¹ M. Ayhan Altıntaş (2006), Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, s.53

⁴² Basel Sermaye Uzlaşısı

⁴³ J.Hull (2015), Risk Management and Financial Institutions, 4 th Edition, Hoboken: Wiley, s.222

Sermaye Yeterlilik Oranı = Sermaye / Risk Ağırlıklı Varlıklar => %8 şeklinde gösterilmektedir.

Basel I yalnızca kredi riskini dikkate almaktadır ve kredi riskine maruz varlıkları sermaye yeterlilik oranı formülünde “Risk Ağırlıklı Varlıklar” formunda tanımlamıştır. İlgili kalemi hesaplamak için bilanço içi ve bilanço dışı varlıklar belirli kurallar dâhilinde sabit ağırlıklar ile çarpılmaktadır. Risk ağırlığı kategorileri aşağıdaki gibi verilmektedir:

Nakit ve Nakit benzeri varlıklar ---%0

OECD üyesi ülke bankaları aracılığıyla verilen krediler ---%20 (kulüp kuralı)

Diğer krediler ---%100

Bu ayrım incelenirken göze çarpan en önemli özellikler, OECD ülkelerine tanınan öncelikler ve tüm kredilere teminatlarına ve müşterilerinin risk notlarına bakılmaksızın aynı risk ağırlığı tanımlanması olarak gösterilebilir. Bunlara ek olarak nazım hesaplar olarak da bilinen bilanço dışı varlıklar risk ağırlıklı varlıklar kategorisine dahil edilmek için karşılık gelen risk ağırlıkları ile çarpılmadan önce bilanço içi varlıklardan farklı olarak belirli katsayılar (kredi dönüşüm oranları) ile çarpılarak krediye çevrilir. Bunun sonucunda Basel I sermaye yeterliliği formülündeki risk ağırlıklı varlıklar bilanço içi-dışı varlıkların toplamından meydana gelmiş olur.

İlgili formülün pay kısmında yer alan sermaye kavramı da Basel I düzenlemeleri sonucunda yenilenmiştir:

Sermaye = Ana Sermaye + Katkı Sermaye – Sermayeden İndirilen Değerler

Bu sermaye tabanı kavramı Basel Kuralları değiştikçe ve geliştikçe evrilmiştir. Bu konudaki en güncel tanımlara Basel III açıklamalarında değinilecektir.

Sadece kredi riskini dikkate alarak yolculuğuna başlayan Basel düzenlemeleri, uluslararası işlemlerin hızlanması ve bu doğrultuda finansal türev araçların çoğalması sonucunda piyasalardaki dengesizlikler ile dalgalanmaların artmasına şahit olmuş ve farklı risk türlerini eklemeye başlamıştır. Bu noktada bozulan piyasa koşulları neticesinde bankalarda ve diğer finansal kuruluşlarda açık pozisyonları ve çeşitli bilanço dışı riskleri paniğe neden olmuştur. Sonuç olarak Basel Komitesi bu endişeleri göz önünde bulundurmuş ve 1996 yılında piyasa riski için de bankaların

sermaye bulundurmasına karar vermiştir. Piyasa riskine esas tutar hesaplanırken kur, faiz gibi risk faktörleri üzerinden özellikle bilanço dışı türev araçların piyasa değerleri ile sabit katsayılar kullanılmakta olup bu metod standart yöntem olarak ifade edilmektedir. Yeni rasyo aşağıdaki gibi hesaplanmaya başlamıştır:

$$SYR = \text{Sermaye} / (\text{Kredi Riskine Esas Tutar} + \text{Piyasa Riskine Esas Tutar})$$

Basel I, bankaların etkilendikleri kredi ve piyasa risklerini ölçmede kullanılan metotların; reel ölçüm yapmada yetersiz olması, fiyat dalgalanmalarına özen göstermemesi, kredi riski ölçümünde 4 değişik risk ağırlığı kullanması nedeniyle risk hassasiyetinin düşük olması, kredi riskinin statik ölçülmesi, tüm bankalar için "one-size-fits-all"⁴⁴ yaklaşımı ve OECD kulüp kuralı gibi nedenler yüzünden tartışılmıştır. "Haziran 2004'de yayınlanan Basel II uzlaşısı ile, Üç yapısal bloktan oluşan yapının oluşturulması, Asgari Sermaye Yükümlülüğü, Denetim Otoritesinin incelenmesi, Piyasa Disiplini, Sermaye Yeterliliği ölçümlerinin yapısının genişletilmesi ve ölçümlerin riske daha duyarlı hale getirilmesi, One-size-fits-all yaklaşımından vazgeçilmesi, OECD kulüp kuralının kaldırılması, operasyonel riskin dikkate alınması hedeflenmiştir"⁴⁵.

1.4.2.2 Basel II

Bankalarda sermaye kontrolünün sağlanmasında önemli yer teşkil eden Basel I kuralları, değişen ve gelişen finans literatürüne ayak uydurmada yetersiz kalmıştır. Risklerin ölçülmesinde daha duyarlı ve finansal kurumların içsel dinamiklerini dikkate alacak yeni düzenleme ihtiyacı doğmuştur. Basel Komitesi, bankaları yeni arayışlara sürükleyen bu ortamda 2004 yılında nihai olacak şekilde Basel II kurallarını yayınlamıştır.

"Haziran 2004'de yayınlanan Basel II uzlaşısı ile, Üç yapısal bloktan oluşan yapının oluşturulması, Asgari Sermaye Yükümlülüğü, Denetim Otoritesinin incelenmesi, Piyasa Disiplini, Sermaye Yeterliliği ölçümlerinin yapısının genişletilmesi ve ölçümlerin riske daha duyarlı hale getirilmesi, "One-size-fits-all" yaklaşımından vazgeçilmesi, OECD kulüp kuralının kaldırılması, kredi riski ölçümüyle ilgili olarak derecelendirilmeye önem verilmesi, etkin risk yönetim sistemlerinin kurulmasının teşvik edilmesi, ulusal tercih seçeneğinin ve değişik opsiyonların kullanılmasının

⁴⁴ Bankaların ödeme yeterliliklerinin aynı kabul edilmesi.

⁴⁵ Evren Bolgün & Barış Akçay (2016), Risk Yönetimi, Scala Yayıncılık, İstanbul, s.103

ülke otoritelerinin kararına bırakılması, operasyonel riskin dikkate alınması hedeflenmiştir"⁴⁶.

Basel II uzlaşısında 3 ana bloğa değinilmiştir: I. Yapısal Blok- Asgari Sermaye Yükümlülüğü, II. Yapısal Blok- Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi, III. Yapısal Blok- Piyasa Disiplini'dir.

Basel II'nin karakteristik özellikleri :

- ✓ Kredi riski hesaplanırken borçluların kredi değerliliklerini gösteren derecelendirme notları kullanılmaya başlanmıştır. İç veya dış derecelendirme sistemlerine göre verilen notlara karşılık gelen risk ağırlıkları kullanılmaktadır.
- ✓ Sermaye yeterliliği formülünün payda bölümünde yer alan risk ağırlıklı varlıklarının içerisine operasyonel risk de eklenmiştir.
- ✓ Bankalara standart metodların yanında esneklik kazandıracak içsel ölçüm yöntemleri tanımlanmıştır.
- ✓ Risk ölçümlerinin doğru ve etkin yapıp yapılmadığını gözetleyen denetim mekanizmaları geliştirilmiştir (II. Yapısal Blok).

1.4.2.2.1 I. Yapısal Blok- Asgari Sermaye Yükümlülüğü

I. Yapısal Blok- Asgari Sermaye Yükümlülüğüdür. Bu blok; Kredi Riski, Piyasa Riski, Operasyonel Risk olarak üçe ayrılmıştır. Kredi riskine ait standart yöntem, temel içsel derecelendirme yöntemi ile gelişmiş içsel derecelendirme yöntemi, Piyasa riskine ait standart yaklaşım ve riske maruz değer yaklaşımı, Operasyonel riske ait olarak da; temel gösterge yaklaşımı ve standart yaklaşım ile ileri ölçüm yaklaşımı olarak belirtilmektedir.

Basel II:

Sermaye

Sermaye Yeterliliği Rasyosu = $\frac{\text{Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8$

Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk

⁴⁶ Evren Bolgün & Barış Akçay (2016), Risk Yönetimi, Scala Yayıncılık, İstanbul, s.103

1.4.2.2.2 II. Yapısal Blok- Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi

II.Yapısal Blok Denetim Otoritesinin gözden geçirmesidir. Bu blok; içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreci (ISEDES), stres testleri ile bankacılık hesaplarından kaynaklanan faiz oranı riski rasyosundan meydana gelmektedir.

Bu yapısal blok, bankalarda kendi risk politikalarına uygun kapsamlı bir denetim ve kontrol mekanizmasının varlığını teşvik etmektedir. İçsel kontroller dışında BDDK gibi dış düzenleyici formlar, bankaların sermaye yükümlülüklerini dizginleyebilecek erken uyarı sistemlerine sahip olmalıdır. Bunu sağlayabilmek için düzenleyici kurumlar, bankalara belirli risk türlerinde (likidite riski, sermaye yeterliliği, kur riski vb.) eşik değerler getirmektedir. Basel II'nin en önemli yeniliklerinden biri de, II. Yapısal Blok kapsamında bankaları çeşitli yönlerden koruma altına alacak farklı risk kalıplarının eklenmesidir. I. Yapısal Blok'un temelini oluşturan sermaye yeterliliği yanında Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riski, Stres Testleri ile Senaryo Analizleri'nin içerisinde bulunduran İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Raporu (ISEDES) getirilmektedir. Her yıl Mart sonu itibariyle BDDK'ya Yönetim Kurulu'ndan onay alınarak bir bütünleşik risk anlayışı sunan ISEDES Raporu gönderilmektedir.

1.4.2.2.3 III. Yapısal Blok- Piyasa Disiplini

III. Yapısal Blok ise Piyasa Disiplini olarak ifade edilmekle birlikte I. ve II. Yapısal Blok Kapsamında ölçülen risklerin kamuoyuna belli standartlarda ve belli periyotlarda açıklanmasıdır.

Piyasa disiplininin sağlanmasının özünde Basel II'ye göre doğru ve güçlü bir bilgi paylaşımı yapmaktır. Bankalarda risk yönetimi anlayışının daha tutarlı ve müşteri ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde kurulması için, stratejiler ve iş modelleri kamuya dolayısıyla da pay sahiplerine açıklanabilmelidir. Bu sayede piyasa etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir. Basel II kurallarının 2012 yılında ülkemizde de tesis edilmesiyle birlikte, bankaların finansal durumları ve risk kültürleri nitel ve nicel veriler eşliğinde kamuya açıklanmaya başlamıştır.

1.4.2.2.4 Ticaretin Finansmanı Kapsamında Basel II Uygulamaları

Ticaret Finansmanı faaliyetleri Basel I de yer alan ve Basel II de önce yer verilmemekle birlikte özellikle dünya ticaretinde yarattığı olumsuz etkiler de dikkate

alınarak tekrar uygulamaya konulan bazı özel düzenlemeler içermektedir. İhracat finansmanına ilişkin düzenlemeleri orijinal metniyle aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Basel I: Kısa vadeli ticaretin finansmanı ile ilgili şartla bağlı yükümlülükler (örneğin, sevkiyat karşılığında verilen belgeye dayalı krediler) %20 kredi dönüşüm oranına tabidir.
- Basel II: Ürünlerin serbest dolaşımından ortaya çıkan kısa vadeli ticaretin finansmanı ile ilgili teminat mektupları için %20 kredi dönüşüm oranları uygulanır.

Basel II de Bankalar için uygulanacak sermaye yeterliliği düzenlemelerinin Basel I de yer aldığı halinden farklı olmadığı görülmektedir.

Bununla birlikte Basel III'ün likidite karşılama oranı düzenlemelerinde başlangıçta yer almayan (Basel III'te başlangıçta likidite yönetmeliği gayrinakdi krediler için %100 dönüşüm oranını öngörüyor) bu düzenleme, temel olarak kriz sonrası dünya ticaretinde yarattığı negatif etkiler nedeniyle Dünya Ticaret Örgütü ve Uluslararası Ticaret Odası tarafından BIS ile yürütülen yoğun temasların ardından tekrar metne dahil edilmiştir. İlgili kuruluşların bu düzenlemenin Basel III'e tekrar girmesini sağlayan en önemli ikna aracı ise ticaret finansmanı kapsamında değerlendirilen kredilerin temerrüt olasılıklarının son derece düşük (Moody's'in 2012 yılı için normal ürünler için %1,38 olarak verdiği temerrüt oranı ticaret finansmanı ürünleri için bu rakamın yaklaşık 10'da biridir) olması olarak dikkat çekmektedir. Bu düzenlemede özellikle riski bütünüyle teminatlandırılan, çok düşük oranlarda temerrüt yaşayan, çoğu işlemi ticari ve politik risklere karşı sigortalanan, sigortadan doğan riskleri ise yüksek kredibiliteye sahip reasurer firmalara satılan, bir sevkiyat ve dökümantasyon disiplinine sahip olan ilgili kredilerin dönüşüm oranlarının normal kredilerden daha farklı bir orana tabi olması gerektiği düşüncesi öne çıkmaktadır.

1.4.3. Basel III ve Planlanan Değişiklikler

Basel III ise Basel II ek düzenlemeler seti özelliğindedir. Basel III 5 temel geliştirme adımından oluşmaktadır. Söz konusu 5 temel geliştirme adımı; Daha Nitelikli Sermaye, Niceliği Arttırılmış Sermaye, Sermaye Tamponu Oluşturulması, Kaldıraç Oranı, Likidite Düzenlemeleri'dir.

Küresel ekonomik kriz olarak adlandırılan 2008 Subprime Mortgage Krizi, sadece emlak balonlarının patlaması ile açıklanabilecek bir kriz olamazdı. 1929 Büyük Buhran'dan sonra gelen ikinci en büyük felaket olan, gelişmiş ülkelerdeki bankalara milyarlarca dolar zarar yazdıran ve devletlerin ekonomi politikalarını yeniden çizmelerine yol açan 2008 krizi bir güven kaybının zincirleme reaksiyonu olarak ortaya çıkmıştır. Bankalar kayıplarını telafi edecek risk eşik kontrollerinden yoksun olmaları ve Basel II ile gelen esnek içsel modellerin sermaye yükümlülüklerini tahmin etmede yetersiz kalması gibi nedenler Basel Komitesi'ni son düzenlemeleri yeniden gözden geçirmeye itmiştir. Özellikle yapılandırılmış türev ürünlerin yalnızca piyasa değerlerinin düşmesini dikkate alan piyasa riski değil, ayrıca karşı tarafının risk değerliliğini ve temerrüt riskini de içeren kredi riskinin sermaye yeterliliği hesaplamalarında yer almasının gerekliliği görülmüştür. Tüm bu neden sonuç ilişkilerinin değerlendirildiği toplantılar sonrası Temmuz 2009'da Komite yeni düzenlemeler seti hazırlamış ve Basel II'nin gelişmiş versiyonu olan Basel 2.5 olarak nitelenmiştir.

Bir geçiş aşamasının ürünü olan Basel 2.5 düzenlemeleri yerini, krizden edinilen tecrübeler ile eksikliklerin giderildiği ve 2011 yılında kabul edilen Basel III kurallarına bırakmıştır. İlgili son uygulamalar ile bankaların risk yönetim kültürlerini derinden etkileyen değişiklikler yapılmıştır ve temel konu başlıkları şu şekilde sıralanabilir: Niteliği ve niceliği artırılan sermaye (özkaynak), makroekonomik gelişmelerin tetiklediği kredi büyümesinin getirdiği sistemik riske karşı veya olumsuz finansal koşullarda bulundurulması istenen sermaye tamponları (Döngüsel Sermaye Tamponu ve Sermaye Koruma Tamponu), likidite krizlerinin önüne geçmek için getirilen ölçütler (Likidite Karşılama Oranı) ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranı. Basel III düzenlemeleri için bir geçiş takvimi oluşturulmuştur ve 2019 yılına kadar BIS üyesi ülkelerde tamamlanması beklenmektedir (Tablo 9).

Basel III phase-in arrangements

(All dates are as of 1 January)

Phases	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Leverage Ratio		Parallel run 1 Jan 2013 – 1 Jan 2017 Disclosure starts 1 Jan 2015				Migration to Pillar 1	
Minimum Common Equity Capital Ratio	3.5%	4.0%	4.5%				4.5%
Capital Conservation Buffer				0.625%	1.25%	1.875%	2.5%
Minimum common equity plus capital conservation buffer	3.5%	4.0%	4.5%	5.125%	5.75%	6.375%	7.0%
Phase-in of deductions from CET1*		20%	40%	60%	80%	100%	100%
Minimum Tier 1 Capital	4.5%	5.5%	6.0%				6.0%
Minimum Total Capital		8.0%					8.0%
Minimum Total Capital plus conservation buffer		8.0%		8.625%	9.25%	9.875%	10.5%
Capital instruments that no longer qualify as non-core Tier 1 capital or Tier 2 capital		Phased out over 10 year horizon beginning 2013					
Liquidity							
Liquidity coverage ratio – minimum requirement			60%	70%	80%	90%	100%
Net stable funding ratio						Introduce minimum standard	

* Including amounts exceeding the limit for deferred tax assets (DTAs), mortgage servicing rights (MSRs) and financials.
 - - transition periods

Tablo 9: Basel III Geçiş Takvimi

Reel sektörün finansman kaynaklarının en önemlisi olan banka kredileri sağlam ve yüksek sermaye oranlarının korunduğu bir finansal ortamda rahatça sağlanabilir. Bundan yola çıkarak Basel III tarafından getirilen yeni düzenlemeler kaliteli bir sermaye yapısı sunmaktadır. Sermaye yeterliliği formülünün payına karşılık gelen özkaynakların son düzenlemeler ışığında bileşenlerine aşağıda yer verilmektedir:

Özkaynak = Çekirdek Sermaye + İlave Ana Sermaye + Katkı Sermaye - Sermayeden İndirilen Tutarlar

Çekirdek Sermaye: Zarar karşılama potansiyeli yüksek kaliteli varlıklardır (ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar vb.).

İlave Ana Sermaye: "Çekirdek sermaye dahil edilmeyen imtiyazlı paylara tekabül eden sermaye tutarı, Kurumca uygun görülen borçlanma araçları ve bunlara ilişkin

ihraç primlerinin toplamı üzerinden Özkaynak Yönetmeliği'nin 9. maddesinde belirtilen indirimlerin yapılması suretiyle hesaplanır"⁴⁷.

Katkı Sermaye: Banka genel karşılıkları ile Kurumca tanınan borçlanma araçlarının toplamından meydana gelir.

Yıllar içerisinde finansal sektörde gerçekleşen dalgalı hareketler, Basel kurallarının sürekli bir devinim içerisinde olmasını ve bankaların adapte olmak durumunda kaldığı zorlu koşulları beraberinde getirmiştir. Basel III bir yandan bankaların sermaye yükümlülüklerini artırıp her koşulda likit kalabilmelerini kolaylaştırarak hayatlarını sürdürmelerine yardımcı olurken, öte yandan halen bazı alanlarda eksiklikler içermektedir. Bankaların içsel modellerinin standart metotlara nazaran çok düşük sermaye yükümlülükleri tahmin etmesi ve farklı bankalar arasında açıklanamayacak Kredi Riskine Esas Tutar (KRET) farklılıkları Basel Otoritesi üyelerinin uzun tartışmalar yapmasına yol açmıştır. Sonuç olarak 7 Aralık 2017 tarihinde Basel III reform paketi (Basel IV olarak da ifade edilir) onaylanıp yürürlüğe girdi ve tüm hesaplamalarda riske duyarlılığı artıran, model ile hesaplanan tutarların standart yöntemin belirli bir oranda altında kalmamasını sağlayacak taban limitler getiren bir set ortaya çıktı. İlgili düzenlemeler çok yeni olduğundan üzerinde etki çalışmaları devam etmektedir.

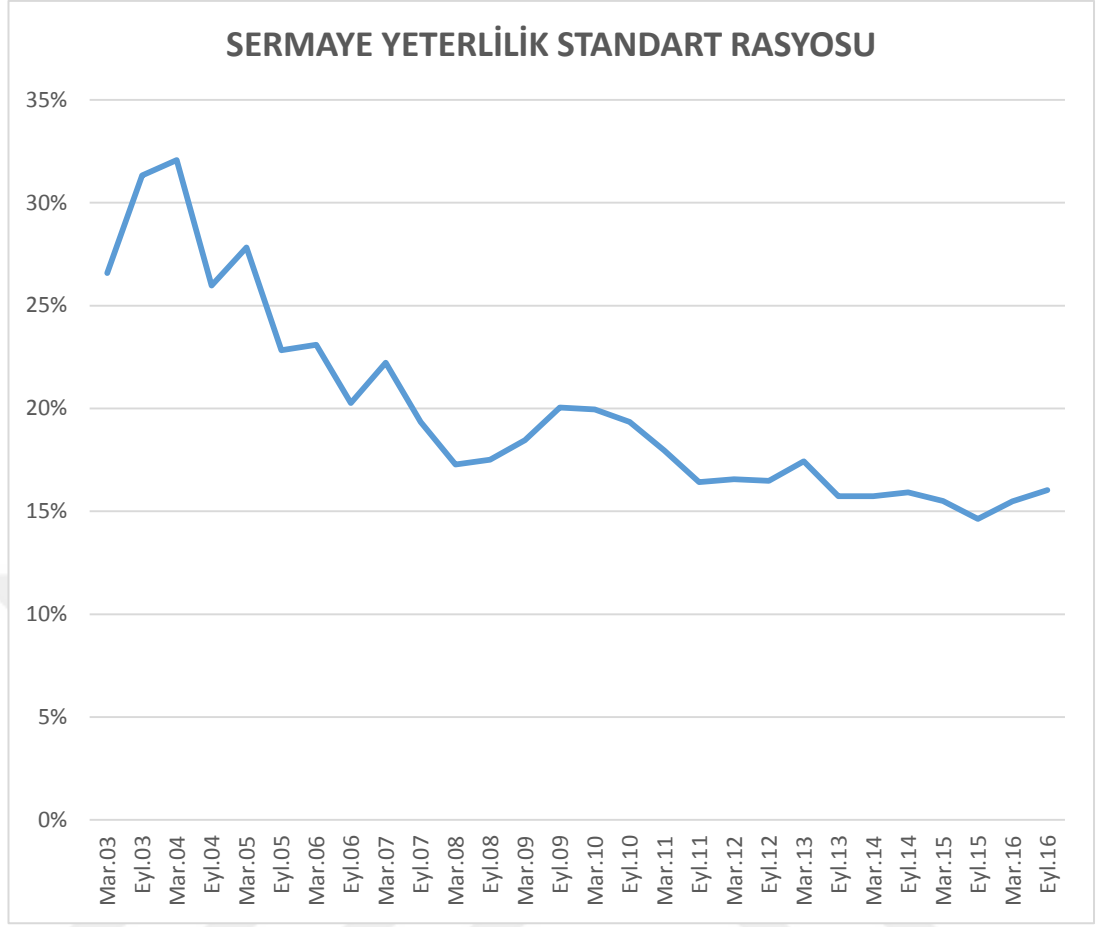
Türkiye'deki sermaye yeterliliği ölçümleri kapsamında 5411 Sayılı Bankacılık Yasası ve 24657 sayılı 31.01.2002 ve 26.06.012 tarih, 28337 sayılı bildiri uyarınca, Sermaye "Maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli öz kaynak bulundurulmasıdır" şeklinde açıklanmış ve söz konusu tebliğ ile de Riske Maruz Varlıkların özellikleri netlik kazanmıştır. Tarım, sanayi, bilişim gibi sektörlerdeki potansiyeller dikkate alındığında Türkiye'nin büyüme stratejisi yüksek özkaynaklar ve yurtdışında borçlanmanın sağlanabilmesi açısından kuvvetli sermaye yeterlilik oranları gerektirmektedir. Üstte adı ve tarihi belirtilmiş bildiri uyarınca Basel kuralları neticesinde bankaların sermaye yeterlilik rasyosunu %8'in yukarısında olması kanuni yükümlülük halini almıştır, bu oranın altında kalan durumlarda BDDK'ya bankalara alıkoyma yetkisi verilmiştir. Hem de adı geçen bildiri ve yasalarda belirtilmiş olan bir diğer oran da hedef rasyo olarak tanımlanan

⁴⁷ 28756 sayılı Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik

%12'dir. Türkiye'de etkinlik gösteren bankaların faaliyetlerini sağlam ve yeterli bir şekilde yerine getirebilmeleri için en az malik olmaları gereken sermaye yeterliliği oranı olan hedef rasyo oranının ulaşamayan SYR değeri için bankalar izlenmekte ve etkinlik alanları azaltılmakta; daha uzun sürelerde ise bankalara sert yönetsel önlemler uygulanabilmektedir. Bu çerçevede ihtiyatlı bir bakış açısıyla BDDK'nın 2006 yılında minimum %12 olarak belirlediği hedef sermaye yeterliliği oranı daha sonra yaşanan krizlerde Türk bankalarının özkaynak sorunu yaşamamasında etkili tedbirlerden birisi olmuştur.

Son dönemde açığa çıkan finansal krizlere ve sonuçlarına bakıldığında zaman; hem bu krizden zarar gören kurumlar hem de krizin tesir ettiği başka sektörlerle daha katı ileten bünyeler olarak; bankalar önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple bankaların karşılaşılabileceği riskleri giderebilmek için yeterli miktarda öz sermaye bulundurmaları iş etiği, bankaların devam edilebilir bir etkinliğe malik olması ve finansal düzeneğin sağlam çalışabilmesi için kaçınılmaz bir yükümlülüktür. Bir anlamda bankaların üstlendiği riskler için emniyet subabı görevi taşıyan sermayenin, üstlenilen risklere göre belirtilmesi ise yalnız Sermaye Yeterlilik Oranı (SYR) ile sağlanmaktadır. Aynı zamanda hem bankaların şahsi finansal ve strateji oluşturma etkinliklerini sağlayabilmeleri hem de tertipleyci kurumun (BDDK) yön verici ve kontrol edici işlevlerini sağlayabilmesi için, SYR değer tahminleri etkili olabilmektedir.

"Bankacılık sektörüne bakıldığında zaman SYR değerinin son 12 yıllık dönemde düzenli bir biçimde azaldığı görülmektedir. Bu durum bankaların sadece yapılarında bulunduracakları en iyi SYR düzeyine ulaşmak için daha verimli çalışmaları ile değil aynı zamanda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından getirilen ek sermaye yükümlülükleri ile açıklanabilmektedir. İlgili dönemlerde, SYR hesaplanmasında getirilen yeni uygulamaların (Kredi Riskine Maruz Değer hesaplama yönteminin değiştirilmesi ya da Operasyonel Riske Maruz Değerin eklenmesi gibi) bankaların sermaye yeterlilik değerlerinde gözle görülebilen göreceli yüksek azalmalara sebep verdiğini söylemek hata olmayacaktır" (Karahanoğlu, 2015).

Tablo 10: Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Kaynak: TBB, 2016.

Tablo 10'dan da görüldüğü üzere Türk Bankacılık Sektörü sermaye yeterlilik rasyosu düzeyi yıllar itibari ile farklılık gösterse de minimum oran olan %8'in ve %12'lik hedef rasyo düzeyinin üstünde kalmayı becermiştir. Bu da Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yapısının kuvvetli olduğunu göstermektedir. Özellikle risklerin fazla olduğu zamanlarda önem taşıyan SYR, finansal stabilizasyonun devam ettirilmesine doğrudan olanak sağlamaktadır.

2. RİSK YÖNETİMİ VE ÖLÇÜMÜ

2.1 Risk Yönetimi Kavramı ve Bankacılık Sektöründe Karşılaşılan Riskler

Risk nedir sorusu tarih boyunca zihinleri meşgul etmiştir. Genel olarak risk artı veya eksi yönde bir belirsizliğe işaret eder. Ünlü yatırımcı Warren Buffett riskin, ne yaptığını bilmemekten kaynaklandığını söylemiştir. İşte bu noktada, ekonominin en önemli parçalarından olan bankalar risklerini nasıl tespit ve tahlil edeceklerine ilişkin sistemler kurmaktadır. Risk yönetimi: "Bankacılıkta risk yönetiminin, bankaların karşılanamayacak ölçüde ve kabulü mümkün olmayan zararlarla karşılaşmasını önlemek ve bankanın finansal performansını iyileştirmek olmak üzere iki temel hedefi bulunmaktadır"⁴⁸. BDDK tarafından 2012 yılında yayımlanan Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelikte de, "Bankacılıkta risk yönetimi sisteminin amacı; bankanın gelecekteki nakit akımlarının ihtiva ettiği risk-getiri yapısını, buna bağlı olarak faaliyetlerin niteliğini ve düzeyini izlemeye, kontrol altında tutmaya ve gerektiğinde değiştirmeye yönelik olarak belirlenen politikalar, uygulama usulleri ve limitler vasıtasıyla, maruz kalınan risklerin konsolide ve konsolide olmayan bazda tanımlanmasını, ölçülmesini, raporlanmasını, izlenmesini, kontrol edilmesini ve risk profilleriyle uyumlu içsel sermaye gereksiniminin belirlenmesini sağlamak olarak ifade edilmiştir (m. 35)"⁴⁹.

Bankacılık sektöründe karşılaşılan riskler; Kredi Riski, Karşı Taraf Kredi Riski, Piyasa Riski, Kur Riski, Faiz Oranı Riski, Likidite Riski, Operasyonel Risk, Yoğunlaşma Riski, Korelasyon Riski, Ülke Riski ve Yasal Risk'tir.

2.1.1 Kredi Riski

Borçlunun bir varlık veya borcu geri ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi veya ödemede gecikmeler yaşaması sonucunda oluşan kayıplardır. Borçlunun temerrüde düşmesi, ekonomideki kayıpların çoğu zaman iflaslarla son bulması, kredi kullanan birçok şirketin kredi notlarının düşük olması, teminatların değer kaybetmesi ve ekonomideki dalgalanmalar kredi riskine sebebiyet vermektedir. Ayrıca bankalar;

⁴⁸ M.Ayhan Altıntaş(2006), Bankacılıkta Risk yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi, Ankara, s.2

⁴⁹ BDDK, Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik(2012), m.35

kredi riskini, kredi derecelendirmesini dikkate alarak değerlendirirler. Kredi portföyleri, hedef kitle ile genel kredi stratejileri de dikkate alınarak çeşitlendirildikleri takdirde kredi riskinin azalması muhtemeldir.

2.1.2 Karşı Taraf Kredi Riski

İki tarafa da yükümlülük getiren sözleşmelerde muhataplardan birinin son ödemedi önce temerrüde düşme riski olarak tanımlanmaktadır. Bankalar karşı taraf kredi riskine maruz bırakacak işlemlere başlamadan evvel karşı tarafın finansal ödeme kapasitesini iyi analiz etmeli ve kredi değerliliğini anlatan finansal bilgileri, yatırım stratejileri, teminat yönetimi ile operasyonel kontrolleri risk yönetimi politika dökümanlarında açıkça ifade etmelidir. Bankalar karşı taraf kredi riskini yönetirken özellikle bilanço dışında yer alan türev işlemlerle ilgili gerek içsel gerekse de regülasyon bazlı limitler uygulayarak işlemlerin getireceği belirsizliklerden kaçınabilmektedir.

2.1.3 Piyasa Riski

"Piyasa riski, genel anlamda, bankaların bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarında takip ettikleri varlık ve pozisyonların cari piyasa değerinin düşmesi nedeniyle zarara uğrama olasılıkları olarak tanımlanmaktadır. Piyasa riskinin konusunu teşkil eden varlık ve pozisyonlar, genel kabul görmüş, uluslararası muhasebe standartları uyarınca da bankaların cari piyasa fiyatları üzerinden değerlemek zorunda oldukları hesap ve pozisyonlardır"⁵⁰. Ayrıca piyasa riski; bankanın elinde bulundurduğu hisse senedi, tahviller ve türev işlemler gibi yatırım araçlarında oluşabilecek değer kaybını ifade etmektedir. Faiz oranı riski, kur riski ve yoğunlaşma riski piyasa riskinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

2.1.4 Kur Riski

Bir bankanın yabancı para cinsinden yükümlülükleri varlıklarından daha fazla olduğunda piyasadaki döviz kuru dalgalanmaları sebebiyle yaşayabileceği zarar olasılığını temsil etmektedir. Özellikle verilen ihracat kredileri yabancı para bazında olduğundan bu varlıkların finanse edilmesi yabancı para cinsi kaynaklar ile sağlanmaktadır. Bankanın pasif tarafında yer alan döviz cinsi borçlar varlıklarından

⁵⁰ M.Ayhan Altıntaş(2006), Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, s.241

fazla olabilmekte ve dolayısıyla yerel paranın değeri kaybetmesi sonucunda kur riskine maruz kalmaktadır. Bu durum banka karlılığında olumsuz bir etki bırakmaktadır. Genel olarak kur riskinden kaçınmak amacıyla bankalar borçlanmaları ölçüsünde türev enstrümanlara başvurmaktadır bu sayede döviz kurlarındaki artışlardan daha az etkilenmektedirler. Piyasa faizleri, cari açık, enflasyon, ekonomik ve politik şartlar ile para politikası ve mali politika kur riskinin boyutunu belirleyen unsurlardan bir kaçıdır.

2.1.5 Faiz Oranı Riski

Faiz oranı riski, faiz oranlarında yaşanan düzensizlikler sebebiyle yaşanabilecek kayıpları ifade eden ayrıca bankaların aktif-pasif yapısını etkileyen en önemli risk türüdür. Son yıllarda finansal entegrasyonun küreselleşme ile birlikte artması sonucu farklı ülkelerdeki ekonomik ve politik kararların ülkemizde faiz oranlarını etkilediği görülmektedir. Buna istinaden faiz riskinin ölçümü ve yönetilmesi en önemli ihtiyaç haline gelmiştir. Yeniden fiyatlandırma riski ve yapısal faiz oranı riski, faiz oranı riski açısından en önemli risk türleri arasında gösterilmektedir.

2.1.6 Likidite Riski

Bankanın nakit giriş ve çıkışlarındaki düzensizlikler sebebiyle nakit çıkışlarını temin edecek seviyede nakit girişine sahip olunamaması durumudur. Söz konusu bu risk nakde gereksinim duyulduğu zaman elde bulunan varlıkların satılamaması, nakde çevrilememesinden kaynaklanmaktadır. Likidite riskinin yönetimi bankanın aktif-pasif yönetiminin en önemli uygulama alanlarından biridir.

2.1.7 Operasyonel Risk

Kurumlarda yetersiz süreçlerden, başarısız işlemlerden, personel hataları gibi içsel faktörlerin yanında doğal afetler ile yurtdışı kaynaklı politikalar gibi dışsal faktörler sebebiyle yaşanabilecek kayıp riski olarak ifade edilir. Diğer bir görüşe göre operasyonel risk, "Bir bankanın maliyetlerinin gelirlerini aşan bir biçimde faaliyette bulunması ve bu nedenle özkaynaklarını yitirmesi veya özkaynaklarında ciddi miktarda azalma yaşanması anlamına gelmektedir. Bankaların ödeme sistemlerinde yeterli kontrollerinin olmaması ya da bilgisayar teknolojisinin yarattığı olanaklar nedeniyle mudileri tarafından dolandırılması da bir tür operasyonel risktir. Günümüz

ATM, EFT, online sistemlerinin teknoloji yoğun yapısı ve bankaların çok sayıda ülkede faaliyette bulunması bu riski son derece önemli bir risk haline getirmiştir"⁵¹. Bankalarda operasyonel riskin etkin ve yeterli bir şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla BDDK tarafından hazırlanan "İyi Uygulama Rehberi"⁵²ne göre; banka faaliyetlerinin karışıklığı ve büyüklüğü dikkate alınarak operasyonel risk yönetim çerçevesi, organizasyon yapısı, risk kültürü, strateji ile prosedürler ve iş sürekliliği planlaması önemli yer teşkil etmektedir.

2.1.8 Ülke Riski

Ülke riski, şirketlerin siyasi koşullar, ekonomik koşullar ve sosyal koşullar nedeniyle iç ve dış yükümlülüklerini yerine getirememesi durumudur. "Ülke riski bir ülkedeki ekonomik risk, politik risk ve düzenleme riskinin bileşiminden oluşmaktadır. Ücret düzeyi, enflasyon, ekonomik büyüme ve resesyon gibi ekonomik değişkenler ekonomik riske neden olmaktadır. Savaşlar, politik krizler, moratoryum, kamulaştırma, seçimler, gümrük kısıtları gibi etkenler de politik riske etki etmektedir. Bunların yanı sıra para ve sermaye piyasalarındaki düzenlemeler sonucu oluşabilecek düzenleme riski ile ülke riski oluşmaktadır"⁵³.

2.1.9 Yoğunlaşma Riski

Belirli bir vadede ve/veya belirli bir varlığa yoğun yatırım yapılması sonucunda banka portföyünün ilgili varlık ve vadenin içerdiği risklere maruz kalmasıdır. Yoğunlaşma riski, krediler bazında sektörel, teminat alınan banka, para birimi veya ülke bazında sınıflandırılabilir.

2.1.10 Korelasyon Riski

Bankaların özellikle piyasa riskine konu olabilecek portföylerinde ortaya çıkan ve farklı finansal varlıkların piyasa koşulları altında belirli vadelerde değer kazanmasına veya kaybetmesine paralel olarak artı veya eksi yönlerde ortaya çıkabilecek zarar ihtimalidir.

⁵¹ Ali İhsan Karacan(2002), Bankacılık ve Kriz, Tütünbank Yayınları, İstanbul, s.19

⁵² 6827 sayılı Operasyonel Riskin Yönetimine İlişkin Rehber, s.1

⁵³ Brian Coyle(2000), Introduction to Currency Risk, Financial World Publishing, United Kingdom, s.4-5

2.1.11 Yasal Risk

Yerel ve küresel düzenlemelerin getirdiği değişiklikler sebebiyle bankaların aktif ve pasif yapılarının olumsuz etkilenme riskini anlatır. Küreselleşme ile teknolojik gelişmelerin sinerjik etkisi ile artan uluslararası iş faaliyetleri, özellikle bankalar gibi finansal kurumların çeşitli hukuksal akitlere bağlı kalmasını gerektirmiştir. Karmaşıklaşan iş modelleri üçüncü kişiler ile ihtilafları getirmekte ve yasal riske maruz kalma olasılığını artırmaktadır.

2.2 Bankalarda Risk Yönetimi

Belirsizlik hayatın doğasında mevcuttur ve insanlar hayatlarının tüm evrelerine hâkim yaşayamazlar. Mutlaka önceden bilinmeyen durumlar ortaya çıkabilir ki bu durumlar bize riskin tanımını verir. Riskler her zaman olumsuzluk olarak algılanmamalıdır, hem pozitif hem de negatif sonuçlar doğurabilir. Önemli olan nokta bu risklerin getiri ve götürülerine karşı hazırlıklı olmaktır. Gündelik hayatta karşılaşılan belirsizlikler benzer şekilde bankaların iş modellerinin şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Risk yönetimi, kurumların en alt organlarından üst yönetimine kadar tüm paydaşları ilgilendiren bir süreç olup niteliksel ve niceliksel boyutları olan bir organizasyon yapısı gerektirmektedir. Bu süreç boyunca faaliyetlerden veya dış etmenlerden ileri gelen riskler tespit edilir, kurumsal farkındalık sağlanır, zararların minimize edilmesi için strateji ve politikalar üretilir. Etkili ve kapsamlı bir risk yönetimi anlayışı proaktif bir temele dayanır, bu sayede bankaların küreselleşme ile birlikte karşılaşılabileceği tehditler sistematik olarak değerlendirildikten sonra sayısal bir analize tabi tutulur ve makul seviyeler belirlenir. Finansal ve kurumsal metrikler açısından başarılı bir bankada, tüm karar alma süreçlerinde risk yaklaşımları dikkate alınmaktadır. Özellikle riskler değerlendirilerek tepkiler ve aksiyonlar ortaya konurken tecrübeler ile harmanlanan bir rasyonel bir bakış açısı edinilmelidir. Bankalar hedefleri doğrultusunda ilerlerken başarılı olmak için beklenen/beklenmeyen kayıpların doğru tahmin edebilmeli ve karşılığında gerekli refleksleri gösterebilmelidir. Aksi takdirde, karlarda ve borç ödeme kapasitesinde (likidite) düşüşler meydana gelecektir. Bu olumsuzluklara tarihte yaşanmış olaylardan örnek verilebilir:

- ✓ Ünlü opsiyon fiyatlama Black-Scholes formülünü ortaya çıkaranların sahipliğindeki Long-Term Capital Management (LTCM) yatırım şirketinin 1998 yılında ülke riski ve Asya krizinin yansımaları sebebiyle batması,
- ✓ Türkiye’de yaşanan 2000-2001 krizleri sonrası bazı bankaların likidite sorunları sebebiyle kapanması
- ✓ 2008 global krizi neticesinde yüksek riskli seküritizasyon işlemlerinden zarar eden ve Amerika’nın en büyük 3. yatırım bankası olan Lehman Brothers’ın çöküşü.

Finansal krizler için tampon niteliği taşıyan “risk yönetimi” gerek kayıpların azalmasında gerekse karların artarak hisselerin değerlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bankaların uluslararası standartlar ile uyumlu bir risk yönetim politikasının olması gerekmektedir. Yalnızca düzenleyici kuruluşlara iletilmek üzere limitlerin tutturulduğu raporlamalar yaparak verimli ve etkili bir risk yönetimi yapıldığı söylenemez. Güçlü risk yönetimlerinin en önemli kalemleri sorumlu birimler tarafından olağanüstü durumlara hazır kalabilmek amacıyla kayıpların önceden tahmin edilebilme düzeyleri ile üst yönetimin denetim ve gözetim fonksiyonlarıdır.

Birinci bölümde bahsedilen Basel kriterleri, 2011 Temmuz ayı itibariyle BDDK’nın uyum çalışmaları sonucunda Türk Bankacılık sistemine entegre edilmiştir. Yerel mevzuatın önceden gelen ve ihtiyatlı davranmayı teşvik eden politikaları yanında, Basel Sermaye Uzlaşısı ile sermaye yeterliliği, likidite, risk bazlı olmayan kaldıraç seviyesi gibi finansal ölçütler getirilerek bankaların risk iştahları kontrol altında tutulmaktadır. Ayrıca çeşitli ölçümler yoluyla aktiflerin kalitesi, aktif-pasif kalemleri arasında kur ile vade uyumu değerlendirilmektedir. Zaman zaman BDDK bankalara, uluslararası mevzuattan daha muhafazakar tedbirleri de uygulayabilmekte ve sistemik krizlerin önüne geçebilmektedir. Likidite ölçütü olarak 2006 yılında likidite yeterlilik oranının getirilmesi ve Basel tarafından geliştirilen sermaye yeterlilik kısıtının (minimum %8) daha da geliştirilerek hedef rasyo tanımıyla %12 olarak uygulanması örnek olarak gösterilebilir.

Bankalarda riskin etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi belirli aşamalar ile sağlanmaktadır. Aşağıda gösterilen risk yönetim süreci adımlarının etkili bir şekilde tesis edilmesi, kurumsal yönetim olgusunun da ortak bir paydasıdır. Bu bağlamda

başarılı bir risk yönetimi anlayışı için kurumların tüm organlarında benimsenmesi gereken 4 farklı basamak bulunmaktadır:

- Risklerin belirlenmesi
- Risklerin ölçümü
- Risklerin takibi ve değerlendirilmesi
- Risklerin üst yönetim ile regülatör kuruluşlara raporlanması.

Temel olarak risk yönetim süreci, risk faktörlerinin belirlenerek tanımlanması ile başlar. Bankanın içsel ve dışsal durumu gözetlenir ve faaliyetlerinden doğabilecek tüm riskler ortaya konulur. Bankanın maruz kalabileceği riskler belirlenirken SWOT⁵⁴ ve CAMELS⁵⁵ gibi analizler kullanılır. Bu analizler aracılığıyla, bankalar sürdürülebilirliklerini sınavarak uluslararası rekabet ortamına ayak uydurmaya çalışırlar ve bu sayede risk yönetimi sürecinin ilk etabı tamamlanmış olur.

Bankalar tanımlama yaptıkları içsel ve dışsal risklerinin, bilançolarına verebileceği zarara karşılık önlemler alabilmesi açısından risklerin somutlaştırılması gerekmektedir. Bu kapsamda bankalar niceliksel ve niteliksel yöntemler ile risk ölçümleri gerçekleştirmektedir. Ölçüm sonuçlarının tutarlı ve gerçekçi olması risklerin yönetilmesi, karşılaştırılması ve raporlanabilmesi noktasında önem arz etmektedir. Örneğin; 1987 yılından itibaren Basel Komitesi tarafından yayınlanmaya başlayan Basel Sermaye Uzmanlığı kriterlerinin çıkış noktası uluslararası finans kuruluşlarının sermaye yeterliliklerinin karşılaştırılabilmesi için belirli standartların ortaya konulması olmuştur. Yerel bankacılık otoriteleri de ilgili kriterleri kendi ülkelerine uyarlayarak bir standardın yerleşmesine katkıda bulunmuşlardır.

Ölçümü yapılan banka riskleri, izleme birimleri tarafından belirli aralıklar ile limitler dahilinde takip edilir ve üst yönetimin değerlendirmesine sunulur. Risklerin izlenmesi büyük ölçüde risk yönetimi departmanlarının görevi olarak bilinse de risk yönetim süreci aslında bir bankanın tüm birimlerinin dikkat etmesi gereken bir

⁵⁴ SWOT: Strength (Güçlü yanları), Weakness (Zayıf yönleri), Opportunities (Fırsatlar), Threats (Tehditler)

⁵⁵ CAMELS: Capital Adequacy (Sermaye Yeterliliği), Assets (Varlık Kalitesi), Management (Yönetim Yeterliliği), Earning (Kazanç Durumu), Liquidity (Likidite Durumu), Sensitivity (Piyasaya duyarlılık)

hususudur. Risklerin doğmasına neden olan faaliyetler gerçekleştirilirken aksiyon alan ekibin yalnızca kar amacı gütmeyen alınan risklerin de bilincinde olması bankanın sürdürülebilirliği açısından gerekli bir noktadır. Tüm bu risk aşamaları, üst yönetimin gözetiminde oluşturulan politikalar içerisinde yer almalıdır. Risklerin minimuma indirgenmesi ve risklerin transfer edilmesi ile ilgili süreçlerde ilgili politikanın bir parçası olmalıdır.

Düzenli bir şekilde derlenen risk verileri, üst yönetime ve gerektiğinde BDDK'ya iletilir. Üst yönetim Bankacılık Kanunu'nun verdiği yetkiler çerçevesinde gerekli aksiyonları almakla yükümlüdür. Benzer şekilde bankanın iç kontrol ve iç denetim fonksiyonları da risk yönetiminin tüm süreçlerini gözden geçirmekle yükümlüdür.

2.2.1 Risk Yönetiminin Bankalardaki Organizasyonu

Bu bölüme kadar bankalarda risk yönetiminin tanımı, önemi ve uluslararası standartlar ile uyumu incelenmiş ve risk yönetimi sürecinin doğru işleyebilmesi için yapılanmanın en alttan başlayarak üst yönetimi de kapsayacak şekilde sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. BDDK tarafından yayınlanan ve “İyi Uygulama Rehberleri”⁵⁶ olarak adlandırılan dokümanlara bakıldığında tüm risk türleri için organizasyon kültürü inşa edilirken banka faaliyetlerinin karmaşıklığı ile kapsamının dikkate alınmasına vurgu yapılmaktadır. Dolayısıyla, tüm idari ve mali sonuçlardan sorumlu yönetim kurulunun gözetiminde risk sistemlerinin organizasyonu yukarıda söz edilen ilkeler çerçevesinde oluşturulmalıdır. Bankanın sürdürülebilirliğinin korunmasında önemli rol oynayan risk yönetimi birimi, icrai nitelikteki işlemlerden bağımsız olacak şekilde doğrudan yönetim kuruluna bağlı olmalıdır. Bazı bankalarda ilgili doğrudan sorumluluk denetim komitesi aracılığıyla sağlanmaktadır. Yönetim kurullarında risk yönetimi konusunda tekniklere mümkün olduğunca yakın ve risk süreçlerine hakim sorumlu üyelerin bulunması, küresel bütünleşme göz önüne alındığında önem teşkil etmektedir. Böylece, çeşitli risklerin ölçümü ile izlenmesi için gerekli sistemlerin edinilmesi, yetkinlik bazlı personel istihdamı gibi konular kolayca çözülmektedir.

Risk yönetiminin etkili ve güçlü bir şekilde yapılabilmesi için bankalarda tesis edilen komiteler aşağıdaki gibidir:

⁵⁶ BDDK, Operasyonel Riskin Yönetimine İlişkin İyi Uygulama Rehberi, s.1

2.2.1.1 Yönetim Kurulu

Bir bankanın risklerinin yönetiminde karar organı olan yönetim kurulunun sorumlulukları BDDK tarafından yayımlanan "Bankaların İç Sistemleri Ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik"te verilmektedir: "İç sistemlerin bu Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde oluşturulması, etkin, yeterli ve uygun bir şekilde işletilmesi, muhasebe ve finansal raporlama sisteminden sağlanan bilgilerin doğruluğu, güvenilirliği ve muhafazası hususlarında her türlü tedbirin alınması, banka içindeki yetki ve sorumlulukların belirlenmesi nihai olarak yönetim kurulunun sorumluluğundadır. İç sistemlere ilişkin uygulamalar ile ilgili olarak Kurumca ya da bağımsız denetçilerce tespit edilen veya banka denetim komitesince yönetim kurulu gündemine getirilen hata veya eksiklikleri zamanında dikkate alarak gidermek için gerekli önlemleri almak; tespit edilen eksiklik ve hataları değerlendirerek aynı veya benzer eksiklik ve hataların oluşabileceği alanlara ilişkin iç kontrol ve iç denetim faaliyetlerinin yönlendirilmesini sağlamak ile Bankanın genel olarak ve her bir risk türü itibarıyla risk yönetimine ilişkin politika ve stratejilerini, alabileceği risk seviyesini ve bunlara ilişkin uygulama usullerini yazılı olarak belirlemek, birimler ve yöneticileri ya da bu birimlerde çalışan personel itibarıyla azami risk limitleri tahsis etmek önemli sorumlulukları arasındadır"⁵⁷.

2.2.1.2 Aktif-Pasif Komitesi

Varlık ve yükümlülüklerin yönetilmesinde görev alır. "Faiz oranı riski, kur riski, likidite riski ve piyasa risklerini değerlendirerek, Banka stratejilerini ve rekabet koşullarını da dikkate alarak, Banka bilançosunun yönetilmesi için ilgili birimlerce icra edilecek kararları alır ve uygulamaları izler"⁵⁸. Bankalar, karlılık ve sermaye indikatörleri doğrultusunda çizdikleri risk iştahlarını dikkate alarak, kabul edilebilir risk limitleri belirlemektedir. Faaliyetlerin yarattığı risk seviyelerinin ilgili limitlere uyumluluğunun kontrol edilmesi ve gerçekleşen aşımaların sebeplerinin araştırılması Aktif Pasif Komitesi sorumlulukları arasındadır.

⁵⁷ BDDK, Bankaların İç Sistemleri Ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik, s.3

⁵⁸ Garanti Bankası, Yatırımcı İlişkileri, <https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/kurumsal-yonetim/detay/Garanti-Aktif-Pasif-Komitesi/418/1504/0>

2.2.1.3 Kredi Komitesi

Bankaların portföyleri ağırlıklı olarak kredi riski taşımakta ve kredi riski ile ilgili hesaplamalar risk birimi tarafından yapılmaktadır. Kredi riskinin diğer boyutu da son aşama olan ölçümlerden önce kredilerin kimlere verileceğinin, tutar limitlerinin ve müşteri analizlerinin belirlenmesidir. Kredi komitesi, yasal sınırlara uygun olarak risk doğuracak işlemlerin kontrol edilmesinde etkin bir yere sahiptir.

Ayrıca, geniş ölçekli bankalar üzerlerinde kontrol hakkı bulunan doğrudan veya dolaylı iştiraklerinin risklerinin tespit edilmesi, ölçülmesi ve izlenmesi aktivitelerini gerçekleştirirler. Sermaye ortaklığı sebebiyle bankanın risk grubuna dâhil olan iştiraklere açılan krediler, belirli yasal sınırlara tabi olmakla beraber ilgili riskler ile birlikte kredi komiteleri ile aktif-pasif komitelerinde tartışılmaktadır.

2.2.2 Risklerin Ölçümü

2.2.2.1 Kur ve Faiz Risklerinin Ölçümü ve Gap Analizi

Bankaların faiz riskine maruz kalma sebebi, varlık ve yükümlülüklerinin taşıdığı faiz oranlarının farklı zaman dilimlerinde yeniden ayarlanmasıdır. Bu durum, net faiz gelirini piyasa faiz oranlarındaki değişim riskine açık hale getirmektedir. Faiz riskinin boyutu, aktif ve pasif varlıklara uygulanan faiz oranlarının yeniden ayarlandığı zamanlamalar arasındaki uyumsuzluk derecesine bağlıdır. Aktif pasif uyumsuzluğunun yönünü ve boyutunu ölçmek için kullanılan yaygın yöntemlerden biri gap (aralık) analizidir. Adını, dolar cinsinden faize duyarlı varlık ile yükümlülükler arasındaki fark olarak bilinen “Dollar Gap” ifadesinden almaktadır⁵⁹. Gap analizi gerek vadeler gerekse yeniden fiyatlama tutarları arasında hesaplanır. Örneğin, bir bankanın yeniden fiyatlama yapılması sonucunda belirli zaman diliminde 5 Milyon USD varlığı ve 5 Milyon USD yükümlülüğü bulunuyorsa, piyasa faizi değişiklikleri bankanın net faiz marjını etkilemeyecektir. Bu durum dengeli gap pozisyonu olarak bilinir. Aynı şartlarda faiz değişikliklerinin etkileyeceği varlıklar, yükümlülüklerden fazla olursa piyasa faizleri arttığında banka bu durumdan olumlu etkilenecek ve net faiz marjını artırmış olacaktır. Ters durumda ise faiz düşüşlerinde bankaların faiz marjlarında baskı hissedilecektir.

⁵⁹ Katerina Simons, New England Economic Review, Federal Reserve of Boston, s.2

2.2.2.2 Süre (Duration) Analizi

Faiz değişikliklerinin bankalarda etkisini tek bir rakama indirgeyen “durasyon” kavramı, faiz değişikliklerine karşılık bir portföyün veya enstrümanın ekonomik değerindeki değişimi verir.

Macaulay Durasyon: Bir bononun gelecekteki nakit akışlarının bugün itibarıyla ağırlıklı ortalama süresini (yıl cinsinden) ifade eder. Zaman dilimi t , nakit akış tutarı f , şu andaki değeri B , anaparası K ve getirisi y olan bir tahvilin Macaulay durasyonu (D)

$$D = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{(t_i * f_i)}{(1 + y)^i} + (n * K)/(1 + y)^n}{B}$$

şeklinde hesaplanır.

Düzeltilmiş Durasyon: Bono fiyatı ile faizi arasındaki ters orantıya istinaden faiz oranları ile fiyatlar arasındaki duyarlılığı ölçmesi bakımından finans literatüründe önemli bir göstergedir. Macaulay durasyonun $(1 + \text{iç verim oranı/kupon ödeme frekansı})$ ifadesine oranı ile hesaplanır.

2.2.2.3 Faiz Riskinden Türev Araçlarla Korunma

Bankaların faiz riskini azaltmak için uyguladığı geleneksel yöntemler, özellikle doksanlı yıllara dek, vade ve pozisyon ayarlamalarından ibaretti. Finansal entegrasyonun artışı ile finansal mühendislik ürünleri olan türev ürünler hem reel hem de bankacılık sektörleri için önemli enstrümanlar haline geldi. Bankalar uzun vadeli devlet tahvilini menkul kıymet cüzdanına ekleyerek varlıklarının vadesini ayarlamak isteyebilirler. Aynı fonksiyon, daha ucuz ve verimli bir şekilde türev araçlar yoluyla da yerine getirilebilir. Örneğin, banka faiz swap (takas sözleşmesi) işlemi yaparak LIBOR⁶⁰ cinsi değişken faiz ödemeleri karşılığında Hazine faizi + risk primi tutarında sabit faiz alabilecektir. Faize duyarlı yükümlülük taşıyan bir banka da benzer işlemleri sabit faiz ödeyip değişken faiz alarak gerçekleştirir. Böylece, faiz koşullarındaki değişiklikleri öngörerek istedikleri bilanço yapılanmasına gidebilirler ve faiz swap kontratları ile firmaların kredi maliyetlerinde oluşabilecek faiz riskleri de sigortalanabilmektedir. Ayrıca, bilanço içi değişiklikler

⁶⁰ London Interbank Offer Rate

bankaların sermaye yükümlülüğünü çok fazla yükseltebilir iken türev işlemler yaparak sermaye yükümlülüğünden kaçınabilirler.

2.2.2.4 Kur Riski Yönetimi

Türev araçlar, faiz riskinin minimize edilmesinin yanında farklı para birimlerinde işlem yapan bankaların da korkulu rüyası olan kur riski için de önemli bir alternatiftir. Yabancı para genel pozisyonu (YPNG) raporu net döviz pozisyonunu göstermektedir ve yabancı para cinsinden aktif-pasif farkının öz kaynaklara bölünmesi ile elde edilir. Bu göstergenin eksilerde seyretmesi, bankanın döviz işlemlerinde yükümlülük fazlası olduğunu göstermekte ve banka kur artışlarından olumsuz etkilenmektedir. Bu durumlara önlem alabilmek için bankalar para swap (takas işlemi) ve forward kontrat gibi türev işlemlere başvururlar. Bir ihracatçıyı ele alırsak, malı satan taraf olduğundan uzun döviz cinsi pozisyon taşımaktadır ve ödemeyi teslim alacağı tarihte kurların düşmesi riski ile karşı karşıyadır. 6 ay içerisinde USD cinsi ödeme alması beklenmekte olan ihracatçının milli para birimi EUR cinsindendir. EUR/ 1 USD paritesindeki düşüşten endişe etmekte olan ihracatçı, USD satarak EUR cinsi 6 aylık forward sözleşmesi satın almaktadır. Böylece, kurda yaşanacak düşüşe karşı kendini sigortalamış olmaktadır.

2.3 Türk Eximbank'ta Risk Yönetimi

Türk Eximbank her banka gibi müşteriler ve üçüncü kişiler ile birlikte operasyonel etmenler sebebiyle risklere maruz kalmaktadır. Eximbank bünyesinde gerçekleşen tüm faaliyetlerden kaynaklı risklerin yönetimi yalnızca yasal birimlere raporlama yaparak değil, entegre bir risk yönetimi yaklaşımı ile sağlanmaktadır. Kredi ve sigorta birimlerinin uygulama esaslarında işlerin niteliğine ilişkin içsel risklere dikkat çekilmekte ve kurumun uluslararası arenadaki itibarını zedeleyebilecek operasyonel risklere karşı sorumlulukları belirtilmektedir. Türk Eximbank finansman sağlamak amacıyla yurtdışından borçlanma yapabilen bir banka olduğundan şeffaf ve güçlü bir risk politikası izlemektedir. Bu kapsamda Türkiye'de yerel bankacılık otoritesi olan BDDK'nın yanında uluslararası düzenlemeler ve finans otoritelerine karşı da sorumludur. Bankacılık alanında en önemli uluslararası risk yönetimi düzenlemeleri Basel otoritesi tarafından yayımlanmakta ve ilgili kurallar 2008 Küresel Krizi'nde

ortaya çıkan sermaye kayıpları düşünüldüğünde tüm finansal kurumlar tarafından tavsiyenin ötesinde bir kabul olarak görülmektedir.

Türk Eximbank, her ne kadar faaliyetleri bakımından ihracat kredi ajansı gibi çalışsa da BDDK'ya tabii olması sebebiyle ticari bankalar gibi risk yönetimi raporlamaları gerçekleştirmektedir. Bu durum bankada sağlam ve tutarlı bir risk kültürünün oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Düzenlenen faaliyet raporları ve finansal denetim raporlarında bankadaki tüm risklere ilişkin hazırlanan raporlara dönemsel olarak yer verilmektedir. Bu noktada banka tarafından yapılan önemli risk raporlarına aşağıda yer verilmektedir:

2.3.1 Ülke Riski

Eximbank'a özgü risklerin başında gelen ülke riski özellikle uluslararası kredi ve sigorta işlemlerinde büyük önem arz etmektedir. Risk yönetiminin BDDK ve Basel standartlarına uyum sağlarken ortaya koyduğu disiplinli raporlama sisteminin yanında icrai birimlerin de katılmasıyla güçlü bir risk yönetim sistemi mümkün olmaktadır. Basel II kredi riskinin sermaye yeterliliği hesaplamalarında yer alan noktalardan biri de ülke notlarının risk ağırlığı belirlenmesinde olan aktif rolüdür. BDDK'nın yayımladığı "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik"nin Ek-1 bölümünde "Derecelendirilmemiş bankalar ve aracı kurumlardan alacaklara, bunların kurulu olduğu ülkenin merkezi yönetiminden alacaklar için uygulanandan daha düşük bir risk ağırlığı uygulanmaz. Bu sınırlama ticaretin finansmanı amacıyla kullanılan kısa vadeli akreditifler açısından uygulanmaz"⁶¹ maddesi yer almaktadır. Bu madde gereğince; BDDK tarafından Türk bankaları derecelendirilmemiş kabul edildiğinden Türk Eximbank sermaye yeterliliği uygulamalarında, tamamına yakını banka teminatı ile garanti altına alınan kredilerin risk ağırlıkları ülke notuna göre belirlenmektedir.

BDDK raporlamalarının gerektirdiği risk hesaplamalarından ayrı olarak icrai faaliyetlerin gerçekleşmesinde kullanılmak üzere, uluslararası kredi ve sigorta işlemlerinde de karşı tarafın ülke notu dikkate alınmaktadır. OECD ülke riski uzmanları tarafından 3 ayda bir ülkelerin riskliliği 0 ile 7 kategorileri arasında kontrol edilir ve ülke risk sınıflandırmaları oluşturulur. Bu bölümün sonlarında söz

⁶¹ BDDK, Risk Ağırlıklı Tutar Hesaplamasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları, Ek-1, s.4

konusu OECD ülke riski kategorilerini gösteren tabloyu inceleyebilirsiniz. Alıcı sigortalarının yapılacağı ülkelerin, kredi notuna bağlı olarak risk primleri değişmektedir. İşlem gerçekleştirilecek alıcı seçilirken aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulur.

"BTS: İlgili ülkenin kredi notundan daha iyi nota sahip alıcıları kapsamaktadır. Alıcıların bu kategoride önerilebilmesi için uluslararası derecelendirme kuruluşlarınca da bu durumun onaylanmış olması gerekmekte ve konu OECD nezdinde incelenmektedir. Devlet kuruluşları, eyaletler, belediyeler bu kapsamda değerlendirilemez"⁶².

"SOV/CCO: Bu kategori, ilgili ülkede devlet adına borçlama yetkisi olan kuruluşlara (Maliye veya Ekonomi Bakanlıkları, Hazine vb) açılan krediler ile devlet garantisi verilmesi durumunda seçilmektedir"⁶³.

"CC1, CC2, CC3, CC4, CC5 sınıflandırmaları: Söz konusu sınıflandırmalar aşağıdaki tabloya bağlı olarak seçilecektir. Tablo, 1 ile 7 arasındaki ülke riski kategorileri için hazırlanmış olup CC1, CC2, CC3, CC4, CC5 sınıflandırmalarının alıcının derecelendirme kuruluşlarından aldığı notlara göre yapılmasını sağlamaktadır. Örneğin, ülke riski 2 olan bir ülkede kredi notu BB+ ile BB arası olan bir alıcı CC3 olarak seçilmelidir. Kredi notu olmayan alıcıların hangi CC sınıflamasından yer alacağına, ülke kredileri bölümü tarafından alıcı incelenerek karar verilecektir"⁶⁴.

⁶² Türk Eximbank, Ülke Risk Primi Hesaplama ile İlgili Açıklamalar, <https://www.eximbank.gov.tr/content/files/871a4cdc-1349-403f-ac83-9d117bb0f9db/ulkeriskprimihesaplama-aciklamalar>

⁶³ Türk Eximbank, Ülke Risk Primi Hesaplama ile İlgili Açıklamalar, <https://www.eximbank.gov.tr/content/files/871a4cdc-1349-403f-ac83-9d117bb0f9db/ulkeriskprimihesaplama-aciklamalar>

⁶⁴ Türk Eximbank, Ülke Risk Primi Hesaplama ile İlgili Açıklamalar, <https://www.eximbank.gov.tr/content/files/871a4cdc-1349-403f-ac83-9d117bb0f9db/ulkeriskprimihesaplama-aciklamalar>

1	2	3	4	5	6	7
SOV+	SOV+	SOV+	SOV+	SOV+	SOV+	SOV+
SOV/CC0	SOV/CC0	SOV/CC0	SOV/CC0	SOV/CC0	SOV/CC0	SOV/CC0
CC1 AAA ile AA-	CC1 A+ ile A-	CC1 BBB+ ile BBB-	CC1 BB+ ile BB	CC1 BB-	CC1 B+	CC1 B
CC2 A+ ile A-	CC2 BBB+ ile BBB-	CC2 BB+ ile BB	CC2 BB-	CC2 B+	CC2 B	CC2 B- veya daha kötü
CC3 BBB+ ile BBB-	CC3 BB+ ile BB	CC3 BB-	CC3 B+	CC3 B	CC3 B- veya daha kötü	
CC4 BB+ ile BB	CC4 BB-	CC4 B+	CC4 B	CC4 B- veya daha kötü		
CC5 BB- veya daha kötü	CC5 B+ veya daha kötü	CC5 B veya daha kötü	CC5 B- veya daha kötü			

Tablo 11: Ülke Riskine Göre Alıcı Notlandırılması⁶⁵

İhracat kredi ve sigorta işlemlerinde ülke risk primlerinin belirlenmesinde yukarıda belirtildiği üzere OECD notları kullanılmaktadır. Türk Eximbank faaliyet raporunda bankanın ihracat kredileri konusunda uluslararası etkinliği vurgulanmış ve OECD'nin ilgili programlarına bağlılığından söz edilmektedir. "İhracat kredi kuruluşlarının uyguladığı programların Resmi Destekli İhracat Kredilerine İlişkin OECD Düzenlemesine uygunluğunu sağlamak, üye ülkelerin ilgili kurumları arasında bilgi ve görüş alışverişini kolaylaştırmak ve politika birliğini sağlamak amacıyla oluşturulan, Türkiye'nin Nisan 1998'de asil üyesi olduğu OECD İhracat Kredileri Grubu ile Kasım 2006'da davetli katılımcı statüsü kazandığı Katılımcılar Grubu (KG) ile alt grup toplantılarına Türkiye adına katılım sağlanmış, resmi destekli ihracat kredileri alanındaki düzenlemeler takip edilmiştir"⁶⁶.

⁶⁵ Türk Eximbank, Ülke Risk Primi Hesaplama ile İlgili Açıklamalar, <https://www.eximbank.gov.tr/content/files/871a4cdc-1349-403f-ac83-9d117bb0f9db/ulkeriskprimihesaplama-aciklamalar>

⁶⁶ Türk Eximbank, 2017 Faaliyet Raporu, s.36

Country Risk Classifications of the Participants to the Arrangement on Officially Supported Export Credits

Valid as of: 25 June 2018

	Country Code ISO Alpha 3	Country Name ⁽¹⁾	Classification		Notes
			Previous	Current Prevailing	
1	AFG	Afghanistan	7	7	
2	ALB	Albania	6	6	
3	DZA	Algeria	4	4	
4	AND	Andorra	-	-	(9)
5	AGO	Angola	6	6	
6	ATG	Antigua and Barbuda	7	7	(8)
7	ARG	Argentina	6	6	
8	ARM	Armenia	6	6	
9	ABW	Aruba	4	4	
10	AUS	Australia	-	-	(6)
11	AUT	Austria	-	-	(6) (7)
12	AZE	Azerbaijan	5	5	
13	BHS	Bahamas	3	3	
14	BHR	Bahrain	4	4	
15	BGD	Bangladesh	5	5	
16	BRB	Barbados	-	-	(5)
17	BLR	Belarus	6	6	
18	BEL	Belgium	-	-	(6) (7)
19	BLZ	Belize	7	7	
20	BEN	Benin	6	6	(8)
21	BTN	Bhutan	6	6	
22	BOL	Bolivia	5	5	
23	BIH	Bosnia and Herzegovina	7	7	
24	BWA	Botswana	2	2	
25	BRA	Brazil	5	5	
26	BRN	Brunei Darussalam	-	-	(5)
27	BGR	Bulgaria	3	3	
28	BFA	Burkina Faso	7	7	(8)
29	BDI	Burundi	7	7	
30	CPV	Cabo Verde	6	6	
31	KHM	Cambodia	6	6	
32	CMR	Cameroon	6	6	(8)
33	CAN	Canada	-	-	(6)
34	CAF	Central African Republic	7	7	(8)
35	TCO	Chad	7	7	(8)
36	CHL	Chile	-	-	(6)
37	CHN	China (People's Republic of)	2	2	
38	COL	Colombia	4	4	
39	COM	Comoros	-	-	(5)
40	COG	Congo	7	7	(8)
41	CRI	Costa Rica	3	3	
42	CIV	Côte d'Ivoire	6	6	(8)
43	HRV	Croatia	4	4	
44	CUB	Cuba	7	7	
45	CUW	Curaçao	5	5	
46	CYP	Cyprus	-	-	(2) (7)
47	CZE	Czech Republic	-	-	(6)
48	PRK	Democratic People's Republic of Korea	7	7	

Tablo 12: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi⁶⁷

⁶⁷ Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi, OECD Ülke Risk Kategorileri Listesi, s.1, <http://www.oecd.org/tad/xcred/cre-crc-current-english.pdf>

Country Risk Classifications of the Participants to the Arrangement on Officially Supported Export Credits

Valid as of: 25 June 2018

	Country Code ISO Alpha 3	Country Name ⁽¹⁾	Classification		Notes
			Previous	Current Prevailing	
49	COD	Democratic Republic of the Congo	7	7	
50	DNK	Denmark	-	-	(6)
51	DJI	Djibouti	7	7	
52	DMA	Dominica	-	-	(5)
53	DOM	Dominican Republic	4	4	
54	ECU	Ecuador	6	6	
55	EGY	Egypt	6	6	
56	SLV	El Salvador	5	5	(8)
57	GNQ	Equatorial Guinea	7	7	(8)
58	ERI	Eritrea	7	7	
59	EST	Estonia	-	-	(6) (7)
60	ETH	Ethiopia	7	7	
61	FJI	Fiji	6	5	
62	FIN	Finland	-	-	(6) (7)
63	MKD	Former Yugoslav Republic of Macedonia	5	5	
64	FRA	France	-	-	(6) (7)
65	GAB	Gabon	6	6	(8)
66	GMB	Gambia	7	7	
67	GEO	Georgia	6	6	
68	DEU	Germany	-	-	(6) (7)
69	GHA	Ghana	6	6	
70	GRC	Greece	-	-	(6) (7)
71	GRD	Grenada	-	-	(5)
72	GTM	Guatemala	4	4	
73	GIN	Guinea	7	7	
74	GNB	Guinea-Bissau	7	7	(8)
75	GUY	Guyana	6	6	
76	HTI	Haiti	7	7	
77	HND	Honduras	5	5	
78	HKG	Hong Kong (China)	2	2	
79	HUN	Hungary	-	-	(6)
80	ISL	Iceland	-	-	(6)
81	IND	India	3	3	
82	IDN	Indonesia	3	3	
83	IRN	Iran	5	6	
84	IRQ	Iraq	7	7	
85	IRL	Ireland	-	-	(6) (7)
86	ISR	Israel	-	-	(3) (6)
87	ITA	Italy	-	-	(6) (7)
88	JAM	Jamaica	6	6	
89	JPN	Japan	-	-	(6)
90	JOR	Jordan	5	5	
91	KAZ	Kazakhstan	6	6	
92	KEN	Kenya	6	6	
93	KIR	Kiribati	-	-	(5)
94	KOR	Korea	-	-	(6)
95		Kosovo	7	7	(4)
96	KWT	Kuwait	2	2	

Tablo 13: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi⁶⁸

⁶⁸ Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi, OECD Ülke Risk Kategorileri Listesi, s.2, <http://www.oecd.org/tad/xcred/cre-crc-current-english.pdf>

Country Risk Classifications of the Participants to the Arrangement on Officially Supported Export Credits

Valid as of: 25 June 2018

	Country Code ISO Alpha 3	Country Name ⁽⁴⁾	Classification		Notes
			Previous	Current Prevailing	
97	KGZ	Kyrgyzstan	7	7	
98	LAO	Lao People's Democratic Republic	7	7	
99	LVA	Latvia	-	-	(6) (7)
100	LBN	Lebanon	7	7	
101	LSO	Lesotho	6	6	
102	LBR	Liberia	7	7	
103	LYB	Libya	7	7	
104	LIE	Liechtenstein	-	-	(5)
105	LTU	Lithuania	-	-	(7)
106	LUX	Luxembourg	-	-	(6) (7)
107	MAC	Macau (China)	2	2	
108	MDG	Madagascar	7	7	
109	MWI	Malawi	7	7	
110	MYS	Malaysia	2	2	
111	MDV	Maldives	6	6	
112	MLI	Mali	7	7	(8)
113	MLT	Malta	-	-	(7)
114	MHL	Marshall Islands	-	-	(5)
115	MRT	Mauritania	7	7	
116	MUS	Mauritius	3	3	
117	MEX	Mexico	3	3	
118	FSM	Micronesia	-	-	(5)
119	MDA	Moldova	7	7	
120	MCO	Monaco	-	-	(9)
121	MNG	Mongolia	6	6	
122	MNE	Montenegro	7	7	
123	MAR	Morocco	3	3	
124	MOZ	Mozambique	7	7	
125	MMR	Myanmar	6	6	
126	NAM	Namibia	4	4	
127	NRU	Nauru	-	-	(5)
128	NPL	Nepal	6	6	
129	NLD	Netherlands	-	-	(6) (7)
130	NZL	New Zealand	-	-	(6)
131	NIC	Nicaragua	6	6	
132	NER	Niger	7	7	(8)
133	NGA	Nigeria	6	6	
134	NOR	Norway	-	-	(6)
135	OMN	Oman	4	4	
136	PAK	Pakistan	7	7	
137	PLW	Palau	-	-	(5)
138	PAN	Panama	3	3	(8)
139	PNG	Papua New Guinea	6	6	
140	PRY	Paraguay	5	5	
141	PER	Peru	3	3	
142	PHL	Philippines	3	3	
143	POL	Poland	-	-	(6)
144	PRT	Portugal	-	-	(6) (7)

Tablo 14: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi⁶⁹

⁶⁹ Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi, OECD Ülke Risk Kategorileri Listesi, s.3, <http://www.oecd.org/tad/xcred/cre-crc-current-english.pdf>

Country Risk Classifications of the Participants to the Arrangement on Officially Supported Export Credits

Valid as of: 25 June 2018

	Country Code ISO Alpha 3	Country Name ⁽¹⁾	Classification		Notes
			Previous	Current Prevailing	
145	QAT	Qatar	3	3	
146	ROU	Romania	3	3	
147	RUS	Russia	4	4	
148	RWA	Rwanda	6	6	
149	KNA	Saint Kitts and Nevis	-	-	(5)
150	LCA	Saint Lucia	-	-	(5)
151	VCT	Saint Vincent and the Grenadines	-	-	(5)
152	WSM	Samoa	-	-	(5)
153	SMR	San Marino	-	-	(9)
154	STP	Sao Tome and Principe	-	-	(5)
155	SAU	Saudi Arabia	2	2	
156	SEN	Senegal	5	5	(8)
157	SRB	Serbia	5	5	
158	SYC	Seychelles	6	6	
159	SLE	Sierra Leone	7	7	
160	SGP	Singapore	0	0	
161	SXM	Sint Maarten	-	-	(5)
162	SVK	Slovak Republic	-	-	(6) (7)
163	SVN	Slovenia	-	-	(6) (7)
164	SLB	Solomon Islands	-	-	(5)
165	SOM	Somalia	7	7	
166	ZAF	South Africa	4	4	
167	SSD	South Sudan	7	7	
168	ESP	Spain	-	-	(6) (7)
169	LKA	Sri Lanka	6	6	
170	SDN	Sudan	7	7	
171	SUR	Suriname	6	6	
172	SWZ	Swaziland	6	6	
173	SWE	Sweden	-	-	(6)
174	CHE	Switzerland	-	-	(6)
175	SYR	Syrian Arab Republic	7	7	
176	TWN	Chinese Taipei	1	1	
177	TJK	Tajikistan	7	7	
178	TZA	Tanzania	6	6	
179	THA	Thailand	3	3	
180	TLS	Timor-Leste	6	6	
181	TGO	Togo	6	6	(8)
182	TON	Tonga	-	-	(5)
183	TTO	Trinidad and Tobago	3	3	
184	TUN	Tunisia	5	5	
185	TUR	Turkey	4	5	
186	TKM	Turkmenistan	6	6	
187	TUV	Tuvalu	-	-	(5)
188	UGA	Uganda	6	6	
189	UKR	Ukraine	7	7	
190	ARE	United Arab Emirates	2	2	
191	GBR	United Kingdom	-	-	(6)
192	USA	United States	-	-	(6)

Tablo 15: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi⁷⁰

⁷⁰ Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi, OECD Ülke Risk Kategorileri Listesi, s.4, <http://www.oecd.org/tad/xcred/cre-crc-current-english.pdf>

Country Risk Classifications of the Participants to the Arrangement on Officially Supported Export Credits

Valid as of: 25 June 2018

	Country Code ISO Alpha 3	Country Name ⁽¹⁾	Classification		Notes
			Previous	Current Prevailing	
193	URY	Uruguay	3	3	
194	UZB	Uzbekistan	6	6	
195	VUT	Vanuatu	-	-	(5)
196	VEN	Venezuela	7	7	
197	VNM	Viet Nam	5	5	
198	PSE	West Bank and Gaza	7	7	
199	YEM	Yemen	7	7	
200	ZMB	Zambia	6	6	
201	ZWE	Zimbabwe	7	7	

Tablo 16: Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi⁷¹

Notlar:

(2) Türkiye tarafından dipnot: Bu belgede yer alan “Kıbrıs” ile ilgili bilgiler Ada'nın güney kısmı ile ilgilidir. Adada hem kıbrıslı türkleri hem de kıbrıslı rumları temsil eden tek bir otorite yoktur. Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini (KKTC) kabul eder (tanır). Birleşmiş milletler tarafından adil ve kalıcı bir çözüm bulunana kadar, Türkiye 'Kıbrıs Sorunu' konusundaki görüşünü koruyacaktır.

OECD ve Avrupa Komisyonu'nun tüm Avrupa Birliği Üye Devletleri'nin dipnotu: Kıbrıs Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletlerin tüm üyeleri tarafından Türkiye dışında tanınmaktadır. Bu belgede yer alan bilgiler, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin etkin kontrolü altındaki alan ile ilgilidir.

Sonuç olarak Türkiye adayı 2 bölgeye ayırırken Avrupa Komisyonu adayı tek bir Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanımlıyor.

(4) Bu atama, statüdeki pozisyonları bozuk hale getirmez ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı ile uyumludur. 1244/99 ve Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova'nın bağımsızlık ilanına ilişkin görüşü.

(5) Şu anda incelenmemiş veya sınıflandırılmamıştır.

⁷¹ Türk Eximbank Ülke Limitleri Listesi, OECD Ülke Risk Kategorileri Listesi, s.4, <http://www.oecd.org/tad/xcred/cre-crc-current-english.pdf>

(6) Yüksek Gelir OECD Ülke incelenmemiş veya sınıflandırılmamıştır.

(7)Yüksek Gelir Avrupa Bölgesi Ülke gözden geçirilmemiş veya sınıflandırılmamıştır.

(8) Düzenlemenin 26. maddesine göre, ilçe risk sınıflandırma metodolojisi ile sınıflandırılan tüm ülkeler için, bağımsızlık riski, istisnai bir şekilde, aşağıdaki gibi bağımsızlıkları tanımlamak amacıyla değerlendirilmektedir: (1) ülke içinde en düşük riskli olmayan borçlu ve (2) kredi riski ülke riskinden önemli ölçüde yüksektir.

(9) Avrupa Birliği ile parasal anlaşma yoluyla EURO'yu kullanan, Avrupalı küçük devletler gözden geçirilmemiş veya sınıflandırılmamıştır.

2.2.2 Kredi Riski

Banka, Türkiye Cumhuriyeti ihracat hedeflerinin gerçekleştirilmesi noktasında görev edindiği ihracat kredileri için aracı bankalardan teminat mektubu, aval gibi birinci kalite teminat sağlamaktadır. Nakdi, gayri nakdi kredi ve hazine işlem limitleri yurtiçindeki bankaların risk izleme/değerlendirme çalışmaları kapsamında belirlenmektedir. Teminat alınan bankaların kredi notları ile alıcı firmaların kredi değerlilikleri izlenirken; OECD sınıflandırmaları, Uluslararası İhracat Kredi Sigortacıları Birliği (Berne Union) raporları, bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarının raporları ve finansal tablolardan yararlanılmaktadır. Yoğunlaşma riskinin önüne geçmek için teminatların banka içerisindeki dağılımı izlenmektedir. Ayrıca tek bir banka için hazine işlemleri hariç kredi riskinin %20'sine kadar risk yüklenmektedir. Aynı zamanda şirket ve aracı bankaların risk ve limitleri günlük ve haftalık olarak takip edilmektedir.

Bankanın likidite riskine yönelik kapasitesi, yerel regülatör olan BDDK'nın Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te yer alan zorunlu yasal limitlerdir. Banka'nın likidite politikası ise farklı piyasa koşullarında muhtemel nakit gereksinimlerini giderebilecek seviyede kabul edilebilir maliyette bir likidite düzeyinin sürekliliği esasına dayanmaktadır. Bu noktadan hareketle varolan kredi bakiyeleri ve yatırım yapılan menkul kıymetler ile borç yükümlülükleri, müşteriler tarafından geri ödenen kredi taksitleri, T.C Hazine Bakanlığı tarafından potansiyel sermaye enjeksiyonları ve Hazine Müsteşarlığı tarafından karşılanan politik risk zararları göz önünde bulundurularak haftalık, aylık

ve yıllık olarak yerel ve yabancı para bazında nakit akım tabloları oluşturulmakta ve bu tablolardan yararlanarak ihtiyaç duyulan kaynağın tutarı ve zamanlaması bilinebilmektedir. "Banka kısa vadeli likidite ihtiyaçlarını, yurtdışı ve yurtiçi Bankalardan sağlanan kısa vadeli krediler, uzun vadeli likidite ihtiyaçlarını ise Dünya Bankası ve Avrupa Yatırım Bankası gibi uluslararası kuruluşlardan sağlanan orta-uzun vadeli borçlanmalar ve tahvil ihracı gibi sermaye piyasalarından sağlanan fonlar ile karşılamaktadır"⁷². Banka'nın likidite riskine önlem olarak getirdiği düzenlemelerden biri de ana "vadesi 1 yıldan uzun olan kaynakların, aynı yıl içerisinde vadesi gelecek geri ödemelerin toplam yükümlülükler içindeki oranının %20'yi geçmemesidir"⁷³.

2.2.3 Piyasa Riski

Piyasa riski özünde, bankanın bilanço içi-dışı pozisyonlarının piyasa koşullarında kur, faiz ve diğer parametreler açısından yaşanabilecek oynaklık (volatilité) yükselişlerinden yazabileceği zarar olasılıklarını ve bunun sonucunda gelir-gider dengeleri ile özkaynak karlılığındaki olumsuz değişimleri açıklar. Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de piyasa riski koşulları çok hızlı değişebilmektedir bu bağlamda bir bankanın ilgili dinamik yapıya ayak uydurabilmesi, varlığını sürdürebilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple Türk Eximbank piyasa riskine karşı belirli önlemler almakta ve bilançosunun iç-dış dengesizliklere karşı yaşayabileceği zararı sınırlamaktadır. Bu önlemlerden biri olarak alım-satım amaçlı işlemlerden oluşan ticari portföyü için (Türk Lirası ile Yabancı Para cinsinden bilanço dışı varlıkları) günlük olarak piyasadaki cari oranlarla yeniden değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme sonucunda gerçeğe uygun değer farkları gelir tablosunda gösterilmektedir. Temel olarak Türk Eximbank'ta hedge muhasebesi⁷⁴ uygulanmakta ve piyasa riskine konu portföyü oldukça düşük seyretmektedir. Ayrıca piyasa riskine konu portföyün düşük olmasına karşın Türk Eximbank Yönetim Kurulu tarafından belirlenen kurallar dahilinde günlük azami tutarda yüklenilebilecek risk tutarları, azami işlem tutarları ve stop-loss limitleri uygulanmaktadır.

⁷² Türk Eximbank 2018 Finansal Denetim Raporu, s.46

⁷³ Türk Eximbank 2018 Finansal Denetim Raporu, s.46

⁷⁴ Gerçeğe uygun değer riskinden ve nakit akışı riskinden korunma yaklaşımları kullanılmaktadır.

Döviz cinsinden varlıklar ile yükümlülükler arasında para birimi, vade, faiz tipi türlerinde uyumluluk bulunması en üst seviyede önceliklidir. Dolayısıyla borçlanma stratejileri olabildiğince bankanın aktif yapısına uygun planlanmaktadır; aksi taktirde swap, forward ve opsiyon gibi türev ürünler aracılığıyla riskler minimuma indirilmekte yada bankanın aktif bünyesinde ayarlamalar gerçekleştirilmektedir. Yabancı para aktifler büyük oranda USD ve Euro cinsinden oluşmakta olup bu varlıkların fonlaması yine USD ve Euro cinsinden borçlanmalar ile sağlanmaktadır. Üç aylık finansal denetim raporlarında yer verilen GAP analizlerinde, yerel para ve yabancı para cinsinden faize duyarlı varlık ve yükümlülüklerin, sabit ve değişken faiz bazında sınıflandırılması ve bunun sonucunda varlıklar ile yükümlülükler içindeki oranı hesaplanarak faiz rakamlarındaki muhtemel değişikliklerin bankanın karlılık durumunu nasıl etkilediği ortaya çıkarılır. Bu çalışmaların yanında; bankanın aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğunun (mismatch) belirlenmesi amacıyla yabancı para cinsinden (tüm döviz türleri bazında ayrı ayrı ve ABD Doları cinsinden toplam olmak üzere) ve yerel para cinsinden varlık ve yükümlülüklerin periyodik dönemler itibariyle ağırlıklı ortama vadeye kalan gün sayıları hazırlanır⁷⁵. Yönetim Kurulu kararıyla onaylanan Risk Yönetimi Uygulama Esasları uyarınca faiz ve vade unsurları itibariyle yaşanabilecek aktif-pasif uyumsuzluğu düzeyinin bilanço büyüklüğüne göre makul bir düzeyde tutulmasına dikkat edilmektedir.

2.2.4 Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riski

Bankanın aktif ve pasiflerine ilişkin nakit akışlarına belirli faiz şokları (TL için +5 ve -4, yabancı para için +2 ve -2) verilerek yapılan bir çalışmadır. Faiz faktörü üzerinden verilen şokların ardından piyasa faizlerine göre aktif-pasif nakit akışlarının net bugünkü değerleri hesaplanır. Bu değerler ile şok uygulanmamış iskonto oranları ile indirgenmiş net bugünkü değerler arasındaki fark özkaynağa bölünerek ilgili orana ulaşılır. Ayda bir olarak BDDK'ya raporlanmaktadır. BHFOR için belirlenen limit %20'dir.

2.2.5 Kaldıraç Oranı

Ana sermayenin bilanço içi-dışı aktiflerin toplamına bölünmesiyle elde edilir. Sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanırken kullanılan risk ağırlıklarındaki hatalı yaklaşımları bertaraf etmek için getirilen kaldıraç rasyosu BDDK Yönetmeliği

⁷⁵ Türk Eximbank 2018 Finansal Denetim Raporu, s.41

uyarınca %3'ün altında gerçekleşemez. BDDK'ya üç ayda bir raporlama yapılırken son üç ayda hesaplanan kaldıraç oranlarının ortalaması dikkate alınmaktadır.

2.2.6 Likidite Riski, Likidite Karşılama ve Yeterlilik Oranı

Yüksek kaliteli likit varlıkların⁷⁶ hesaplama döneminden bir ay süresince gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesiyle elde edilen bu oran bir tür stres testi niteliğinde bir çalışmadır. Bankaların zorlu piyasa koşullarında yeterli likit varlığa sahip olup olmadığını gösterir. Türk Eximbank, BDDK kararınca likidite karşılama oranı için belirlenen limitlerden bağımsız olmakla birlikte⁷⁷ Risk Yönetimi Birimi tarafından her hafta düzenli olarak raporlama gerçekleştirmektedir. Yatırım ve Kalkınma Bankaları dışında ticari bankalar için ilgili oran 2018 itibariyle yabancı para bazında %70, toplam para bazında %90'ın üzerinde olmalıdır. 2019 yılından itibaren söz konusu limitler sırasıyla %80 ve %100 olarak gerçekleştirilecektir.

Basel Kriterleri'nin getirdiği likidite kıstaslarından çok daha önce 2006⁷⁸ yılında BDDK tarafından bankalarda varlıkların yükümlülükleri karşılayacak düzeyde sürdürülmesini teminen getirilen bu oran varlıkların yükümlülük tutarına bölünmesiyle hesaplanır. Likidite Yeterlilik Oranı 0-7 gün ile 0-31 gün olmak üzere iki vade diliminde yabancı para ve toplam para bazında hesaplanmaktadır. Limitler; yabancı para bazında %80, toplam para bazında %100'dür.

2.2.7 İSEDES/ Stres Testleri ve Sermaye Yeterlilik Oranı

İSEDES: Basel Kurallarının II. Yapısal bloğunda yer alan en önemli kalem olan İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci, bir bankanın maruz kalabileceği içsel-dışsal tüm riskleri karşılayabilecek düzeyde bulundurması gereken sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak nitel-nicel göstergeleri içerir. Bu bütünleşik ve geleceğe dönük bir anlayışla Risk Yönetimi Birimi tarafından oluşturulan rapor kapsamında, içsel sermaye gereksinimi ölçülürken yasal sermaye yükümlülüğü hesaplamasında da kullanılan kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riskine ek olarak BHFOR, kredi riski kapsamında ülke ve teminat kabul edilen bankaların yoğunlaşma riskleri ve likidite riski değerlendirmelere konu olmaktadır. Her yıl Mart

⁷⁶Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik m.5, s.2

⁷⁷ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.83

⁷⁸ Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik

ayının sonunda Türk Eximbank Yönetim Kurulu'nun onayıyla BDDK'ya gönderilmektedir.

Stres Testi: İSEDES Raporu'nun bir parçası olarak bankanın çeşitli stres faktörleri altında bulundurduğu sermaye incelenmekte ve yasal limitlerin altına düşüldüğünde alınacak önlemler açıklanmaktadır. Stres testleri yapılırken kredi riski ölçümünde ekonomik sermaye yaklaşımından yararlanılmakta ve hesaplanan kredi riskine esas tutar Temerrüt Olasılığı⁷⁹, Temerrüt Halinde Kayıp⁸⁰ ile Ülke Notu gibi parametreler üzerinden strese tabi tutulmaktadır. İSEDES ve Stres Testi sonuçları senaryo analizleri ile desteklenmekte ve banka içi kararlarda göz önünde bulundurulmaktadır.

Sermaye Yeterliliği Standart Oranı: Özkaynakların toplam kredi, piyasa ve operasyonel risk tutarlarına bölünmesiyle hesaplanan SYR Raporu BDDK'ya sunulmak üzere her ay hazırlanmaktadır. Kredi riski ve piyasa riski Basel II düzenlemelerinden olan standart yöntem⁸¹ ile hesaplanırken operasyonel riske ilişkin varlıklar bulunurken temel gösterge yaklaşımı⁸² kullanılmaktadır. Türkiye'de bankaların uymakla mükellef olduğu sermaye yeterlilik oranı BDDK tarafından hedef rasyo olarak ifade edilen %12'dir. Dolayısıyla Basel standardı olan %8'den daha yüksek bir oran belirlenmiştir.

⁷⁹Ekonomik sermaye yaklaşımına göre, Beklenmeyen Zarar= (1-TO)*THK*Risk Tutarı şeklinde hesaplanır ve Riske Esas Tutar olarak Stres testi analizlerinde kullanılır.

⁸⁰ Ekonomik sermaye yaklaşımına göre, Beklenmeyen Zarar= (1-TO)*THK*Risk Tutarı şeklinde hesaplanır ve Riske Esas Tutar olarak Stres testi analizlerinde kullanılır.

⁸¹ Kredi riski için; nakdi/gayri nakdi krediler BDDK SYR Yönetmeliği'nde belirtilen risk ağırlıkları kullanılarak teminat kalitesine göre risk ağırlıklı varlıklara dönüştürülür. Piyasa riski için ise; bankanın alım-satım hesaplarında izlenen bilanço içi-dışı varlıklar belirli risk ağırlıkları ile çarpılır ve piyasa riskine esas tutarlar kur riski, faiz riski ile spesifik risklerin toplamından meydana gelir.

⁸² Temel gösterge yaklaşımı ile önceki 3 yılın brüt gelirlerinin %15'i olarak her bir yıl için hesaplanan ve son 3 yılın ortalaması alınarak ulaşılan operasyonel riske esas tutar hesaplanır.

Sermaye (SYR) ve Likidite (LCR) Düzenlemelerine Göre İhracat Destek Kuruluşları

BASEL SYR	BASEL LCR	SOLVENCY (Sigorta Kurumları için Sermaye Yeterliliği)	Düzenlemelere Tabi Olmayanlar
Avustralya (Piyasa Riski Hariç), Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Fransa (BPIFRANCE), Slovenya, İsveç (SEK), Rusya (Eximbank), Güney Kore (KExim)	Çek Cumhuriyeti, Fransa (BPIFRANCE), Slovenya, İsveç	Belçika, Almanya, İsrail, Hollanda, Polonya, Portekiz, İspanya, Fransa (COFACE), Hollanda, Polonya, Portekiz	Avusturya (SYR hesaplıyor), Meksika, Kanada, Estonya, Danimarka, Yunanistan, Macaristan, İtalya (Solvency hesaplıyor), Japonya (SYR hesaplıyor), Letonya, Güney Kore (KSURE), Lüksemburg, Meksika, Yeni Zelanda, Norveç, Slovakya, Rusya (EXIAR), İsveç(EKN), İsviçre, İngiltere, Amerika, Çin

Tablo 17: SYR ve LCR Düzenlemelerine Göre İhracat Destek Kuruluşları

Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere bazı ülkelerin ihracat kredi ajansları likidite karşılama oranı ve SYR hesaplamaları yaparken, bazı ülkelerdeki kurumların ise herhangi bir düzenlemeye bağlı yükümlülükleri bulunmamaktadır. Eximbank tanımı itibarıyla bir ülkenin dış ticaretine etkinlik kazandırmak amacıyla ihracat şirketlerine destek sağlamakta ve misyon bankası görevini üstlenmektedir. Bu açıdan ihracat kredi ajanslarına, ticari bankaların yüklendikleri sorumluluklarda kolaylıklar sağlanması doğal bir durum olarak görülmelidir. Bu çerçevede istisnalara sahip ülkelerin bir kısmına gerekçeleri ile birlikte aşağıda yer verilmektedir:

Avustralya (EFIC) : Avustralya'nın resmi ihracat kredi ajansı olan EFIC'in alım-satım hesaplarında herhangi bir işlemi bulunmamakla birlikte likidite ayarlamalarında kullanılmak üzere ufak işlemlere izin verilmektedir. Dolayısıyla, sermaye yeterliliği hesaplamaları yapılırken ilgili kurum piyasa riskini dikkate almamaktadır⁸³.

Avusturya (OeKB) : Avusturya'nın Eximbank'ı olan OeKB, sermaye yeterliliği ve likidite riskine yönelik tüm düzenlemelerden muaftır. Yıllık raporunda bu

⁸³ EFIC, 2016 Yıllık Raporu, s.145

muafiyetlerin iş modelinin sürdürülmesi açısından büyük önem taşıdığı vurgulanmaktadır⁸⁴.

Çin (EXIM) : Çin Eximbank, Basel Komitesi tarafından en son yapılan Düzenleme Tutarlılığı Değerlendirme Programı (RCAP-2013) kapsamında tüm Basel uygulamalarından muaf tutulmuştur⁸⁵.

Güney Kore (Export Import Bank of Korea) : Basel likidite karşılama oranı hesaplamasından muaf tutulmuştur⁸⁶.

Japonya (JBIC) : İlgili kurum Japonya Bankacılık Kanunu'ndan muaf olmasına rağmen uluslararası tüm risk düzenlemelerine uygun olarak hareket etmektedir⁸⁷.

Dünyadaki tüm ihracat kredi ve sigorta ajanslarının risk yönetimi ile ilgili esas aldıkları standartları gösteren tablolar Ek'ler bölümünde yer almaktadır.

⁸⁴ OeKB, 2016 Yıllık Raporu, s.9-s.69

⁸⁵ RCAP Çin, 2013 Yıllık Raporu, s.6

⁸⁶ RCAP Güney Kore, 2016 Yıllık Raporu,s.4

⁸⁷ JPIC, 2016 Yıllık Rapor, s.129

SONUÇ

Uluslararası finans çevrelerinin 2000'li yıllarda en çok üzerinde durduğu alan risk yönetimi olmuştur. 1997 Asya krizi, sahtecilik ve ahlaki tehlike (moral hazard) kaynaklı bölgesel bankacılık problemleri ile bankaların iç sistemlerinin denetim eksikliği Basel Risk normlarının yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. 1987 yılında BIS tarafından yayımlanan Basel I ile başlayan risk yönetimi prensipleri ülkelerin gündemine girmeye başlamış ve değişerek ve finansal krizlerinden çıkarılan dersler ile gelişerek günümüzde bankacılık sistemi için en etkili risk yönetim metodu haline gelmiştir.

Türk Eximbank, dış ticaret ile uğraşan firmalara kredi, sigorta ve garanti desteği vererek ülke ihracatının artmasına yardımcı olmaktadır⁸⁸. Bu bağlamda, farklı ihtiyaçlara dönük kredi programlarına sahiptir ve ticari bankalara kıyasla kar amaçlı bir banka olmaması sebebiyle bir misyon bankası olarak ifade edilmektedir. İçsel ve dışsal risklere karşı oluşturduğu risk yönetim politikası tüm faaliyet birimlerini içine alan bütünsel bir nitelik taşımaktadır. Mevduat toplayan bir banka olmaması nedeniyle ticari bankalarda gözlenen ve en popüler stres senaryolarından olan ani mevduat çekilişi riskine maruz kalmamaktadır. Risk yönetim düzenlemeleri açısından BDDK'ya tabi olmakla birlikte uluslararası ihracat kuruluşlarına benzer olarak misyonu gereği birtakım muafiyetler elde etmiştir. Örneğin, likidite karşılama oranının Türk Eximbank için %0 olarak uygulanması bankanın ihracatçılara destek sağlaması açısından esnek bir hareket alanı yaratmıştır. Aksi takdirde, varlıklarına likit menkul kıymet ekleyerek diğer ticari bankalar için %100 olarak belirlenen oranı tutturmaya çalışmak durumunda kalacaktı, bu durumun fırsat maliyeti firmalara verilemeyecek olan krediler olacaktı.

Verilen imtiyazlara karşın Türk Eximbank halen BDDK'nın gözettiği SYR hedef rasyosu %12'yi tutturmakla yükümlüdür. Türk Eximbank'ın ticari bankalardan farkları bölümünde devlet politikası gereği yürüttüğü ihracat misyonu anlatılmıştır. İhracat sigortası yalnızca Türk Eximbank tarafından sağlanan ve Türkiye ihracat hacmine olumlu katkı yaptığına dair akademik çalışmalar yapılan bir hizmettir.

⁸⁸ Türk Eximbank ihracatçılara 2017 yılında 39 Milyar USD destek sağlarken ihracatı finanse etme oranı %25 olarak gerçekleşmiştir.

Ticari bankalar özellikle kar odaklı çalışmaktadır fakat Türk Eximbank kamu yararı gözetmektedir. Bu nedenle, ticari bankalardan farklı olarak %12 yerine yalnızca %8 olan Basel minimum sermaye yeterlilik oranına tabi olursa, gerçekleştireceği ihracat destek tutarı daha fazla olacaktır. Eğer bu istisna ticari bankalara da sağlanırsa, Türk Eximbank gibi sadece ihracat kredileri yönünde değil karlılık sağlayacak farklı yatırımlara da yönelmeleri beklenir.

Türk Eximbank için sermaye yeterliliği hesaplamalarında avantaj oluşturacak önerilerden birinin de Ülke Kredileri konusunda olabileceği düşünülmektedir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi'nin Düzenlenmesi hakkında Kanun'un getirdiği maddelerden olan ve Türk Eximbank'ın faaliyetlerinden ileri gelen politik zararların Hazine Müsteşarlığı'nca ödenmesini öngören düzenlemeye konu olan ülke kredilerinin, Avustralya Eximbank EFIC'te olduğu gibi hesaplamalardan çıkarılmasının uygun olacağı beklenebilir. Böylece, kamu hizmeti veren Banka'nın kaynaklarını yerel ihracatçılara daha fazla yönlendirebilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ALTINTAŞ, M.Ayhan, (2006), Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.

BABUŞÇU, Ş., (2005) ,Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi,Akademi Consulting & Training, Ankara.

BOLGÜN, K. and AKÇAY, M. (2009). Risk yönetimi. 1st Ed. İstanbul: Scala Yayıncılık.

CANDAN, H.; ÖZÜN, A. (2009).Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II. 2nd Ed.(5-25). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

COYLE, B., (2000), Introduction to Currency Risk, Financial World Publishing, United Kingdom.

HULL, J. (2012), Options, Futures, Options and other Derivatives, 6 th Ed., Pearson Education, New Jersey.

HULL, J. (2015), Risk Management and Financial Institutions, 4 th Ed., Hoboken: Wiley.

KAVAL, H. (2000), Bankalarda Risk Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.

KÜÇÜKBAY,F (Küçükbay, 2016), Bankalar ve Risk, Nobel Bilimsel Eserler,İstanbul.

PLATT, Robert B., (1986), Controlling Interest Rate Risk, John Wiley&Sons, New York.

SİMONS, K. , New England Economic Review, Federal Reserve of Boston.

Makaleler

ABDİOĞLU, H. , BÜYÜKŞALVARCI, A. (2011), Determinants of capital adequacy ratio in Turkish Banks: A panel data analysis, African Journal of Business Management Vol.5 (27), pp. 11199-11209, 9 November, 2011.

AHMAD, R., ARIFF, M. and SKULLY, M. (2008). The Determinants of Bank Capital Ratios in a Developing Economy. Asia-Pacific Financial Markets, 15(3-4), pp.255-272.

BATENİ, L., VAKILIFARD, H. & ASGHARI, F. (2014), The Influential Factors on Capital Adequacy Ratio in Iranian Banks, International Journal of Economics and Finance; Vol. 6, No. 11; 2014. ISSN 1916-971X E-ISSN 1916-9728 Published by Canadian Center of Science and Education.

CORNFORD, A., Basel 2 and the Availability and Terms of Trade Finance, Global Commodities Forum; Palais Des Nations, Geneva, 22-23 March 2010

ÇİL KOÇYİĞİT,S. & DEMİR,A. (2014). Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riski ve Yönetimine İlişkin Bir Uygulama: Türkiye Garanti Bankası Örneği (An Application Relating To Credit Risk and Credit Risk Management in Turkish Banking System: The Case of Turkey Garanti Bank) Sayfa 222-246.İşletme Araştırmaları Dergisi,[online]. Cilt 6,Sayı 3 (2014).

DELİKANLI, İ. Uğur, Bankalarda Uluslararası Standartlara Uygun Risk Yönetimi ve Kontrolü, İktisadi Araştırmalar Vakfı Seminer Tebliğleri, Haziran 2000, s.41.

EREL, S.İpek, DÜNYADA EXIMBANK'LAR "26 Ülkenin İhracat Kredi, Sigorta ve Garanti Kuruluşlarına Genel Bir Bakış", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/462/5261.pdf>

HE, Ling T. A. Fayman and K. M Casey (2014) Bank Profitability: The Impact of Foreign Currency Fluctuations.

IRAWAN, W. and Anggono, A. H. (2015) A Study of Capital Adequacy Ratio and Its Determinants in Indonesian Banks: A Panel Data Analysis.

KARAHANÖĞLU, İ. (2015), Estimation of Turkish Investment and Development Banks Capital Adequacy Ratio by Markov Chains, The Journal of International Social Research; Vol. 8, Issue.41; 2015. ISSN 1307-9581.

KÖKSAL, C., Export Credit Insurances In Developing Countries: The Case Of Turkey And IMT Countries, International Journal of Commerce and Finance, Vol. 4, Issue 1, 2018, 107-120

KÖYLÜÖĞLU, H. (2001). Risk Yönetimi! Zaman Geçirmeden Neden? Nasıl?, Active Bankacılık ve Finans Makaleleri, Mart-Nisan 2001 http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=418

NORBAYA YAHAYA, S., MANSOR, N. and OKAZAKI, K. (2016), Financial Performance and Economic Impact on Capital Adequacy Ratio in Japan, International Journal of Business and Management, 11(4), p.14.

POLAT, A. & YEŞİLYAPRAK, M. (2017). Export Credit Insurance and Export Performance: An Empirical Gravity Analysis for Turkey. International Journal of Economics and Finance, 9(8), pp. 12-24.

SİDAL,A.(2001) Yüksek Risk-Yüksek Kazanç Risk Almak İster misiniz?, Active Bankacılık ve Finans Makaleleri,2001http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=479

WONG, E., WONG, J. and LEUNG, P. (2008). The foreign exchange exposure of Chinese banks, Hong Kong Monetary Authority, working paper 07/2008.

Gazeteler

DÜNYA GAZETESİ, <http://dunya.com/amp/ekonomi/takipteki-krediler-alarm-verir-mi-haberi>

İnternet Siteleri

GARANTİ BANKASI, Yatırımcı İlişkileri, <https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/kurumsal-yonetim/detay/Garanti-Aktif-Pasif-Komitesi/418/1504/0>

İhracatı Geliştirme Merkezi Web Sitesi, <http://www.igeme.com.tr/doviz-kazandirici-hizmetler/>

TÜRK EXİMBANK Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr>

VAKIFBANK Web Sitesi, <http://www.vakifbankkobidost.com>

<http://www.garp.org/risk-news-and-resources/2010/december/the-regulatory-arbitrage-dilemma.aspx>

Raporlar

EFIC, 2016 Yıllık Raporu.

JPIC, 2016 Yıllık Raporu.

OeKB, 2016 Yıllık Raporu.

RCAP Çin, 2013 Yıllık Raporu.

RCAP Güney Kore, 2016 Yıllık Raporu.

TÜRK EXİMBANK, 2016 Faaliyet Raporu.

TÜRK EXİMBANK, 2017-2018 Finansal Denetim Raporu.

Yönetmelikler

“Basel 2 Çerçevesinde İyileştirmeler”, “Basel 2 Piyasa Riski Çerçevesindeki Değişiklikler” ve “Alım Satım Hesaplarındaki İlave Riskin Hesaplanmasına İlişkin Rehber”

BDDK, Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik (2012)

BDDK, Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik m.5

BDDK, Operasyonel Riskin Yönetimine İlişkin İyi Uygulama Rehberi (2015)

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Orta Vadeli Mali Plan ve Ekleri,

<http://www.bumko.gov.tr/TR,43/orta-vade>

EKLER

EK-1

COUNTRY	RELATED ECA	STRUCTURE	RELATED SUPERVISORY AUTHORITY	MAJOR FACILITIES*	CAPITAL ADEQUACY	LCR
Australia	The Export Finance and Insurance Corporation (EFIC)	Public	Australian Prudential Regulation Authority (APRA)	Export Finance and Insurance Project Financing Political Risk Insurance Bonds, Sureties and Guarantees	% 18,2 % 26.1 (including callable capital) BASEL III	-
Austria	Oesterreichische Kontrollbank Aktiengesellschaft (OeKB)	Private	Financial Market Authority (FMA)	Export credit insurance Project finance Investment insurance Bonds and guarantees	Exempt from Capital Requirements Regulation (%77,5)	-
Belgium	Credendo	Public	National Bank of Belgium (NBB-for Insurance) Financial Services and Markets Authority (FSMA-for banking)	Project finance insurance Investment insurance Guarantees	SOLVENCY ORSA	-
Canada	Export Development Canada (EDC)	Public		Credit insurance Buyer credits Bank guarantees	-	-
China	Export-Import Bank of China	Public	State Council/Ministry of Finance China Banking Regulatory Commission (CBRC)	Export Credit	-	-
China	SINOSURE	Public		Export credit insurance Investment insurance Credit rating service	-	-
Czech Republic	Export Guarantee and Insurance Corporation (EGAP)	Public (Credendo)	Czech National Bank (CNB)	Short-term Export credit insurance	% 58,56 BASEL III	% 1873
Denmark	Denmark's Export Credit Agency (EKF)	Public	Danish Ministry of Economic and Business Affairs (OEM) Danish Financial Supervisory Authority (DFS)	Export credit insurance Project finance Investment guarantees	-	-
Estonia	KredEx Krediidikindlustus AS (KredEx)	Public	Financial Supervision Authority	ST credit insurance MLT credit insurance	-	-
Finland	Finnvera	Public	Ministry of Social Affairs and Health (STM) Insurance Supervision Authority (ISA)	Export credit insurance Investment insurance Bonds and guarantees	% 24,3 (Basel III standardised approach)	-

Tablo 18: Başlıca ECA Kuruluşları⁸⁹

⁸⁹ Diğer ülke Eximbanklarının websitelerinden indirilen faaliyet raporlarından derlenmiştir.

COUNTRY	RELATED ECA	STRUCTURE	RELATED SUPERVISORY AUTHORITY	MAJOR FACILITIES*	CAPITAL ADEQUACY	LCR
France	COFACE	Private	French Financial Markets Authority	Export credit insurance Investment insurance Bonds and guarantees	SOLVENCY	-
France	Bpifrance Assurance Export (BPIFRANCE)	Public	French Prudential Supervision and Resolution Authority		% 11,48	% 399
Germany	Euler Hermes Aktiengesellschaft (EH GERMANY)	Private	Federal Ministry of Finance (BMF) Federal Financial Supervisory Authority (BaFin)	Export Credit Insurance Bonds and Guarantees Debt Collection	% 162 SOLVENCY II	-
Greece	Export Credit Insurance Organisation (ECIO)	Public	Ministry of Development, Direction of Insurance Companies & Actuary	ST credit insurance MLT credit insurance Investment insurance	-	-
Hungary	Hungarian Export-Import Bank (EXIM Hungary)	Private	Hungarian Financial Supervisory Authority	ST credit insurance MLT credit insurance Investment insurance	-	-
Israel	The Israel Foreign Trade Risks Insurance Corporation (ASHRA)	Public	The Regulator of Insurance/ The Government Companies Authority	ST credit insurance MLT credit insurance Investment insurance	SOLVENCY	-
Italy	SACE	Public	IVASS	Export Credit Structured & Project Finance Credit Insurance Factoring	-	-
Japan	Nippon Export Investment Insurance (NEXI)	Public		Export credit insurance Insurance for project finance Bonds and guarantees	-	-

Tablo 19: Başlıca ECA Kuruluşları⁹⁰

⁹⁰ Diğer ülke Eximbanklarının websitelerinden indirilen faaliyet raporlarından derlenmiştir.

COUNTRY	RELATED ECA	STRUCTURE	RELATED SUPERVISORY AUTHORITY	MAJOR FACILITIES*	CAPITAL ADEQUACY	LCR
Japan	Japan Bank for International Cooperation (JBIC) Formerly, Export-Import Bank of Japan (JEXIM)	Public		Export Credit	Exempt from Banking Act of Japan (%16,04)	-
Latvia	ALTUM	Public		Issuing Credit And Export Guarantees, Providing Mezzanine Loans	-	-
South Korea	Korea Trade Insurance Corporation (KSURE)	Public		Export credit insurance Investment insurance Bonds and guarantees	-	-
South Korea	The Export Import Bank of Korea	Public		Export Credit, Guarantee	%10,77	-
Luxembourg	ODL	Public		Partial Reimbursement, Insurance	-	-
Mexico	BANCOMEXT	Public		Export Credit	-	-
Netherlands	ATRADIUS	Private		Export Credit Insurance, Global Policy, Bonding, Debt Collections, Reinsurance	SOLVENCY	-
New Zealand	ECO	Public		Export Credit Insurance, Bonds, sureties and guarantees	-	-
Norway	Export Credit - Norway	Public		Export Credit Facilities	-	-
Norway	GIEK	Public		Investment Insurance, Short-Term Credit Insurance, Guarantee Activities	-	-

Tablo 20: Başlıca ECA Kuruluşları⁹¹

⁹¹ Diğer ülke Eximbanklarının websitelerinden indirilen faaliyet raporlarından derlenmiştir.

COUNTRY	RELATED ECA	STRUCTURE	RELATED SUPERVISORY AUTHORITY	MAJOR FACILITIES*	CAPITAL ADEQUACY	LCR
Poland	KUKE	Public	Poland Financial Supervision Authority	Export Credit Insurance, Domestic Credit Insurance, Short-Medium-Long Term Cover	SOLVENCY	-
Portugal	COSEC	Private	Instituto de Seguros de Portugal	Export Credit Insurance, Medium-Long Term Cover, Guarantees	SOLVENCY	-
Slovak Republic	Eximbanka SR	Public	National Bank of Slovakia	Insurance products, Banking products	-	-
Russia	Eximbank of Russia	Public		Export credit, Guarantee	%40,2	-
Russia	EXIAR	Public		Export credit insurance Investment insurance	-	-
Slovenia	SID Bank	Public	Bank of Slovenia, Insurance Supervision Agency, The Finance Ministry	Export Credit Insurance, Financing	%33,63 BASEL 3 (Standardised Approach)	%3439 LCR
Spain	CESCE	Quasi-Government	Ministry of Economy, Directorate general of Insurance and Pensions Funds	Export Credit Insurance, Investment Insurance	SOLVENCY	-
Sweden	EKN	Public	Swedish Financial Supervisory Authority, Ministry Finance	Export Credit Insurance, Medium-Long Term Cover, Guarantees, Project Finance	-	-
Sweden	SEK	Public	Swedish Financial Supervisory Authority, Ministry Finance	Export Credit Facilities	%25,1	%215
Switzerland	SERV	Public	The Federal Council	Export Credit Insurance, Guarantees, Project Financing	-	-
United Kingdom	UK Export Finance (UKEF)	Public	HM Treasury , Financial Services Authority	Trade Credit Insurance, Guarantee to Banks, Lending Directly Overseas Buyers	-	-
United States of America	Import Export Bank of US (EXIM)	Public	Financial Industry Regulatory Authority	Export credit, Guarantee	-	-

Tablo 21: Başlıca ECA Kuruluşları⁹²

⁹² Diğer ülke Eximbanklarının websitelerinden indirilen faaliyet raporlarından derlenmiştir.